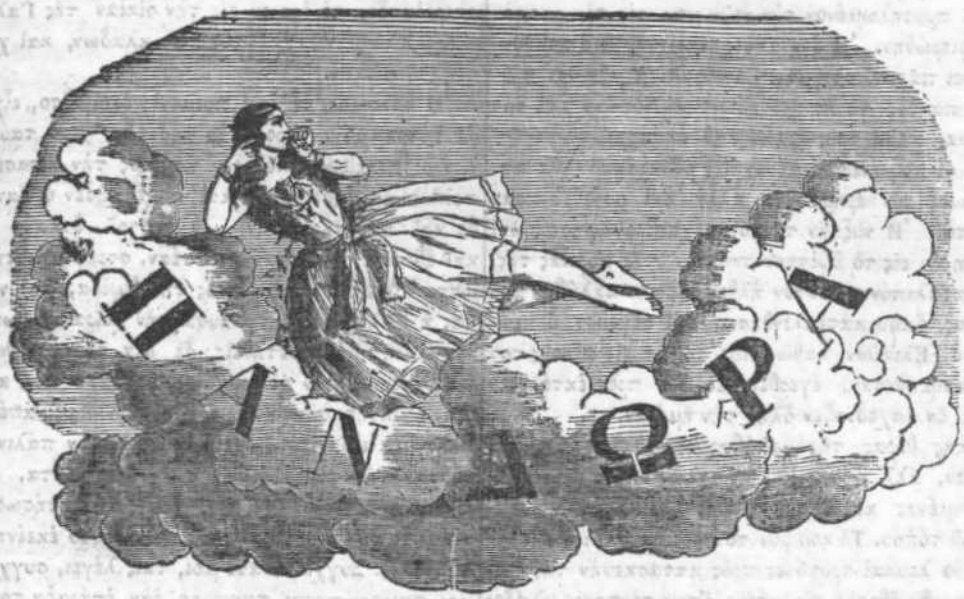

1 ΟΚΤΟΜΒΡ. 1852. ΤΟΜΟΣ Γ'. ΦΥΛΛ. 61.

Η ΓΑΛΑΤΕΙΑ

(Συνέχεια. Ἴδε Φυλλ. 59.)

—o—

Ἀνοιχθείσης λοιπὸν τῆς κιγκλίδος, καὶ τῆς σάλπιγγος ἠχησάσης οἱ δύο μονομάχοι ἐφορμῶσι κατ' ἀλλήλων.

Ἡ πάλη ἐπὶ πολὺν χρόνον ἦτον ἀμφίρροπος· ὁ ἐπιτήδειος καὶ γενναῖος Πρανσίλος πληγόνει τὸν Θιμβρίωνα, καὶ ὅμως ἡ νίκη πάλιν μένει ἀμφίβολος. Τέλος ὁ Ἔρως ὑπερίσχυσεν· ἐπειδὴ ὁ Θιμβρίων κτυπήσας τὸν Πρανσίλον τὸν ἀνατρέπει ὑπὸ τοὺς πόδας του. Ὁ γενναῖος φίλος μου, ῥίψας τὴν σπάθην τρέχει εἰς βοήθειάν του. Ὁ Πρανσίλος ὁμολογεῖ τὴν ἥττάν του, καὶ οἱ θεαταὶ πάντες χειροκροτοῦσιν.

Ἡ δεινὴ δὲ ἀβεβαιότης ἡ κατέχουσά με πολὺν χρόνον περὶ τῆς ἐπιτυχίας, ἡ καταβαλοῦσά με λύπη διὰ τὴν πληγὴν τοῦ Θιμβρίονος, ἡ χαρὰ τέλος διὰ τὴν νίκην, πάντα ταῦτα τοσοῦτόν με κατετάραξαν, ὥστε ἐλησμόνησα νὰ λάβω τὴν λευκὴν ταινίαν, ὡς σημεῖον νίκης, καὶ ἔσπευσα ἄνευ αὐτῆς ν' ἀναγγείλω πρὸς τὴν Νισίδαν τὴν εὐτυχίαν μας. Φεῦ! ἐφ' ὅσον ἀνεμέτρα ὅτι ἡ ὁλεθρία στιγμὴ τῆς μονομαχίας πλησιάζει, ὁ ὀξὺς αὐτῆς πυρετὸς ἐδιπλασιάζετο εἰς τὰς φλέβας της· καὶ μ' ὅλην τὴν ἀδυναμίαν της, ἐσύρθη, κρατουμένη ἀπὸ τὰς θεραπαινίδας της, μέχρι τῶν ὑψηλοτάτων θυρίδων τῆς οἰκίας, ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους πρὸς τὴν ὁδὸν, καὶ ἀνυπομόνως τὴν ζωὴν ἢ τὸν θάνατον περιμένουσα. Ἅμα δὲ ἰδοῦσά με ἐρχόμενον χωρὶς τῆς ταινίας ἔπεσεν ἀκίνητος εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἀδελφῆς της.

Ὅταν ἔφθασα εἰς τὴν οἰκίαν, εὗρον πάντας θρηνοῦντας, καὶ προχωρήσας μέχρι τῆς Νισίδης εἶδον θέαμα ἀποτρόπαιον! Εἰς μάτην αἱ παρὰ πάντων δακρυλευόμεναι συνδρομαί· τίποτε δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν ζωήν· οἱ ὀφθαλμοί της ἦσαν κεκλεισμένοι, τὸ στόμα της ἀνοικτὸν, τὰ χείλη της φέροντα τὸν ὠχρὸν θάνατον. Τότε μόλις ἐνεθυμήθην τὸ φρικτὸν λάθος μου. Ὅθεν παράφορος ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν, ἐξέρχομαι τῆς οἰκίας καὶ δὲν τολμῶ νὰ ἔλθω πρὸς εὕρεσιν τοῦ φίλου μου, εἰς ὃν εἶμαι βέβαιος ὅτι φέρω τὸν θάνατον. Ταλαντευόμενος λοιπὸν, ὡς μαινόμενος, τεθλιμμένος λαμβάνω τὴν πρώτην ὁδὸν ἣν ἔτυχον· ἀλλὰ μόλις ἀπομακρυνθεὶς βήματά τινα, ἀκούω ὄπισθέν μου φωνὴν κράζοντος πρὸς ἐμὲ, καὶ στρέψας εἶδα τὸν Εὐτύχιον, ἀκόλουθον τοῦ Θιμβρίονος. Ὁ κύριός μου σὲ περιμένει, μὲ λέγει· σπεῦσον πρὸς αὐτόν. Δὲν δύναμαι πλέον, ἀπεκρίθην, νὰ ἴδω τὸν κύριόν σου· ἡ Νισίδα ἀπέθανε, καὶ αἴτιος εἶμαι ἐγώ. Τὰς λέξεις δὲ ταύτας ἀπαγγέλλων μετὰ σπουδῆς, ἀπομακρύνομαι, καὶ φθὰς εἰς Γαίτην ἐπεβιβάσθην πλοίου, τὰ ἱστία ἀναπεπταμένα διὰ τὴν Ἱσπανίαν ἔχοντος, καὶ ἐπανῆλθα εἰς τὴν πατρίδα μου, καὶ ἀναλαβὼν τὸ ἔνδυμα, ὃ βλέπετε, ἀπῆλθον εἰς τὸ ἀναχωρητήριον τοῦτο, τὸ ὁποῖον δὲν θέλω πλέον ἐγκαταλίπει.

Ἰδού, ποιμένες, ἡ τῶν δεινῶν μου ἱστόρησις· ἤλπιζον νὰ εὕρω ἡσυχίαν εἰς τὴν γωνίαν αὐτὴν, ἀλλ' εὗ-

ρον μόνον ἐρημίαν, διότι μάτην προσπαθῶ νὰ ἔχω πάντοτε προσηλωμένον τὸν νοῦν μου εἰς τὸν σκοπόν δι' ὃν ἀφιερώθην. Ἡ ἐνθύμησις ἐκείνου, ὃ ἀπώλεσα, μ' ἐλαύνει πᾶσαν στιγμήν. Ἀπεφάσισα μὲν ὅτι πρέπει διὰ παντὸς νὰ λησμονήσω τὴν Νισίδαν καὶ τὸν Θιμβρίονα, ἀλλὰ τοὺς θρηνῶ καθ' ἑκάστην.

Τότε οἱ ποιμένες οὐ μόνον δὲν ἐδοκίμασαν νὰ παρηγορήσωσι τὸν ἐρημίτην, ἀλλὰ καὶ συνεθρήνησαν μετ' αὐτοῦ. Ἡ νὺξ ἐν τούτοις εἶχε προχωρήσει, καὶ ἡ σελήνη ἦν εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς πορείας της, ὅτε ἐγκαταλιπόντες αὐτὸν ἦλθον εἰς τὴν καλύβην τοῦ Ἐλικίονος, ὅπου κατεκλίνθησαν ἐπὶ αἰγείων δερμάτων· ὁ δ' Ἐλικίων, καθὼς εἶδε τοὺς τρεῖς φίλους του ὅτι ἀπεκοιμήθησαν, ἐγερθεὶς ἐξῆλθε πρὸς ἐκτέλεσιν σκοποῦ, ὃν ἐσχεδίαζεν ὅλην τὴν ἡμέραν.

Πρὸ τῆς θύρας τῆς καλύβης του ἐθάλλε κερασέα μικρὰ μέν, ἀλλ' ὡραία καὶ ἐπιμελῶς ὑπὸ τοῦ ποιμένος τηρουμένη, καὶ τότε πλήρης καρπῶν τῶν μεγίστων τοῦ τόπου. Τὸ κομψὸν τοῦτο δενδρύλλιον ἐξελέξαντο δύο λευκαὶ τρυγόνες πρὸς κατασκευὴν τῆς φωλεᾶς των, ἣν ἔθεσαν εἰς μέρος ὅπου τέσσαρες κλάδοι συνήρχοντο. Ὁ δ' Ἐλικίων ὡς καλὸν οἰωνὸν θεωρῶν, ὅτι τρυγόνες ἐλθοῦσαι ἔπλεξαν τὴν φωλεάν των παρὰ τῇ καλύβῃ του, οὐ μόνον δὲν τὰς ἔδιωξεν, ἀλλὰ καὶ στάχυας σίτου φέρων ἔθετεν ὑπὸ τὴν κερασέαν, καὶ σπόρους κανάβεως, ἔτι δὲ καὶ μαλλία, ἵνα διὰ τούτων διακοσμῶσι τὸ ἐντὸς τῆς φωλεᾶς, καὶ οἱ νεοσσοί των κοιμῶνται ἐπὶ στρωμάτων μαλακωτέρων.

Καθ' ὃν δὲ χρόνον παρευρίσκετο εἰς τοὺς γάμους τῆς Σιλβίας, βοσκὸς τοῦ Μοίριδος ἐλθὼν ἐξέτεινε πλησίον τῆς κερασέας του βρόχους, καὶ συλλαβὼν τὰς τρυγόνας τὰς ἔφερε πάραυτα εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ κυρίου του. Ἦσαν δ' αὐταὶ ἐκεῖναι, ἃς ἡ Γαλάτεια ἐξ ἀμελείας εἶχεν ἀφήσει νὰ πετάξωσιν ἀπὸ τὰς χεῖράς της. Ὁ δ' Ἐλικίων, ἐπειδὴ τὰς ἐγνώρισεν, ὑπεσχέθη εἰς τὴν ποιμενίδα ὅτι θὰ ἐπανέλθωσι νὰ τὴν εὕρωσι, καὶ ἠθέλησε νὰ φυλάξῃ τὸν λόγον του· διὰ τοῦτο καθ' ἣν στιγμὴν ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἐκοιμῶντο, ἐξῆλθε τῆς καλύβης νὰ τὰς συλλάβῃ κοιμωμένας, καὶ νὰ τὰς θέσῃ μετὰ τῶν νεοσσῶν των εἰς κλωβίον ἐπὶ τούτῳ. Μακρύνας λοιπὸν ὀλίγον τὰ φύλλα βλέπει εἰς τὸ λαμπρὸν φῶς τῆς σελήνης τὰς δύο τρυγόνας ἐν τῇ φωλεᾷ των, ἐχούσας τὴν μὲν κεφαλὴν ὑπὸ τὴν μίαν πτέρυγα, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας ἐπιμελῶς τεταμένης καλυπτούσας τοὺς νεοσσούς των· ὁ Ἐλικίων ἦλθε τόσον ἐλαφρά, ὥστε δὲν τὰς ἐξύπνισε, καὶ ἐδύνατο νὰ τὰς συλλάβῃ, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα. Ὄχι, εἶπε, χαρίεντα πτηνά, δὲν πρέπει νὰ στερηθῆτε τῆς ἐλευθερίας σας. Θὰ ἀνήκητε μὲν εἰς τὴν ποιμενίδα μου, ἀλλ' οὐχὶ ὡς αἰχμάλωτα, θὰ ζῆτε πάντοτε παρ' αὐτῇ, ἂν καὶ δύνασθε νὰ ζῆτε ἐλεύθερα. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔτρεξε, καὶ λαβὼν σκαπάνην, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν κερασέαν, ἔσκαψεν ὁλοτρόγυρα λάκκον, καὶ ὅτε τὸ δένδρον ἐκρατεῖτο μόνον εἰς τὴν βῶλόν του διὰ τῆς βάσεως ἐν μέσῳ τοῦ λάκκου, εἰσήγαγεν ὑπ' αὐτὸν τὴν σκαπάνην μετὰ προσοχῆς, καὶ, χωρὶς σχεδὸν τὸ δένδρον νὰ σεισθῇ, τὸ ἀνέσπασεν ἀπὸ τὴν γῆν μὲ ὅλην τὴν βῶλόν του, τὸ ἔλαβεν εἰς τὰς ἀγκάλας του, τὸ ἤγειρεν ἡσύχως ἀπὸ τὸν λάκκον, καὶ μὲ βῆμα ταχὺ μέν, στερεὸν δέ, τὸ ἔφερεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Γαλατείας, μόλις κινουμένων ἐλαρρῶς τῶν κλάδων, καὶ χωρὶς νὰ πέσῃ ἡ φωλεά.

Ὁ θάλαμος, ἐν ᾧ ἡ ποιμενὶς ἐκοιμᾶτο, εἶχε θυρίδα ἐστραμμένην πρὸς τὴν πεδιάδα· πρὸ ταύτης ἐλθὼν ὁ Ἐλικίων ἀπέθεσεν ἡσύχως τὴν κερασέαν, μὲ πολλὴν ἐπιτηδειότητα καὶ τὴν ἔστησεν ὀρθίαν. Φέρων δὲ καὶ τὴν σκαπάνην μεθ' ἑαυτοῦ, ἔσκαψε λάκκον, καὶ ἔθεσε τὴν ὡραίαν κερασέαν, στρέψας αὐτὴν οὕτως ὥστε ἡ φωλεὰ νὰ ἦνε πρὸς τὴν θυρίδα, καὶ νὰ δύναται ἡ Γαλάτεια ἐκτείνουσα τὴν χεῖρα νὰ θωπεύῃ τὰ τρυγόνια. Εὐχαριστηθεὶς δὲ διὰ τὸ κατόρθωμά του παρετήρησεν ἐὰν αἱ τρυγόνες ἐταράχθησαν, καὶ εἶδεν ὅτι ἐξυπνήσασαι κατ' ἀρχὰς αἰφνιδίως ἀπέπτησαν, ἀλλ' ἅμα εἶδον τὸ δένδρον των στερεὸν πάλιν, καὶ ἤκουσαν τῶν νεοσσῶν των τὰ μινυρίσματα, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν φωλεάν των, χωρὶς νὰ ζητήσωσι νὰ ἐνοήσωσι τὸ μυστήριον τῆς παραδόξου ἐκείνης μετατοπίσεως. Συγχωρήσατέ μοι, ταῖς λέγει, συγχωρήσατέ μοι, τρυφερώτατα τρυγόνες, ἐὰν ἐτάραξα τὸν γλυκὺν ὕπνον σας, οὐ μόνον πρὸς ἐδικήν σας εὐτυχίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐδικήν μου· ἰδοὺ εὑρίσκεσθε εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Γαλατείας, ἥτις καθὼς ἀνοίξῃ τὴν θυρίδα της, πετάξατε πρὸς τοὺς ὤμους της, καὶ κτυπήσατε μὲ τὸ ῥάμφος σας τοὺς ὡραίους ξανθοὺς πλοκάμους της· μάθετε δ' ὡσαύτως καὶ τοὺς νεοσσούς σας νὰ θωπεύωσι τὴν κυρίαν των. Ἀλλ' ἐάν ποτε ἕτερος ἀντίζηλος παρουσιασθῇ εἰς τὴν θυρίδα, ὤ! φύγετε, πιστὰ πτηνά, ἔλθετε πρὸς ἐμὲ νὰ θρηνῆτε ἐπὶ τῆς καλύβης μου μετ' ἐμοῦ . . . ὄχι ἐπὶ πολὺν χρόνον.

Ἡ ὠὼς ἤρχιζεν ἐν τούτοις νὰ διαυγάζῃ, καὶ ἡ χλιδὼν ἐπὶ τοῦ καπνοδόχου τῆς Γαλατείας νὰ ψάλλῃ ἤδη τὰ μελιῤῥύτα πρωϊνά ᾄσματά της, ὅταν ὁ Ἐλικίων ἀναλαβὼν τὴν σκαπάνην του ἐπέστρεφεν εἰς τὴν καλύβην του. Μόλις δ' ὀλίγον μακρυνθεὶς ἀκούει ὄπισθέν του βάδισμα, καὶ στρέψας βλέπει τὸν πατέρα τῆς Γαλατείας Μοῖριν. Τοῦτο τὸν ἐτάραξεν ὡς ἐὰν ἦτο ἔνοχος· ἀλλὰ συνῆλθεν ἀμέσως, διότι ὁ Μοῖρις χωρὶς νὰ τὸν ἐρωτήσῃ πρὸς τίνα σκοπὸν τόσον πρωὶ ἦτον εἰς τὸ χωρίον του, ἠρχόμην, τῷ εἶπεν ἐξ ἐφόδου, νὰ σοὶ ἐμπιστευθῶ μυστικόν, καὶ νὰ σὲ ζητήσω χάριν ἐνδιαφέρουσαν τὴν θυγατέρα σου. Τότε ὁ ποιμὴν πλήρης χαρᾶς, ἐρίλησε τὰς χεῖράς του παραφόρως, καὶ εἰσῆλθον ὁμοῦ εἰς μέρος μυρτόφυτον, ὀλίγον ἀπέχον τῆς ὁδοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Παραπονούμεθα πάντοτε διὰ τὰ δεινά, ὧν ἡμεῖς αὐτοὶ εἴμεθα αἴτιοι, οὐδόλως ὑπ' ὄψιν ἔχοντες τὸ βραχὺ τῆς ζωῆς. Ἡ ἀπληστεία τοῦ χρυσοῦ, ἰδοὺ τῶν ἐγκλημάτων καὶ τῶν δυστυχιῶν ἡ πηγή. Τοῦτο προϊδὼν ὁ δημιουργὸς τοῦ παντὸς ἔκρυψε τὸ ὀλέθριον τοῦτο μέταλλον ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς γῆς, καὶ οὐ μόνον ἐπλήρωσε τὸ βάραθρον, ἀλλὰ τὸ συνεκάλυψε

καὶ μὲ ἄνθη καὶ καρποὺς, καὶ μ' ὅ,τι ἠδύνατο ν' ἀρκέσῃ πρὸς τὰς χρείας καὶ ἡδονὰς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλ' ἡ ἀκόρεστος φιλαργυρία μὴ ἀρκεσθεῖσα εἰς τοσαύτας ἀγαθοεργίας, εἰσέδυ πολυμόχθως καὶ διὰ μεγάλων κινδύνων μέχρι τῶν βυθῶν, καὶ ἀπέσπασεν ἀπὸ τοὺς κόλπους τοῦ ᾅδου τὸν χρυσὸν, ἀποκαλύψασα τοῖς ἀνθρώποις τὴν πηγὴν πάντων τῶν κακῶν. Φεῦ! τίνα πρὸ πάντων ἔβλαψεν ἡ ὀλεθριωτάτη ἀνακάλυψις αὕτη; Τὸν ἔρωτα! Καρδία εὐαίσθητος δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ ἀγαπᾷ· ἂν θέλῃ νὰ ἐπιτύχῃ ἀπαιτεῖται πλούτου ἐπίδειξις, οὐχὶ σταθερότητος. Ἐραστὴς ἄνευ πλούτου, ἀξιέραστος δύναται νὰ ἦνε, εὐτυχὴς δὲ σπανίως· καὶ ὅσῳ πιστότερος, τόσῳ δυστυχέστερος, καθότι ἡ μοῖρα ἔδωκεν αὐτῷ ἀχώριστον σύντροφον τὴν θλῖψιν καὶ τὴν ἀπελπισίαν. Τί λοιπὸν νὰ πράξῃ ὁ πτωχὸς ἀλλ' εὐαίσθητος ἐραστής; Νὰ πνίξῃ τὸν ἔρωτά του; Ἀλλὰ μήπως θὰ γείνῃ δι' αὐτοῦ εὐτυχέστερος;

Ὁ Ἐλικίων ὅταν προσηλώθη εἰς τὴν Γαλάτειαν, δὲν ἐσκέφθη ὅλα ταῦτα ὅσον ἔπρεπεν, ἢ ἴσως ἐσκέφθη· ἀλλὰ τί χρησιμεύουσι τὸν ἐρῶντα αἱ σκέψεις; Προβλέπων τὰς θλίψεις, παραδίδεται εἰς αὐτὰς· καὶ ὅμως ἐρχόμεναι, τῷ φαίνονται ὀδυνηραὶ ὡς ἂν τῷ ἦσαν ἀπροσδόκητοι.

Ὁ Ἔραστρος, ὁ Θύρσις καὶ ὁ Δάμων ἐγερθέντες ἐξεπλάγησαν μὴ εὑρόντες τὸν Ἐλικίονα. Ὁ ἥλιος εἶχεν ἤδη διατρέξει τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς πορείας του, καὶ αὐτοὶ ἀνήσυχοι διότι δὲν ἐφαίνετο, ἀπῆλθον νὰ τὸν ζητήσωσιν εἰς τὸ χωρίον. Διαβαίνοντες δὲ διὰ τῶν θάμνων τῶν μύρτων, ἤκουσαν φωνῆς, ἥτις τοῖς ἐφάνη ὡς ἡ τοῦ φίλου των. Προσέξαντες λοιπὸν, ἐγνώρισαν τῳόντι ὅτι ἦτον ὁ Ἐλικίων, ὅστις ἔψαλλε τὰ ἑξῆς:

Μὲ ἔτρωσεν ὁ ἔρως εὐθὺς εἰς τὴν καρδίαν,
καὶ ὑπὸ ποιμενίδος καθόλου ἐμαγεύθην,
οὐδέποτε δ' ἠσθάνθην πλησίον της πικρίαν,
κ' εὐδαιμονίαν ἄκραν κ' εὐφροσύνον ἐγεύθην.
Ἀρ' οὖ νὰ μὲ προδίδῃ δι' ἄλλον πλὴν τὴν εἶδα,
καὶ τὴν ἐσχάτην πλέον ἀπώλεσα ἐλπίδα·
δακρύων ὅμως μᾶλλον χειμάῤῥους θὰ ἐκχύσω,
παρὰ νὰ χαίρω μόνος καὶ νὰ τὴν λησμονήσω.

—o—

Ἂν δὲ καὶ εἰς τὸ ἔαρ τὴν εἶδα τῆς ζωῆς μου,
ἁπλούστατον παιδίον ἐν ᾧ ἀκόμη ἦτον,
τὴν ἔκαμα κυρίαν ἐφ' ὅλης τῆς ψυχῆς μου,
κ' ὑπήκοος κατέστην τῶν νέων της χαρίτων.
Ἀφοῦ νὰ μὲ προδίδῃ δι' ἄλλον πλὴν τὴν εἶδα
καὶ τὴν ἐσχάτην πλέον ἀπώλεσα ἐλπίδα·
δακρύων ὅμως μᾶλλον χειμάῤῥους θὰ ἐκχύσω,
παρὰ νὰ χαίρω μόνος, καὶ νὰ τὴν λησμονήσω.

Οἱ ποιμένες, συγκινηθέντες εἰς οἶκτον ὑπὸ τῶν γοερῶν ἐκείνων θρήνων, ἔσπευσαν πρὸς τὸν Ἐλικίονα, καὶ εὗρον αὐτὸν καθήμενον ὑπὸ φηγὸν μὲ πρόσωπον δακρυόῤῥεγμένον. Μόλις δὲ τοὺς παρετήρησε, καὶ σπεύσας ἐῤῥίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ἐράστρου, Φίλε μου, ἀνακράζων, ἀπωλέσαμεν τὴν Γαλάτειαν. Μᾶς ἐγκαταλείπει διὰ παντός. Ἀκούσατε, ἐπρόσθεσε, παρατηρῶν τὸν Θύρσιν καὶ τὸν Δάμονα, τὸ ὀλέθριον μυστικὸν, ὅπερ σήμερον τὴν πρωΐαν ὁ Μοῖρις μοὶ διεκοίνωσε. Θὰ σᾶς τὸ διηγηθῶ αὐταῖς ἐκείνου ταῖς λέξεσι.

Ἐλικίων, μοὶ εἶπεν, εἰδοποιῶν σε περὶ τοῦ γάμου τῆς θυγατρός μου, σοὶ δίδω δεῖγμα ὅτι ἀναγνωρίζω τὴν μεγάλην σου περὶ ἐμὲ καὶ διηνεκῆ ἀφοσίωσιν. Τὸ ἀπεφάσισα χθές. Ἡ Γαλάτεια ὑπανδρεύεται πλούσιον Πορτουγάλλον, οὗ τ' ἀναρίθμητα ποίμνια καλύπτουσι τὰς ὄχθας τοῦ Νίμα· τέσσαρες ποιμένες, πεμφθέντες παρὰ τοῦ μελλονύμφου ἔφθασαν πρὸ ὀλίγου εἰς τὴν οἰκίαν μου, καὶ αὔριον θ' ἀναχωρήσωσι μετὰ τῆς Γαλατείας. Γνωρίζων δὲ ὅτι θεωρεῖς τὴν θυγατέρα μου ὡς ἄλλην ἀδελφήν σου, σὲ ἐξέλεξα, φίλτατε Ἐλικίων, νὰ συνοδεύσῃς πρὸς χάριν μου τὴν Γαλάτειαν μέχρι τῆς Πορτουγαλλίας, νὰ παρευρεθῇς εἰς τοὺς γάμους της, καὶ ἐπανελθὼν νὰ μοὶ βεβαιώσῃς περὶ τῆς εὐτυχίας της.

Καίτοι ταραχθεὶς ἀπὸ τῆς ὁμιλίας ἐκείνης, συνῆλθον ὅμως καὶ τῷ ἀπεκρίθην: Πῶς ἠδυνήθης νὰ συγκατατεθῇς εἰς τὸν χωρισμὸν ἀπὸ τῆς θυγατρός σου; πῶς ἠδυνήθης νὰ τὴν καταδικάσῃς νὰ ζῇ μακρὰν τῆς πατρίδος της; Εἶσαι βέβαιος ὅτι ἡ εἰς ξένον τόπον ἀποδημία δὲν θὰ γείνῃ αἰτία τῆς δυστυχίας της; Νομίζεις ὅτι δὲν θὰ ποθήσῃ...; Τότε ὁ Μοῖρις ὑπολαβών, μοὶ λέγει: Γνωρίζω ἐκ πείρας τὴν καρδίαν τῆς θυγατρός μου· ὅταν τῇ ἐκοινοποίησα τὴν ἀπόφασίν μου, μοὶ ἀπεκρίθη μὲ τὴν συνήθη της γλυκύτητα, ὅτι θὰ ἦνε πάντοτε εὐπειθὴς, καὶ μάλιστα παρετήρησα ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτῆς ἐλαφρὰν συγκίνησιν, τεκμήριον τῆς χαρᾶς ἐκείνης, ἣν αἰσθάνεται πᾶσα κόρη ὅταν ὁ γάμος τῇ ἀγγελθῇ. Μὴ ἀνησυχῇς λοιπὸν περὶ τῆς εὐτυχίας της ἀλλ' ὕπαγε νὰ ἑτοιμασθῇς διὰ τὴν ὁδοιπορίαν. Τὸ περιμένω ἀπὸ τὴν φιλίαν σου. Ἰδοὺ, φίλοι μου, τί ὁ Μοῖρις μοὶ εἶπεν· ἰδοὺ τί ἐφοβούμην ὑπὲρ τὸν θάνατον.

Ὁ Θύρσις, ὁ Δάμων καὶ πρὸ πάντων ὁ Ἔραστρος ἐλυπήθησαν διὰ τὸ ἄκουσμα τοῦτο· εἶπε δὲ ὁ Δάμων πρὸς τὸν Ἐλικίονα· ἐπειδὴ ὁ Μοῖρις σὲ τιμᾷ καὶ σὲ ἀγαπᾷ, διὰ τί δὲν διεκοίνους πρὸς αὐτὸν τὸν ἔρωτά σου; Δὲν τὸν γνωρίζεις. ἀπεκρίθη ὁ Ἐλικίων, ὅπως ἐγώ· προεκήρυξεν ὅτι θέλει γαμβρὸν οὐχ ἧττον τῆς θυγατρός του πλούσιον· καὶ, ἐὰν ἑτοίμων νὰ τῷ ὁμιλήσω τι, ἤθελεν ἴσως νομίσει ὅτι θηρεύω τὴν περιουσίαν του, καὶ ἡ πρὸς ἐμὲ φιλία του ἠδύνατο νὰ μετατραπῇ εἰς καταφρόνησιν. Ὁ Μοῖρις εἶνε πλούσιος συγχρόνως καὶ ὑποπτος· ἐγὼ δὲ πτωχὸς ἐνταυτῷ καὶ δειλός.

Φίλε μου, λέγει τότε ὁ Θύρσις, μὴν ἀπελπίζεσαι· ὑπάγωμεν πρὸς τὴν Γαλάτειαν, ὑπάγωμεν νὰ μάθωμεν παρ' αὐτῆς τῆς ἰδίας, ἂν ἀληθῶς συγκατατίθεται αὐτῆς νυμφεύεται τὸν Πορτουγάλλον· καὶ ἐὰν, ὡς μοὶ φαίνεται, δυσανασχετοῦσα ὑπακούῃ εἰς τὸν πατέρα της, ἂς ἀποπειραθῶμεν εἰς διάλυσιν τοῦ ὀλεθρίου γάμου. Ὁ Ἔρως καὶ ἡ Φιλία θὰ μᾶς ἐνθαῤῥύνωσιν. Ἐὰν ἑκατέρα τῶν δυνάμεων τούτων ἰδίως θαυματουργῇ, συμμαχήσασαι ὁμοῦ τί δὲν δύνανται;

Ὁ Ἐλικίων ἠκολούθησε τὴν συμβουλὴν τοῦ Θύρσιδος. Ὅθεν οἱ τέσσαρες ποιμένες ἐκίνησαν εἰς τὰς πηγὰς τῶν Ἀρδωσιῶν, ὅπου συνήθως ἡ Γαλάτεια ἀνεπαύετο· καὶ τῷ ὄντι δὲν ἀπέτυχον, εὑρόντες αὐτὴν

ὅπου ἤλπιζον, καθημένην παρὰ τὰς ὄχθας. Βεβυθισμένη εἰς βαθεῖς λογισμούς, δὲν εἶδεν αὐτὴ τοὺς ποιμένας. Οἱ κάθυγροι ὀφθαλμοί της ἐθεώρουν τὴν πηγήν, τὸ μέτωπόν της ἐστήριζε διὰ τῆς μιᾶς της χειρὸς καὶ διὰ τῆς ἑτέρας ἐθώπευε τὸν κῦνα τοῦ Ἐλικίονος, αὐτὸν ἐκεῖνον, ὃς πρὸ τοσούτου χρόνου διέμενε παρ' αὐτῇ μᾶλλον ἢ παρὰ τῷ κυρίῳ του. Τὸ πιστὸν τοῦτο ζῶον, κείμενον παρὰ τοὺς πόδας τῆς Γαλατείας, εἶχε τὴν κεφαλὴν ἐστηριγμένην ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς, τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς ἐστραμμένους πρὸς τοὺς ἐδικούς της, καὶ διὰ τῶν ἀνησύχων τρόπων του καὶ διὰ τῆς εὐγνωμοσύνης του ἐφαίνετο ἐρωτῶν αὐτὴν διὰ τί τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐθωπεύετο περισσότερον τοῦ συνήθους. Ὁ Ἐλικίων παρεκάλεσε τοὺς φίλους του νὰ σταθῶσιν ἐν ἀπολαύσωσι τῆς θέας ἐκείνης, καὶ ἀκτὶς εὐφροσύνης ἐπέλαμψεν ἐπὶ τοῦ προσώπου του ἐφ' οὗ ἡ λύπη ἐφαίνετο ἐγκεχαραγμένη. Ἡ δὲ Γαλάτεια νομίζουσα ὅτι ὁ σκύλος της τὴν συνώδευε μόνος, ἤρχισε ψάλλουσα τοὺς ἑξῆς λόγους:

Ὦ φίλε μου πιστότερε ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους,
ἰδού, ἀφήνω, κῦόν μου, τὸ πατρικόν μου δῶμα·
ἀφίνω φίλους, συγγενεῖς, καὶ τοὺς ὡραίους τόπους,
ὧν εὐτυχοῦσα ἄλλοτε ἐπάτησα τὸ χῶμα!

—

Ἀπὸ τὰ σκιοπράσινα ὥρεα ταῦτα δάση,
ὅπου ἀπήντων συνεχῶς τὸν φίλον ἐραστήν μου,
θανατηφόρος πρόσταγὴ σκληρῶς θὰ μ' ἀναρπάσῃ,
καὶ θὰ φυτεύσ' εἰς ἄγνωστα ἐδάφη τὴν ζωήν μου.

—

Ἀλλ' ὄχι! πιστὸν ζῶόν μου, κἂν σὺ δὲν θὰ μ' ἀφήσῃς.
Τὴν πρώτην εὐτυχίαν μου ὁπόταν ἐνθυμοῦμαι,
κ' οἱ ὀφθαλμοί μου γίνωνται δακρύων δύω βρύσεις,
θὰ βλέπω σὲ, ὦ κῦόν μου, καὶ θὰ παρηγορῶμαι.

—

Ἀλλ' ἂν καὶ σὺ, ἀρνούμενος τὴν ἄχαριν πλανῆτιν,
ἀναζητήσῃς τὰ τερπνά, τὰ πάτρια ἐδάφη,
ἐλθὲ πρὸς τὸν αἰώνιον τῶν πόθων μου μαγνήτην,
κ' εἰπὲ, εἰς ξένην ἔρημον ἡ φίλη του ἐτάφη.

Τὰ καταρρέοντα τῆς Γαλατείας δάκρυα, δὲν τῇ ἐπέτρεπον νὰ ἐξακολουθήσῃ· καὶ ὁ Ἐλικίων δ' αὐτὸς ἀκροώμενος ἐπίσης ἔχυσε δάκρυα, ἀλλὰ χαρᾶς δάκρυα· καὶ ὡς παράφορος ἔτρεξε πρὸς τὴν ποιμενίδα, ἐξίφθη γονυπετὴς ἐνώπιόν της, καὶ λαβὼν τὴν χεῖρά της τὴν ἔσφιγξεν εἰς τὰ χείλη του, ἐνῷ μάτην τὸν ἀπώθει ἐκπεπληγμένη ἡ ποιμενίς. Ὅταν δὲ παρετήρησε καὶ τοὺς λοιποὺς ποιμένας, ἠθέλησε μὲν νὰ ὑποκριθῇ λύπην, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη· ἠθέλησε νὰ φύγῃ, ἀλλ' ὁ κύων της τὴν ἐμπόδισε, στρεφόμενος περὶ αὐτὴν, πηδῶν καὶ θωπεύων συγχρόνως ἀμφοτέρους, ὡς ἂν μετεῖχε τῆς χαρᾶς, ἣν ἔσπευδε ν' ἀναγγείλῃ πρὸς τὸν κύριόν του.

Ὁ Θύρσις, ὁ Δάμων καὶ αὐτὸς ὁ Ἔραστρος ἀφιχθέντες ἐν τούτοις, δὲν ἐτόλμων ὅμως νὰ πλησιάσωσιν. Ἀλλ' ἡ Γαλάτεια τοῖς ἔκραζε ν' ἀνακαλέσωσι τὸν Ἐλικίονα, καὶ προσπαθοῦσα νὰ ὑποκρύψῃ τὰ δάκρυά της, δὲν θέλω, εἶπε, νὰ κρύψω μυστικὸν προδοθὲν ὑπὸ τῆς ἀπερισκεψίας μου. Ναὶ ποθῶ τὴν πατρίδα μου, ἐν ᾗ ἀρέγω ἴσως καὶ τὴν καρδίαν μου· ἀλλ' ὡρκίσθην νὰ ὑπακούσω εἰς τὸν πατέρα μου· καὶ τὸ καθῆκον τοῦτο μοὶ εἶναι παντὸς ἄλλου ἱερώτερον. Ὅθεν σᾶς παρακαλῶ μὴ ἐπιτείνητε διὰ τῶν κλαυθμῶν σας τὴν ἀνωφελῆ λύπην, καὶ πρὸ πάντων μὴ ταράττητε ἡσυχίαν ἀναγκαίαν μετὰ τοσαύτην ὁμολογίαν. Ἀφ' οὗ δὲ εἶπε ταῦτα ἀπερμακρύνθη, ἐγκαταλιποῦσα ἐκπεπληγμένους τοὺς τέσσαρας ποιμένας. Μόνος ὁ κύων τοῦ Ἐλικίονος ἐτόλμησε ν' ἀκολουθήσῃ τὴν Γαλάτειαν, οὐδόλως φοβούμενος τῆς ῥάβδου αὐτῆς τὰς ἀπειλὰς καὶ πληγάς.

Μόνοι οὕτω μείναντες οἱ τέσσαρες, ἤρχισαν συμβουλευόμενοι τίνι τρόπῳ νὰ διαλύσωσι τὸν ὀλέθριον γάμον. Ὁ μὲν Θύρσις ἦτο τῆς γνώμης νὰ συναθροίσωσι τοὺς ποιμένας τῆς χώρας, καὶ ἅπαντες ὁμοῦ ἐλθόντες νὰ ἱκετεύσωσι τὸν Μοῖριν νὰ μὴ τοῖς ἁρπάσῃ τὸν θησαυρόν, δι' ὃν τοσοῦτον ἦσαν ὑπερήφανοι. Ὁ δὲ Δάμων, ἐλθόντες εἰς Πορτογαλλίαν ν' ἀπειλήσωσι τὸν μέλλοντα νυμφίον, καὶ νὰ τὸν ἐκπλήξωσι καθ' ὃν αὐτὸς συνέλαβε τρόπον τῆς γνώμης τούτου συνεμερίζετο καὶ ὁ Ἐλικίων. Ὁ δὲ μέχρι τοῦδε σιγῶν Ἔραστρος, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχων πρὸς αὐτοὺς προσηλωμένους, ὄχι, ἀνέκραξε, φίλοι μου· πάντα ταῦτα ἔτι μᾶλλον θὰ παροξύνωσι τὸν Μοῖριν. Ἐγὼ συνέλαβον σχέδιον πρὸς πάντας ἴσως ὠφέλιμον, πλὴν ἐμοῦ, τὸ ὁποῖον καί τοι τοιοῦτον, ἐπιθυμῶ νὰ ἐκτελέσω. Τοιαῦτα λέγων, ἐνηγκαλίσθη τὸν Ἐλικίονα καὶ ἀπερμακρύνθη.

Οἱ ποιμένες ὅμως, οἵτινες εἰς οὐδὲν ἐλογίζοντο τὴν ἐπίνοιαν ἀνθρώπου τόσον ἁπλοῦ, οἷος ἦν ὁ Ἔραστρος, προέθεντο ἀπελθόντες νὰ συμβουλευθῶσι τὸν ἐρημίτην Φαβιανόν. Ἤδη δὲ πορευόμενοι ἀπήντησαν ἱππότην, μεγαλοπρεπῆ φέροντα στολὴν, ἐπὶ ἀγερώχου ἵππου, καὶ ἀπὸ δύο κυρίας ἀποστολικῶς πρὸς τοῖς ἄλλοις συνωδευόμενον. Τὸ πολυάριθμον τῆς θεραπείας ἐδήλου τὴν ἐπίσημον αὐτοῦ καταγωγήν. Οἱ ποιμένες διαβαίνοντες τοὺς ἐχαιρέτισαν. Ὁ δὲ ἄγνωστος ἀντιχαιρετίσας, ἐσταμάτισε τὸν Ἐλικίονα, εἰπών, Μεγάλην χάριν θὰ σᾶς γνωρίζωμεν, ἐὰν μᾶς ὑποδείξητε εἰς τὸ δάσος τοῦτο κατάλληλον μέρος ν' ἀναπαυθῶμεν ἐπί τινας στιγμὰς, διότι αἱ κυρίαι, τὰς ὁποίας βλέπετε, κεκμηκυῖαι ἀπὸ τὴν ὁδοιπορίαν, ἔχουν ἀνάγκην ν' ἀναπαυθῶσιν ὀλίγον. Τότε ὁ Ἐλικίων, λησμονήσας τὰ πάντα, τοὺς ὡδήγησεν εἰς τὴν τῶν Ἀρδωσιῶν πηγὴν, ὀλίγα μόνον βήματα ἀπέχουσαν, ὅπου ἅμα ἔφθασαν, παρέθηκαν οἱ ὑπηρέται τράπεζαν πλήρη παντοειδῶν τροφῶν. Αἱ δύο κυρίαι, καθήσασαι ἐπὶ τῆς χλόης, ἤγειραν τὰς καλύπτρας των, καὶ ἐξέπληξαν διὰ τῆς ὡραιότητός των τὸν Θύρσιν καὶ τὸν Δάμονα. Ἡ μεγαλητέρα μάλιστα εἵλκυσεν αὐτῶν τὰ βλέμματα περισσότερον παρ' ὅτι ἡ νεωτέρα· ἀλλὰ τὸ πλεονέκτημα τοῦτο ὤφειλε μᾶλλον εἰς τὴν βαθεῖαν λύπην, ἥτις ἐφαίνετο ὅτι ἡμαύρου τὰ θέλγητρα τούτης.

Ὁ Ἐλικίων ἦν ἀνυπόμονος ν' ἀναλάβῃ τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν ἔρημον. Ἀλλ' ὁ ἱππότης τοὺς ἀνεχαίτισε, λέγων, ἐπιτρέψατέ μοι ν' ἀπολαύσω πρὸς καιρὸν κἂν τῆς εὐτυχίας ὅτι σᾶς ἀπήντησα. Ἐπεθύμουν νὰ ἔζων εἰς ἐξοχὴν μετὰ ποιμένων· ὁποία διαφορὰ μεταξὺ ὑμῶν καὶ τῶν κατοίκων τῶν πόλεων! Ἡμεῖς ἀπολαύετε δωρεὰν τὰς ἡδονὰς τῆς φύσεως, ὧν ἡμεῖς τὴν εἰκόνα μόνην ἀγοράζομεν πολυδαπάνως. Ἐν ᾧ ἡ ἀρτία συντέμνει τὸ τέρμα τοῦ βίου μας, ἡ ἐργασία μηκύνει τὸ τοῦ ὑμετέρου· ἡ μελαγχολία, ὁ δῆλος, ἡ βάσανος, ἰδοὺ ἡ ζωή μας· ἡ εὐθυμία, ἡ εἰλικρίνεια, ἡ ἐλευθερία, εἶναι ἡ ἐδική σας· Ὦ! ἀπὸ αὔριον ἐγκολπώμην ποιμὴν, ἐὰν ἡ Νισίδα συγκατετίθετο νὰ γείνῃ ποιμενίς.

Εἰς τὸ ὄνομά τῆς Νισίδης παρετήρησεν ὁ Ἐλικίων τὰς δύο κυρίας μετ' ἐκπλήξεως καὶ περιεργείας, ἣν ὁ ἱππότης παρετήρησε. Συγγώμην, εἶπε πρὸς αὐτὸν τότε ὁ Ἐλικίων, ἐὰν τὸ ὄνομα τῆς Νισίδης μοὶ ἐπροξένησε ζωηρὰν ἐντύπωσιν, καθότι ὄχι πρὸ πολλοῦ εἷς τῶν φίλων μας ἔχυνε πολλὰ δάκρυα λέγων τὸ ὄνομα τοῦτο. Καὶ ἔχετε παρ' ἡμῖν, ὑπέλαβεν ὁ ἄγνωστος, ποιμενίδα τινὰ ἥτις καλεῖται Νισίδα; — Ὄχι· ἡ Νισίδα ἐκείνη δὲν εἶναι ποιμενίς, οὐδὲ ἐκ τῆς αὐτῆς χώρας· πατρὶς αὐτῆς εἶναι ἡ Νεάπολις. — Ἡ Νεάπολις!... ἄ! πῶς τὸ ἐξεύρετε; — Θὰ σοὶ τὸ εἴπω, ἀλλ' εἰπέ μοι ἐν πρώτοις ἐὰν δὲν ὀνομάζεσαι Θιμβρίων, καὶ ἐὰν ἡ νεᾶνις αὕτη δὲν εἶναι ἡ Λεύκη, δευτερότοκος ἀδελφὴ τῆς Νισίδης. — Εὗρες τὰ ὀνόματά των. — Ἄ! Φαβιανὲ, ποία εὐτυχὴς ἡμέρα διὰ σέ. — Γνωρίζεις τὸν Φαβιανόν; — Εἶνε ἐνταῦθα; ἀνέκραξεν ἡ Λεύκη· καὶ πάραυτα τὴν ἐξαλειφθεῖσαν ὠχρότητα τοῦ προσώπου της ζωηρὸν διεδέχθη ἐρύθημα.

Μάλιστα, εἶπεν ὁ Ἐλικίων· ἐδῶ εἶνε, καὶ ἡ λύπη ὅτι σὲ ἀπώλεσεν ἔμελλε νὰ δώσῃ πέρας εἰς ζωὴν, ἣν ἀφιέρωσεν εἰς μετάνοιαν. Ὁ Φαβιανὸς εἶναι ἐρημίτης, καὶ τὸ ἀναχωρητήριόν του δὲν ἀπέχει ἐντεῦθεν πολύ. Ἂς σπεύσωμεν λοιπὸν νὰ τὸν ἀσπασθῶμεν, ἀνέκραξεν ὁ Θιμβρίων, καὶ ἡ Λεύκη εὑρέθη ὀρθία εἰς τὸν λόγον τοῦτον, καὶ ἐβάδιζεν ἤδη χωρὶς νὰ γνωρίζῃ πρὸς ποῖον μέρος ἔπρεπεν, καὶ ἡ Νισίδα ὡσαύτως ἐρειδομένη ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ ἐραστοῦ της, προπορευομένων πρὸς τὸ ἀναχωρητήριον τοῦ Θύρσιδος, τοῦ Δάμονος καὶ τοῦ Ἐλικίονος.

Ἦτον ἤδη σχεδὸν νὺξ ὅτε ἀφίχθησαν ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου. Ὁ Θιμβρίων, ἡ Νισίδα καὶ πρὸ πάντων ἡ Λεύκη ἀνέβαινον τὴν ἀτραπὸν ἀπνευστί. Φθάσαντες δὲ εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας τοῦ ἐρημίτου, εὗρον αὐτὴν ἀνοικτὴν, καὶ παρακύψαντες δὲν εἶδαν ἐν αὐτῇ οὐδένα. Ἀνήσυχοι λοιπὸν ὅτι δὲν εὗρον τὸν ἐρημίτην, ἡτοιμάζοντο νὰ τὸν φωνάξωσι καὶ νὰ περιτρέξωσι τὸ ὄρος πρὸς ἀναζήτησίν του· ἀλλ' ὁ συνετὸς Θύρσις τοὺς ἐμπόδισε λέγων, ὁ Φαβιανὸς ἐδῶ που εὑρίσκεται, θρηνῶν ὁ δυστυχὴς, μὴ ἐλπίζων νὰ σὲ ἴδῃ πάλιν, καὶ ἐὰν αἴφνης παρουσιασθῇς ἐνώπιον αὐτοῦ, ἡ χαρὰ θὰ τῷ ἐπιφέρῃ τὸν θάνατον. Φείσθητε λοιπὸν αὐτοῦ, ἀναχαίτισον τὴν ὁρμήν σου, καὶ ἂς εἴδωμεν τίνι τρόπῳ δυνάμεθα νὰ προδιαθέσωμεν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διὰ τοσαύτην ἀπροσδόκητον χαράν. Ἡ γνώμη τοῦ Θύρσιδος ἐπεδοκιμάσθη παρὰ πάντων, καὶ ἀποφασίσθη ὅτι πρέπει νὰ πέμψωσι πρὸς τὸν Φαβιανὸν τοὺς ποιμένας, ἀναγγελοῦντας μετὰ προσοχῆς τοὺς ἀγαπητοὺς αὐτοῦ φίλους, οὓς μετ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ ἴδῃ.

Ἐν ᾧ δὲ οὕτω διεσκέπτοντο, ἡ Λεύκη, βοηθείᾳ τῆς λάμψεως τῆς σελήνης, παρετήρει μετὰ προσοχῆς τὸ ἐνδότερον τῆς καλύβης· ψιάθος ἀπὸ φύκη, ἔδρα ξυλίνη, σταυρὸς πύξινος, ἦσαν τὰ πολύτιμα τοῦ Φαβιανοῦ ἔπιπλα. Ἀφ' οὗ πολλὴν ὥραν τὰ παρετήρησε, γόνυ κλίνασα πρὸ τοῦ σταυροῦ, εὐχαρίστησε τὸν Θεὸν κρυφίως ὅτι τὴν ὡδήγησεν εἰς τὸ ἀναχωρητήριον τοῦτο.

Ὁ Θιμβρίων καὶ οἱ λοιποὶ ποιμένες τὴν ἐθεώρουν μετὰ συμπαθείας, ὅτε στεναγμοὶ καὶ γόοι τοὺς ἐπληροφόρουν ὅτι ὁ Φαβιανὸς δὲν εἶναι μακράν. Πλησιάσαντες τότε πάντες, παρετήρησαν τὸν ἐρημίτην ὑπὸ ἀγριελαίαν, γονυκλινῆ ἐπὶ βράχου, τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἔχοντα ἀνατεταμένας. Εἰς τὴν θέαν δὲ ταύτην αἱ δύο ἀδελφαὶ μετὰ τοῦ Θιμβρίονος ἠθέλησαν νὰ σπεύσωσιν εἰς τὰς ἀγκάλας του, μόλις ὅμως τὰς ἀνεχαίτισεν ὁ Ἐλικίων ὅτε ἤρχισεν ὁ Φαβιανὸς νὰ προσεύχηται. Τότε καὶ ἡ Νισίδα καὶ ὁ Θιμβρίων ἐξέτειναν τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἡ Λεύκη μόλις ἀναπνέουσα προϋχώρησεν ἐρείδουσα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν ὤμων των, καὶ σπογγίζουσα πᾶσαν στιγμὴν τὰ δάκρυα, ἅτινα τὴν ἐκώλυον νὰ βλέπῃ τὸν φίλον της.

» Ὦ Θεέ μου, ἔλεγεν ὁ Φαβιανὸς προσευχόμενος,
» Ὂν ὑπέρτατον, ὃ καὶ μόνον ἐπιθυμῶ νὰ λατρεύω,
» ὁ πληρῶν πάντα τὸν κόσμον καὶ τὴν ἐμὴν καρ-
» δίαν, μὴ σ' ἐνοχλήσωσι τὰ δάκρυά μου· ἀπώλεσα
» τὸ πᾶν, ἀλλ' οὐδέποτε ἐμεμψιμοίρησα. Ὦ θεέ μου!
» πράττων τὰ δεινὰ ὅσα ὑποφέρω, ἀλλὰ μὴ μὲ ἀπο-
» σπάσῃς ὅλως ἀπὸ τὴν ἐνθύμησιν τῶν δεινῶν μου·»

Καὶ κατὰ μὲν τὰς πρώτας τοῦ Φαβιανοῦ λέξεις ἡ Λεύκη ἔκλαιε, κατὰ δὲ τὰς τελευταίας ὠλόλυζε. Ὁ δὲ Θύρσις, φοβούμενος μὴ ἡ Λεύκη ἀκουσθῇ, εἶπε πρὸς τὸν Δάμονα, νὰ ὑπάγῃ μετὰ τοῦ Ἐλικίονος νὰ διακόψωσι τὸν ἐρημίτην, ἐν ᾧ αὐτὸς μετὰ τοῦ Θιμβρίονος ἔμενον ἐμποδίζοντες τὰς δύο ἀδελφὰς ν' ἀναβῶσι.

Ὅθεν οἱ δύο ποιμένες ὑπακούσαντες ἦλθον πρὸς τὸν Φαβιανὸν, ὅστις τοὺς ἀπεδέχθη εὐνοϊκώτατα. Κλαίεις πάντοτε, λέγει ὁ Ἐλικίων πρὸς αὐτὸν, καὶ τὰ δυστυχήματά σου ἔφθασαν ἴσως ἤδη εἰς τὸ τέρμα των. — Καὶ πόθεν τὸ ἐξεύρετε, ἀπεκρίθη ὁ ἐρημίτης; — Μάλιστα τὸ ἐξεύρομεν μετὰ βεβαιότητος. Ἡ Νισίδα ζῇ ἀκόμη· μετὰ τῆς ἀδελφῆς της καὶ τοῦ Θιμβρίονος περιτρέχουσι πᾶσαν τὴν Ἱσπανίαν πρὸς ἀνεύρεσίν σου, ὡς μᾶς διαβεβαίωσέ τις, ὅστις τοὺς ἀπήντησε. — Τί λέγετε; εἶναι ἄρα βέβαιον ὅτι εἶνε ὁ φίλος μου, ὅτι εἶνε αἱ ἀδελφαί; Ἄ! μὴ παίζετε τὸν δυστυχῆ. Μὴ ἐκάμφθητε ἐκ τῶν δεινῶν μου· ἢ μὴ ἤλθετε νὰ τὰ ἐρεθίσητε περισσότερον, βόσκοντές με μὲ ἐλπίδα ψευδῆ;

Ἐν ᾧ δ' ἔλεγε τοὺς λόγους τούτους, ὁ Θύρσις, ὅπως προπαρασκευάσῃ τὴν ποθεινὴν ἀναγνώρισιν, εἶπε πρὸς τὴν Νισίδαν νὰ τραγωδήσῃ ἀφ' ὅπου ἵστατο χωρὶς εἰσέτι νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἐρημίτου. Λύτη δ' ὑπακούσασα ἤρχισε τὴν πρώτην ταύτην στροφὴν ἄσματος, ὃ εἶχεν ἄλλοτε ποιήσει ὁ Φαβιανός,

Φιλία, τὴν ἁγίαν σου ἐνδύσου πανοπλίαν,
καὶ προσβαλοῦσα νίκησον τὸ ἄστατον παιδίον·
τῶν νέων τοῦτο τυραννεῖ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν,
εἰς τὰς ψυχάς μας ἐνῷ σὺ ἐνστάζεις μῦρον θεῖον.
Αὐτὸ εἰς τὰς καρδίας μας βαθείας πληγὰς σκάπτει,
σὺ δ' εἰς τοὺς πόνους βάλσαμον ἰῶσα ἐπιχέεις·
αὐτὸ πολέμους ἐμποιεῖ, πυρκαΐας ἀνάπτει,
σὺ δ' εἰρηνεύεις, κ' εὐγενῆ αἰσθήματα ἐμπνέεις.

Ὁ Φαβιανὸς ὡμίλει εἰσέτι ὅταν ἡ φωνὴ τῆς Νισίδης προσέβαλε τὰ ὦτά του. Ἄφωνος ἴσταται, ἀκούει, μένει ἀκίνητος, μ' ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους καὶ στόμα κεχηνός. Ἔπειτα δὲ θεωρῶν μὲ τρόπον ἀποπεπλανημένον, παραφρονεῖ, ἡ φρίκη ζωγραφίζεται ἐπὶ τοῦ προσώπου του. Οἱ ποιμένες τῷ φαίνονται ὡς φαντάσματα, καὶ τοὺς θεωρεῖ μετ' ἐκπλήξεως. Ἡ φωνὴ ἐν τοσούτῳ ἐξακολουθεῖ, καὶ μετ' ὀλίγον ἀντηχεῖ εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας του, καὶ οἱ φόβοι του κατ' ὀλίγον διασκεδάζονται. Οἱ χαρακτῆρες δὲ τοῦ προσώπου του, οἱ τεθλιμμένοι ὀφθαλμοί του ἀναλαμβάνουσι τὴν προτέραν αὐτῶν γλυκύτητα. Καὶ συνελθὼν εἰς ἑαυτόν, ῥίπτεται, ὡς βέλος πρὸς τὸ μέρος ὅθεν ἤρχετο ἡ φωνή, φθάνει, βλέπει, καὶ πίπτει ἀναίσθητος εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ φίλου του.

Ἐκτὸς ἑαυτῶν ἡ Νισίδα καὶ ὁ Θιμβρίων ἐπεκαλέσθησαν τὴν βοήθειαν τῶν ποιμένων ὅπως τὸν ἀνακαλέσωσιν εἰς τὴν ζωήν. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἡ Λεύκη εἶχε σπεύσειν εἰς τὴν καλύβην καὶ φέρουσα ὕδωρ, ἐῤῥάντισε τὸ πρόσωπόν του, καὶ ἔσφιγγε τὰς χεῖράς του. Τέλος ὁ ἐρημίτης μόλις συνῆλθε καὶ ἀνοίξας τοὺς ὀφθλμοὺς, ἐδίσταζεν εἰσέτι περὶ τῆς εὐτυχίας του. Εἶσαι τῳόντι σύ; σὺ εἶσαι ὁ Θιμβρίων; σὺ, δι' ὃν τοσαῦτα πικρὰ ἔχυσα δάκρυα; — Ἐγὼ αὐτὸς, ἐγὼ εἶμαι ὁ φίλος σου, εἰς ὃν ὀφείλω τὴν ζωήν. Τοιαῦτα δὲ λέγοντες ἐνηγκαλίζοντο, ἐμίγνυον τὰ δάκρυά των, καὶ ἔμειναν πολλὴν ὥραν περιπτυσσόμενοι. Δὲν ὑπάρχει πλέον λύπη, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Θιμβρίων, πάντες εἴμεθα ὁμοῦ, ἰδοὺ ἡ καλή σου φίλη Νισίδα, ἰδοὺ ἡ Λεύκη, ἥτις μετ' οὐ πολὺ θὰ κατήρχετο εἰς τὸν τάφον, ἂν δὲν σ' ἀνευρίσκομεν. Τί δ' ἀπαιτεῖται ἀκόμη; ὦ! οὐδὲν, ἀπεκρίθη ὁ ἐρημίτης ὑπομειδιῶν καὶ δάκρυα χύνων. Ἐν τούτοις δ' ἡ Λεύκη καὶ ἡ Νισίδα ἐξέτεινον πρὸς τὸν Φαβιανὸν τὰς χεῖρας, ματαίως ἀγωνιζόμενον νὰ ὁμιλήσῃ· λαβὼν δὲ μόνον τὰς χεῖράς των, τὰς ἔφερεν ἡνωμένας εἰς τὸ στῆθός του, καὶ γονυκλινὴς ἔπεσεν ὁλολύζων.

Μετὰ τὴν περιπαθῆ σκηνὴν ταύτην, ἥτις διήρκεσεν ὀλίγας στιγμὰς, ὁ Φαβιανὸς ὡδήγησε τοὺς φίλους του εἰς τὴν σκηνήν του, καὶ διηγήθη αὐτοῖς ἐν συντόμῳ ὅσα τῷ συνέβησαν ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐνταῦθα· ὁ συνετὸς Φαβιανὸς, θῦμα πάντοτε τῆς φιλίας ὡμίλησε καὶ περὶ τοῦ πρὸς τὴν Λεύκην ἔρωτός του καὶ περὶ αἰσθήματος, κατέχοντος αὐτὸν τὰ μάλιστα καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐν τῇ ἐρημίᾳ διατριβῆς του. Ἡ δὲ Λεύκη, παράφορος δὲν ἐτόλμα οὐδὲν νὰ εἴπῃ, ἀλλ' ἔσφιγγεν εἰς τὰς ἀγκάλας τὴν ἀδελφήν της.

Τότε δὲ καὶ ὁ ἐρημίτης παρεκάλεσε τὸν φίλον του νὰ τῷ διηγηθῇ τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐλθὼν νὰ φέρῃ πρὸς τὴν Νισίδαν τὴν ἀγγελίαν τῆς νίκης του, τὸν εἶχεν ἐγκαταλείψειν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. Οἱ ποιμένες πάντες πλὴν τοῦ Θιμβρίονος ἐπέμενον ὁμοφώνως τῷ Φαβιανῷ ν' ἀκούσωσι τὴν διήγησιν ταύτην.

Μετὰ τὴν πάλην μου μετὰ τοῦ Πρανσίλου, ἀνυπόμονος νὰ ἴδω πάλιν τὸν Φαβιανὸν ἔπεμψα τὸν ἀκόλουθόν μου, εἶπεν, εἰς τὴν ἀγροικίαν τῆς Νισίδης. Ἀλλ' αὐτὸς ἐπανελθὼν ὅλως ἔντρομος μοὶ ἀνήγγειλε τὸν θάνατον τῆς Νισίδος μου, καὶ τὴν ἐκεῖθεν τοῦ φίλου μου ἀναχώρησιν. Τότε ὡς κεραυνόπληκτος ἀπῆλθον πάραυτα, ἵνα πληροφορηθῶ ἰδίοις ὀφθαλμοῖς περὶ τῶν δυστυχημάτων μου. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφθασα εἰς τὴν ἀγροικίαν, οὔτε αἱ θερμαὶ παρακλήσεις μου, οὔτε ἡ παρουσία μου κατίσχυσαν νὰ μοὶ ἐπιτραπῇ πρόσοδος, καί τοι οἱ λόγοι τῶν οἰκείων καὶ τὰ δάκρυα μ' ἐβεβαίουν περὶ τοῦ θανάτου τῆς Νισίδης. Παρακλεῖπω δὲ νὰ σᾶς εἴπω ὁποῖος ἀπέβην τὴν στιγμὴν ἐκείνην καὶ ὅταν ἐγὼ ἀπὸ τηλικαύτην λύπην πάραυτα δὲν ἐξέπνευσα, ἄλλος ἂς μὴ φοβῆται εἰς παρομοίαν περίπτωσιν. Ἀλλὰ καί τοι βαρυθυμῶν, ἐνεθυμήθην ὅτι εἶχον ἔτι ἕνα φίλον, καὶ πληγωμένος ὡς εἶχον, ἠκολούθησα τὰ ἴχνη του μέχρι Γαδείρων. Ἐν ᾧ δ' ἐγὼ εἰσηρχόμην εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, ὁ Φαβιανὸς ἐπεβιβάζετο εἰς τὸ πλοῖον· ἠναγκάσθην ἐπομένως νὰ περιμείνω τὴν ἀναχώρησιν Καταλονικοῦ πλοίου, μέλλοντος ν' ἐπανέλθῃ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν εἰς Βαρκελόνην· ὁ πλοίαρχος μ' ἐδέχθη εἰς τὸ πλοῖόν του· τὰ δάκρυά μου, ἐγκαταλείποντος τὴν Ἰταλίαν, ὅπου εἶχον ἀπολέσει τὸ προσφιλέστατον τῆς καρδίας μου ἀντικείμενον ἐδιπλασιάσθησαν.

Ὁ οὖριος κατ' ἀρχὰς ἄνεμος κατ' ὀλίγον ἐκόπαζε, καὶ τὸ πλοῖόν μας ἀπὸ τὴν νηνεμίαν σχεδὸν ἔστατο, ἀφ' οὗ μόλις παρήλλαξε τὸν λιμένα. Ἐγὼ δὲ μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως θὰ ἔβλεπον τρικυμίαν, καθότι τὰ δεινά μου ἀείποτε ἀναλογιζόμενος, τὴν Νισίδαν μου ἀπαύστως θρηνῶν, ἐζήτουν παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν θάνατον ἢ τὸν φίλον μου, καὶ μόνον καθ' ἃς στιγμὰς ἔκρουον τὴν λύραν ἐπιβάτου τινός, διασκέδαζον τὴν μελαγχολίαν μου.

Τὴν δευτέραν δὲ τοῦ ἀπόπλου μας ἡμέραν, καθ' ἣν στιγμὴν ἤρχιζεν ἡ ἠὼς νὰ λάμπῃ εἰς τὸν ὁρίζοντα, καθήμενος εἰς τὴν πρύμνην παρετήρουν τὴν ἀχανῆ τοῦ πελάγους ἔκτασιν, εἰς οὗ τὰ κύματα ἀντενακλᾶτο τὸ δύον ἤδη φῶς τῶν λαμπρῶν ἀστέρων. Τὰ περὶ ἐμὲ πάντα ἦσαν ἐν ἠρεμίᾳ, οἱ ἀξιωματικοὶ, οἱ ναῦται καὶ λοιποὶ ἦσαν εἰς γλυκὺν παραδεδομένοι ὕπνον, καὶ αὐτὸς ὁ νακλήρος ἐκοιμᾶτο ἐπὶ τοῦ πηδαλίου του· τὰ ἱστία ἦσαν συνεσταλμένα, καὶ μόνον ἡ ἐλαφρῶς τὰ κύματα σχίζουσα πρῷρα τοῦ πλοίου ἠκούετο. Ἡ βαθεῖα αὕτη σιωπὴ, ἡ ἄπειρος ἐκείνη τῆς τε θαλάσσης καὶ τοῦ οὐρανοῦ ἔκτασις, ἡ λαμπρὰ θέα, ἡ βραδέως ἐπερχομένη ἐκείνη ἠὼς νὰ ἐγείρῃ τοὺς δυστυχεῖς, τὰ πάντα ζωηρότερον μ' ἀπέσπων ἀπὸ τὰς λύπας μου. Τότε λαβὼν τὴν λύραν ἔψαλα ταῦτα:

Ὁ οὐρανὸς εἶν' εὔδιος, ὁ πόντος γαληναῖος,
καὶ μόνος τὰ ἱστία μας ὁ ζέφυρος ταράσσει·
τὸ πᾶν ὑπνώττει πέριξ μου ἡσύχως καὶ βαθέως,
πλὴν μαύρη τὴν καρδίαν μου ἐνθύμησις σπαράσσει.

—

Προβαίνει ἀνθοστόλιστος εἰς ἅρμα φωτοβόλον,
κ' ἡμέραν νέαν ἡ ἠὼς γελῶσα προαγγέλλει·
ἀκτίνων πέμπει ὁράγματα εἰς τ' οὐρανοῦ τὸν θόλον
πλὴν αἱ ἀκτῖνες ἀ' ἐμὲ ὀξέα εἶναι βέλη.

—

Ἐκλείπω, φεῦ! κατὰ μικρὸν, ἀγρίων λυπῶν θῦμα . . .
Καὶ σὺ, Νισίδα! τέρψασα ὀλίγον τὴν ζωήν μου,
Νισίδα μου! ἐξέλιπες, καὶ ἄχαρι τὸ μνῆμα
τὰ θέλγητρά σου ἔκλεισεν ὁμοῦ μὲ τὴν ψυχήν μου.

Μόλις δ' ἐπρόφερα τοὺς φθόγγους τούτους, καὶ ἤκουσα θόρυβον κωπῶν, πλησιάζοντα εἰς τὸ πλοῖόν μας· ἐξανίσταμαι τότε, παρατηρῶ, καὶ εἰς τὰς πρώτας ἀκτῖνας τῆς ἡμέρας διέκρινα λέμβον, εὐθὺ πρὸς τὸ πλοῖόν μας φερομένην, καὶ διασχίζουσαν τὰ κύματα βοηθείᾳ τεσσάρων στιβαρῶν κωπηλατῶν. Ἡ λέμβος ἐν τούτοις προχωρεῖ καὶ γυνὴ πλησιάσασα πρὸς τὸ πλοῖον, πρὸς θεοῦ μοὶ φωνάζει, εἰπέ μοι ἂν τὸ πλοῖόν σας δὲν εἶνε τὸ πρὸ δύο ἡμερῶν ἀπὸ τῶν Γαδείρων ἀναχωρῆσαν. Φαντασθῆτε τὴν ἔκπληξίν μου, ἡ φωνὴ ἐκείνη ἦτον ἡ φωνὴ τῆς Λεύκης, ἀδελφῆς τῆς Νισίδης μου . . . Ὦ! ἀδελφή μου, ἐβόησα . . . , καὶ πάραυτα ῥίπτομαι εἰς τὸ σχοινίον τῆς κεραίας, κατεβαίνω, φθάνω εἰς τὴν λέμβον, καὶ σπεύδων νὰ ῥιφῶ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Λεύκης εὑρίσκομαι εἰς τὰς τῆς Νισίδης.

Ἐνόμιζον ἀπὸ τὴν χαράν μου ὅτι ἤμην νεκρός· ἀκίνητος καὶ ἄφωνος δὲν ἠδυνάμην ν' ἀνοίξω τὸ στόμα. Ἡ Νισίδα μὲ ὡμίλει καὶ μ' ἐνεθάῤῥυνε, τρέμοντα καὶ νομίζοντα μήπως ὅσα συνέβαιναν ἦσαν ὄνειροι, ὧν ἡ ὕπαρξις ἠδύνατο νὰ μὲ στερήσῃ τῆς τοσαύτης μου εὐτυχίας.

Συνελθὼν δ' ἀπὸ τῆς πρώτης μου ἐκείνης ἐκπλήξως, ἔσπευσα νὰ παραστήσω εἰς τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ τὴν τρυφερὰν Νισίδαν καὶ τὴν ἀξιέραστον ἀδελφήν της, ἀμφοτέρας ἐνδεδυμένας ὡς προσκυνητρίας· ὁ δὲ κυβερνήτης τοῦ πλοίου κατὰ παράκλησίν μου τὰς ὑπεδέχθη μὲ τὴν ἀνήκουσαν τιμὴν εἰς τὸ γένος των. Τότε δὲ πρῶτον ἔμαθον παρὰ τῆς Λεύκης πῶς ἡ λήθη τῆς ταινίας (σύνθημα τῆς πρὸς τὸν Πρανσίλον νίκης μου) ἦτον ἡ μόνη αἰτία, δι' ἣν ἡ σχεδὸν τὰ λοίσθια πνέουσα Νισίδα ὑπέπεσεν εἰς τόσον βαθεῖαν λειποθυμίαν, ὥστε πάντες τὴν ἐνόμισαν νεκράν· καὶ μόλις μετὰ ὀκτὼ ὥρας συνελθοῦσα ἔμαθε τὴν πρὸς τὸν Πρανσίλον νίκην μου, τὸ λάθος μου, τὴν ἀπελπισίαν μου καὶ τὴν ἐκ τούτου φυγήν μου· δὶς ἀπεφάσισε μετὰ τῆς ἀδελφῆς της νὰ μᾶς ἀκολουθήσωσι, καὶ ἐπὶ τέλους ἀφ' οὗ ἡ Λεύκη παρεσκεύασε τὰ ἐφόδια διὰ τὴν ἀναχώρητιν, χρυσὸν πολὺν, καὶ λίθους πολυτίμους, ἱκανὴν ποσότητα διὰ τὴν ἀπόδρασίν των, ἀνεχώρησαν. Ἀφοσιωμένος δέ τις τῶν θεραπόντων ἐπρομήθευσεν αὐτὰς ἐν μέσῃ νυκτὶ καὶ φορεῖον, ὥστε καὶ αἱ δύο ἀδελφαὶ, ἔχουσαι τοὺς πολυτίμους λίθους των, καὶ μετεμφιεσθεῖσαι ὡς προσκυνήτριαι, ἀνέλαβον τὴν εἰς Γάδειρα ἄγουσαν, ὅπου ἐγνώριζον ὅτι ἐγὼ προηγουμένως ἦλθον. Ἔρθασαν δὲ δύο ὥρας μετὰ τὴν τοῦ πλοίου μας ἀναχώρησιν, καὶ βοηθείᾳ τοῦ πολλοῦ χρυσίου των εὗρον τέσσαρας κωπηλάτας ἀναδεχθέντας νὰ μᾶς φθάσωσιν, εἰς τὸ ὁποῖον τοὺς ὑπεβοήθησε καὶ ἡ συμβᾶσα ἡμῖν γαλήνη· ὁ σκέπων ἀναμφιβόλως τὰς γλυκείας ἐκείνας καρδίας ἔρως τὰς εὐώδωσεν αἰσίως μέχρι τοῦ πλοίου μας.

Καὶ οὕτως ἀνεῦρον μὲν τὴν Νισίδαν, ἀλλ' ἐστερούμην εἰσέτι σοῦ, φίλτατέ μοι Φαβιανὲ, καὶ ἡ ἀπουσία σου συνεσκίαζε τὴν χαράν μου. Ἡ Λεύκη οὐχ ἧττον ἐμοῦ συνῃσθάνετο τὴν στέρησίν σου, ἣν μόνην ἐθρηνοῦμεν. Τέλος μετὰ τὴν εὐτυχῆ θαλασσοπλοΐαν ἐφθάσαμεν εἰς Βαρκελόνην, ὅπου ἠλπίζομεν νὰ μάθωμεν εἴδησίν τινα περὶ σοῦ· ἀλλ' αἱ προσπάθειαί μας ἅπασαι ἀπέβησαν μάταιαι· καὶ πρώτη ἡ Λεύκη εἶπεν ὅτι πρέπει νὰ περιτρέξωμεν πρὸς ἀναζήτησίν σου τὴν Ἱσπανίαν, καὶ νὰ μὴ ἀπαυδήσωμεν πρὶν σὲ εὕρωμεν, βεβαίᾳ οὖσα ὅτι θὰ συμμερισθῶμεν τῆς γνώμης της. Καὶ τῷ ὄντι· ἀπεφασίσαμεν νὰ ὑπάγωμεν ἐν πρώτοις εἰς Τολέδην, ἔνθα οἱ συγγενεῖς τῆς Νισίδης ἦσαν ἐγκατεστημένοι. Ἀλλὰ, πρὸ παντὸς ἄλλου, ἐγράψαμεν πρὸς τὸν πατέρα της πληροφοροῦντες αὐτὸν τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ ζητοῦντες συγχρόνως ἄδειαν νὰ νυμφευθῶμεν ἐν Τολέδῃ· ἀπεκρίθη δὲ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν μας, καὶ ἐν ᾧ ἀνηρχόμεθα πρὸς τὴν πόλιν ἐκείνην ἐρευνῶντες παντοχοῦ περὶ τοῦ Φαβιανοῦ, εὐτυχῶς συνηντήθημεν ἐνταῦθα.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἱστορία τοῦ Θιμβρίονος. Ἅμα δ' ἔπαυσεν, ὁ Ἐρημίτης σύρας αὐτὸν κατὰ μόνας εἰς γωνίαν τινὰ τῆς καλύβης του, τῷ λέγει μὲ φωνὴν δειλήν: Ἐγὼ δὲν θὰ ἔλθω εἰς Τολέδην; Ἐκπλαγεὶς ὁ Θιμβρίων ἀπὸ τῆς ἐρωτήσεως ταύτης, παρετήρησε τὸν Φαβιανὸν, ὅστις ταπεινώσας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχυνεν ἀνεπαισθήτως δάκρυα. Ὁ δὲ φίλος του σφίγγων αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας του, Ἄκουσε, τῷ λέγει, θὰ ἔλθῃς εἰς Τολέδην νὰ νυμφευθῇς τὴν ὡραίαν Λεύκην, ἥτις σὲ λατρεύει, καὶ σὲ εἶχε πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὸν νοῦν της. Σὺ τὴν ἀγαπᾷς πάντοτε· δὲν εἶνε ἀληθές; Περισσότερον ἀπὸ τὴν ζωήν μου, ἀπεκρίθη ὁ Φαβιανὸς, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀπὸ σέ. Ἂς ὑπάγωμεν, εἶπεν ὑπομειδιῶν, θ' ἀφήσω τὸ ἐρημικὸν τοῦτο ἐνδυμα, σὺ δὲ θὰ μοὶ εὕρῃς ἄλλο καταλληλότερον διὰ τὸν νέον γάμον· ἀλλ' ἐὰν μὲ πιστεύῃς, ἐπιθυμῶ, ὅταν νυμφευθῶμεν τὰς ἐρασμίας ταύτας ἀδελφὰς, νὰ ἐπιστρέψωμεν ἐδῶ νὰ ζήσωμεν μετὰ τῶν καλῶν ποιμένων, τῶν ἀγαπώντων ἡμᾶς, καὶ ἀξίως ἀνταγαπωμένων. Τῆς αὐτῆς γνώμης εἶμαι καὶ ἐγὼ, ὑπέλαβεν ὁ Θιμβρίων. Ἐπιθυμῶ δηλ. νὰ καταπαύσω τὸν βίον μου εἰς τὰ δάση ἐκεῖνα ἐν μέσῳ τῆς συζύγου καὶ τῶν φίλων μου. Μετὰ δὲ τὴν τοιαύτην συνδιάλεξιν, ἦλθον νὰ κοινοποιήσωσι τὴν γνώμην των εἰς τὰς δύο ἀδελφὰς καὶ τοὺς ποιμένας, καὶ πάντες τὴν ἐπεδοκίμασαν.

Ἐν τοσούτῳ ἡ νὺξ εἶχεν ἤδη προχωρήσει, καὶ ὁ Ἑλικίων συνεβούλευε νὰ ἐπιστρέψωσιν ἐν καιρῷ εἰς τὸ χωρίον, λέγων, δὲν ἔχω μὲν κατοικίαν νὰ σᾶς ὑποδεχθῶ, θὰ σᾶς ὁδηγήσω ὅμως εἰς τὴν τῆς Γαλατείας, ἧς ὁ πατὴρ θὰ τὸ νομίσῃ τιμήν του νὰ σᾶς φιλοξενήσῃ.

Ἡ γνώμη τοῦ Ἐλικίονος ἤρεσεν εἰς ὅλους, καὶ μὲ βῆμα ἐσπευσμένον ἔφθασαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μοίριδος, ὅστις πρὸ μικροῦ εἶχε καθήσει εἰς τὴν τράπεζαν μετὰ τῆς θυγατρός του, τῆς Ἀνθοῦς, τῆς Θεανοῦς καὶ τῶν τεσσάρων ποιμένων τῶν ἐκ Πορτουγαλλίας ἐλθόντων νὰ παραλάβωσι τὴν Γαλάτειαν. Καθὼς ἔκρουσαν τὴν θύραν, οἱ κῦνες ἐγαύγισαν καὶ ὁ ἶδιος Μοίρις ἔσπευσε ν' ἀνοίξῃ καὶ εἶδεν αἴφνης τὸν Ἐλικίονα μετὰ τῆς Νισίδης, τῆς Λεύκης καὶ τῶν δύο φίλων του, ζητούντων κατάλυμα. Ὁ γέρων ποιμὴν, τιμώμενος συνήθως ἀπὸ παρομοίους ξένους, τοὺς ὑπεδέχθη προθύμως, καὶ προσκαλέσας τὴν θυγατέρα του, τῇ παρήγγειλε νὰ παραθέσωσιν εἰς τὴν τράπεζαν ἐκ τῶν ἐνόντων ὅτι καλλίτερον εἶχον, καὶ προσεκάλεσε τοὺς ξένους νὰ καθήσωσιν εἰς τὸ δεῖπνον, ζητῶν καὶ συγγνώμην διὰ τὴν εὐτέλειαν δῆθεν τῶν τροφῶν, διότι δὲν τοὺς περιέμενε.

Καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα τοῦ δείπνου ἡ Γαλάτεια ἐπροσπάθει νὰ κρύπτῃ τὴν λύπην της. Ὁ Ἐλικίων ἐκάθησεν ἀπώτατα τῶν Πορτογάλλων, ἀποστρεφόμενος καὶ μὲ ὀργίλον βλέμμα θεωρῶν αὐτούς, καὶ μόνον πρὸς τὴν Γαλάτειαν ἐνίοτε ῥίπτων βλέμμα, εἰς ὃ τὸ βλέμμα αὐτῆς οὐδέποτε ἀπεκρίνετο. Μετὰ τὴν ἔγερσιν ἀπὸ τῆς τραπέζης ἦλθον πάντες οἱ συνδαιτημόνες εἰς τὰς πρὸ τῆς θύρας ἐξέδρας ἐν οἷς καθήσαντες ἀπήλαυον τῆς πνεούσης λεπτῆς αὔρας. Ἐν τούτῳ ἠθέλησεν ὁ γέρων Μοῖρις νὰ διηγηθῇ πρὸς τοὺς ξένους περὶ τοῦ ἐπιφανοῦς συζύγου, ὃν διὰ τὴν θυγατέρα του ἐξελέξατο· μετ' ἀφελείας δὲ καὶ εὐχαριστήσεως διηγούμενος περιῆλθε καὶ εἰς τὰ πλούτη τοῦ γαμβροῦ του, τὰ ὁποῖα καὶ οἱ Πορτουγάλλοι δὲν ἔπαυον μεγαλύνοντες. Οἱ δύο φίλοι καὶ αἱ δύο ἀδελφαὶ ἐθεωροῦντο ὑπόχρεοι νὰ εὐδαιμονίζωσι τὴν τύχην τῆς Γαλατείας, οὐδὲν ἀποκρινομένης, ἐν ᾧ ὁ Ἐλικίων κατέπνιγε τὰ δάκρυά του. Αἴφνης ὅμως πένθιμον μέλος σάλπιγγος ἀντηχεῖ κατὰ τὸ χωρίον.

Ὁ Μοῖρις, οἱ ξένοι του, οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου πάντες συρρέουσιν ἔνοπλοι πρὸς τὴν μεγαλειτέραν ἀγορὰν τοῦ χωρίου, ὅθεν ἐνόμιζον ὅτι ἤρχετο ὁ λυπηρὸς ἦχος. Ἀλλὰ φθάσαντες εἶδον τέσσαρας ποιμένας πενθηφοροῦντας, καὶ κυπαρίσσοις ἐστεμμένους, ἐξ ὧν δύο ἔφερον ἐν χερσὶ λαμπάδας ἀνημμένας, οἱ δ' ἕτεροι ἐσάλπιζον, καὶ ἐν μέσῳ τούτων ἦτον ἱερεὺς τοῦ Ὑψίστου, τὴν ἱερατικήν του φέρων στολήν.

Οὗτος δ' ἦν ὁ σεβάσμιος Στέφανος, ὁ ποιμὴν τῶν ποιμένων, ἡ παρηγορία τῶν πόνων των, ὁ πρὸς θεὸν ἔνθερμος μεσίτης ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας των. Τὸ χωρίον ἅπαν ἦτο ἡ οἰκογένειά του, τὰ ὀρφανὰ πάντα τὰ τέκνα του. Ἀπὸ τεσσάρων ἤδη ἐτῶν πρότερον ἐξεπλήρου ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ τὸ ὑψηλὸν καθῆκον τοῦ ὑμνεῖν τὸν θεὸν καὶ ὑπηρετεῖν τοῖς ἀνθρώποις.

Ποιμένες, ἀνεβόησεν, ἡ αὔριον εἶνε ἡ ὡρισμένη τοῦ ἔτους ἡμέρα, καθ' ἣν τιμῶμεν κοινῶς τὴν κόνιν τῶν ἀδελφῶν μας εἰς τὸ κοινὸν κοιμητήριον· μὴ λησμονεῖτε τὸ ἱερόν μας τοῦτο καθῆκον· διὰ τοῦτο αὔριον ἀπὸ πρωΐας νὰ συνέλθητε πάντες ἐνταῦθα, διὰ τὴν λυπηρὰν προπαρασκευὴν τῆς τελετῆς ταύτης.

Ἀφ' οὗ δὲ γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ ἀπείγγειλε τοὺς λόγους τούτους, ἐπέστρεψε πρὸς τὴν κατοικίαν του, καὶ πάντες συνερώνησαν νὰ συνέλθωσιν ἅμα ἡ ἡμέρα φανῇ πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τοσοῦτον ἱεροῦ καθήκοντος· ὁ δὲ Μοῖρις, μὴ θέλων νὰ στερήσῃ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τοιαύτης τελετῆς, παρεκάλεσε τοὺς Πορτουγάλλους ν' ἀναβάλωσι τὴν ἀναχώρησίν των. Τοῦτο δ' ἀκούσας ὁ Ἐλικίων ἐσκίρτησεν ἀπὸ χαρὰν, καὶ εἰς τῆς Γαλατείας τὴν καρδίαν ἐνέσταξεν ἐλπὶς εὐτυχίας. Ἡ Νισίδα, ἡ Λεύκη, ἡ Θεανὼ καὶ οἱ δύο φίλοι ἠθέλησαν ἐπίσης νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὴν πομπὴν, καὶ ἐσιμώνοντο ὅτι τοῖς ἐπετράπη παρὰ τῶν κατοίκων ἀρνηθέντων τοιαύτην τιμὴν πρὸς τοὺς Πορτουγάλλους καὶ τοι ζητήσαντας ταύτην. Ἀλλ' οἱ χωρικοὶ τοὺς ὑπέβλεπον διότι ἦλθον νὰ ζητήσωσι τὸ ἄνθος τῶν ποιμενίδων των, τὴν Γαλάτειαν. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ἀπῆλθον μὲν οἱ Πορτογάλλοι πλήρεις ἀγανακτήσεως, τῶν δὲ λοιπῶν ἕκαστος ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν ὕπνον.

(Ἀκολουθεῖ.)

ΤΙ ΕΦΡΟΝΟΥΝ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ

ΚΟΣΜΟΥ.

(ΚΑΤΑ ΦΟΡΒΙΓΕΡΟΝ.)

(Γέλος. Ἴδε φυλλάδιον Ξ'.)

—ο—

Περὶ τοῦ μεγέθους τῶν πλανητῶν. — Περὶ τοῦ χρόνου ἐντὸς τοῦ ὁποίου οἱ πλανῆται συμπληροῦσι τὸν περὶ τὴν γῆν αὐτῶν δρόμον. Συμπέρασμα. — Τὰ κατὰ τὴν γῆν· μέγεθος αὐτῆς· μαθηματικαὶ καὶ ἀστρονομικαὶ διαιρέσεις τῆς γῆς.—

—

Τὰ περὶ τοῦ μεγέθους τῶν πλανητῶν ὡρίζοντο ἐπίσης αὐτογνωμόνως καὶ ἀσαφῶς, ὅσον καὶ τὰ περὶ τῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν ἀποστάσεως. Οἱ Ἐπικούρειοι ἔλεγον τὸν ἥλιον ἔχοντα τόσον μόνον μέγεθος ὅσον φαίνεται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν (τηλικοῦτον ἡλίκος φαίνεται), ἔχοντα δηλαδὴ ἑνὸς ποδὸς περίπου διάμετρον, ἂν καὶ ὁ Δημόκριτος ἔτι ἐθεώρει αὐτὸν πολὺ μεγαλήτερον ἀφ' ὅτι φαίνεται εἰς ἡμᾶς, καὶ προγενέστεροι φιλόσοφοι ὁριστικώτερον ἔτι περὶ τούτου ἀπεφάνθησαν. Ὁ Ἐμπεδοκλῆς λ. χ. ἔλεγε τὸν ἥλιον ἴσον τῆς γῆς, ὁ δ' Ἀναξίμανδρος ἑβδομαίου, ὅτι ἡ μὲν πυρίνη ἑστία ἀφ' ἧς ἐξαστράπτει ὁ ἥλιος δὲν εἶναι μεγαλητέρα τῆς γῆς, ἀλλ' ἡ περιέχουσα αὐτὴν σφαῖρα εἶναι τῆς μὲν γῆς ὀκτωκαιεικοσαπλασία, τῆς δὲ σελήνης ἑπτακαιεικοσαπλασία. Κατὰ τοὺς Μαθηματικοὺς πάλιν, ὁ ἥλιος εἶναι ὀκτωκαιδεκάκις, κατὰ τὸν Ἀναξιμένη, τὸν Ἐρατοσθένη καὶ ἄλλους, ἑπταικαιεικοσάκις, κατὰ τὸν Ἀρίσταρχον τὸν Σάμιον καὶ τὸν Πτολεμαῖον, ὀκτωκαιεικοσάκις, κατὰ τὸν Πυθαγόραν, ἑκατοντάκις, κατὰ τὸν Ἵππαρχον, χιλιάκις καὶ πεντηκοντάκις μεγαλήτερος τῆς γῆς, ἐνῷ ὁ Θαλῆς ἔλεγεν αὐτὸν 720, καὶ ὁ Πτολεμαῖος μόνον 18 4/5 φορὰς μεγαλήτερον τῆς σελήνης. Ὁ Ποσειδώνιος ἀφ' ἑτέρου ἀπέδιδεν εἰς τὸν ἥλιον διάμετρον 3,000,000 σταδίων, καὶ περίμετρον μυριάκις μεγαλητέραν τῆς γηΐνης περιμέτρου, κατὰ δὲ τὸν Ἀρίσταρχον, ἡ μὲν φαινομένη αὐτοῦ διάμετρος συμπεσοῦται εἰς τὸ 1/720 τοῦ Ζωδιακοῦ, ἡ δὲ σχέσις τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ διαμέτρου πρὸς τὴν τῆς γῆς εἶναι μεγαλητέρα ἢ 6859:27 καὶ μικροτέρα ἢ 79507:216. Ὁ Κλεομήδης πάλιν ἠξίου, ὅτι ἡ διάμετρος τοῦ τε ἡλίου καὶ τῆς σελήνης ἀποτελεῖ τὸ 750 μέρος τοῦ ὑπ' αὐτῶν διαγραφομένου κύκλου, ὅτι δὲ ὁ κύκλος τοῦ ἡλίου εἶναι τριςκαιδεκάκις μεγαλήτερος τοῦ τῆς σελήνης, διότι ἡ σελήνη συμπληροῖ τὸν δρόμον αὐτῆς εἰς 27 1/2 ἡμέρας, ἐνῷ ὁ ἥλιος εἰς ἓν ἔτος· ὥστε ἐπειδὴ ἡ διάμετρος τῆς σελήνης εἶναι ἴση τῆς ἡμίσεος διαμέτρου τῆς γῆς, ἤτοι συμποσοῦται εἰς 40,000 σταδίων, ἡ διάμετρος τοῦ ἡλίου ἀναβαίνει εἰς 520,000 σταδίων. Ἄλλοι τελευταῖον, ὡς ὁ Ἀρχέλαος, ἔλεγεν ἁπλῶς, ὅτι ὁ ἥλιος εἶναι ὁ μέγιστος τῶν ἀστέρων, μὲ ἐπιχειροῦντες νὰ ὁρίσωσιν ἀκριβέστερον τὸ μέγεθος αὐτοῦ.

Τὴν σελήνην ὁ Παρμενίδης ἔλεγεν ἴσην κατὰ τὸ μέγεθος μὲ τὸν ἥλιον, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι ἄλλοι ἐθεώρησαν μικροτέραν. Πάλιν δὲ ὁ μὲν Θαλῆς, ὁ Ἀναξίμανδρος, ὁ Ποσειδώνιος καὶ πολλοὶ Στωϊκοὶ μεγαλητέραν τῆς γῆς (ὁ Ἀναξίμανδρος ἰδίως ἐννεακαιδεκαπλασίονα), ὁ δ' Ἀριστοτέλης καὶ ἄλλοι μικροτέραν (κατὰ τὸ ἥμισυ, ἢ κατὰ τὸ τρίτον, ἢ κατὰ τὰ 2|3). Ὁ Πτολεμαῖος ὑπελόγιζε καὶ τὴν φαινομένην τῆς σελήνης διάμετρον, εἰς 20′ 20″ ἐν τῇ μεγίστῃ, καὶ εἰς 35′ 20″ ἐν τῇ ἐλαχίστῃ αὐτῆς ἀπὸ τῆς γῆς ἀποστάσει. Εἴπομεν πρὸ μικροῦ ὁπόσην ἔλεγεν ὁ Κλεομήδης τὴν διάμετρον τῆς σελήνης. Εἰς δὲ τὸν Ἀναξαγόραν δὲν ἐφαίνετο αὕτη μεγαλητέρα τῆς Πελοποννήσου, καὶ κατὰ τὴν γνώμην τῶν Αἰγυπτίων ἀπετέλει τὸ 1|72 τῆς γῆς. Τελευταῖον οἱ Ἐπικούρειοι εἶχον περὶ τῆς σελήνης τὴν αὐτὴν γελοίαν δόξαν τὴν ὁποίαν καὶ περὶ τοῦ ἡλίου, ὅτι δηλαδὴ δὲν εἶναι μεγαλητέρα παρ' ὅτι φαίνεται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν. Περὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἄλλων πλανητῶν (ἐξαιρέσει τῆς γῆς, τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν ἐθεώρουν ὡς τοιοῦτον καὶ περὶ ἧς κατωτέρω θέλομεν ὁμιλήσει) οὐδ' εἰκασίας κἂν εὑρίσκομεν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

Καὶ περὶ τοῦ χρόνου ἐντὸς τοῦ ὁποίου οἱ πλανῆται συμπληροῦσι τὴν περὶ τὴν γῆν αὐτῶν περιφοράν, ὀλίγα τινὰ μόνον περιέχουσιν αἱ συγγραφαὶ τῶν ἀρχαίων. Τὸν ἥλιον φυσικῷ τῷ λόγῳ ἔλεγον ἅπαντες συμπληροῦντα τὴν περίοδον αὐτοῦ ἐντὸς ἑνὸς ἔτους, τὴν δὲ σελήνην εἰς ἕνα μῆνα. Τὴν δὲ περίοδον τῶν ἄλλων πλανητῶν, ὁ Πτολεμαῖος, ὁ Κλεομήδης καὶ ὁ Πλούταρχος ὡρίζον ὡς ἑξῆς· τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἑρμοῦ εἰς 1 ἔτος ἐπίσης, τοῦ Ἄρεως εἰς 2, τοῦ Διὸς εἰς 12, τοῦ Κρόνου εἰς 30· ὁ Γεμῖνος ὁρίζει τὴν περίοδον τοῦ Κρόνου εἰς 30 περίπου ἔτη, καὶ τὴν τοῦ Ἄρεως εἰς 2 1/2· ἄλλαι περὶ τούτου εἰδήσεις, δὲν εὑρίσκονται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

Ὅτι καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ πλανῆται, διαγράφουσιν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, εἰς ὡρισμένα χρονικὰ διαστήματα, ὡρισμένους ἐπίσης δρόμους καὶ οὐδέποτε ὑπερβαίνουσι τακτά τινα ὅρια, παρετηρήθη πρωΐμώτατα· ἐπὶ δὲ τῆς παρατηρήσεως ταύτης οἱ μεταγενέστεροι μαθηματικοὶ καὶ ἀστρονόμοι ἵδρυσαν τὰς περὶ τοῦ συστήματος τοῦ παντὸς καὶ περὶ τῶν σφαιρῶν δοξασίας αὐτῶν, τὰς ὁποίας συγκεφαλαιοῦμεν ἐνταῦθα, κατὰ τὴν *εἰσαγωγὴν εἰς τὰ φαινόμενα* τοῦ Γεμίνου.

Ὁ ὅλος κόσμος ἐθεωρεῖτο ὡς σφαῖρα, περιστρεφομένη περὶ τὸν ἴδιον ἄξονα αὐτῆς, ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς. Τὰ ἄκρα τοῦ ἄξονος ἐκείνου ὠνομάζοντο πόλοι, ἐξ ὧν ὅμως δὲν εἶναι ὁρατὸς εἰς ἡμᾶς εἰμὴ μόνον ὁ βόρειος, ἐνῷ ἐξεναντίας ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῆς γῆς τόποι, ἀπὸ τῶν ὁποίων δὲν φαίνεται εἰμὴ μόνος ὁ νότειος, οὐχὶ δὲ ὁ βόρειος πόλος, καθὼς πάλιν ἕτεροι τόποι, ὅπου οἱ δύο πόλοι ὁμοίως κεῖνται ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος. Ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ ὑπέθετον πολλοὺς, διὰ τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων ὁριζομένους, κύκλους, ἐξ ὧν τινὰς μὲν παραλλήλους, τινὰς δὲ λοξοὺς, καὶ ἄλλους διὰ τῶν πόλων διερχομένους. Οἱ παράλληλοι κύκλοι, οἱ ἔχοντες τοὺς αὐτοὺς μὲ τὸν ὅλον κόσμον πόλους, εἶναι πέντε. Ὁ μέγιστος καὶ μεσαίτατος ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ *ἰσημερινὸς*, ὁ διχοτομούμενος ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος, εἰς τρόπον ὥστε τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ κύκλου εἶναι ὑπὲρ τὴν γῆν, τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα. Ἐπὶ τούτου τοῦ κύκλου φθάσαντος τοῦ ἡλίου, γίνονται αἱ ἰσημερίαι, ἥτε ἐαρινὴ καὶ ἡ φθινοπωρινή. Ἑκατέρωθεν τοῦ ἰσημερινοῦ ἔρχονται οἱ δύο *τροπικοὶ* κύκλοι, ἤτοι τὰ ἀπώτατα ὅρια τοῦ ἡλιακοῦ δρόμου πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς μεσημβρίαν. Ὁ *θερινὸς τροπικὸς* εἶναι ὁ βορειότατος κύκλος, τὸν ὁποῖον διαγράφει ὁ ἥλιος κατὰ τὴν μακροτάτην ἡμέραν· ἀπὸ αὐτοῦ τρέπεται ὁ ἥλιος πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ ἐντεῦθεν τὸ ὄνομα τοῦ κύκλου ἐκείνου. Ὁ δὲ *χειμερινὸς τροπικὸς* εἶναι πάλιν ὁ μεσημβρινώτατος κύκλος, τὸν ὁποῖον ὁ ἥλιος διαγράφει κατὰ τὴν συντομωτάτην ἡμέραν, καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀνακάμπτει αὖθις. Ἀμφότεροι τέμνονται ἐπίσης ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος, ὄχι ὅμως εἰς δύο ἴσα μέρη, διότι κατὰ τὰ διάφορα κλίματα διάφορος εἶναι καὶ ἡ ἀμοιβαία ἀναλογία τῶν δύο τμημάτων. Ἐν τῷ ἡμετέρῳ κλίματι, τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ τὸ μὲν μεγαλήτερον τμῆμα εἶναι ὑπὲρ τὴν γῆν, τὸ δὲ μικρότερον ὑπὸ τὴν γῆν. Ἡ δὲ μεταξὺ τῶν δύο τμημάτων τοῦ κύκλου τούτου ἀναλογία ἀποβαίνει ἀνισωτέρα καθόσον προβαίνομεν πρὸς βορρᾶν, καὶ ἰσωτέρα καθόσον προχωροῦμεν πρὸς μεσημβρίαν, καὶ ἐπὶ τέλους ὑπάρχει χώρα τις πρὸ μεσημβρίαν ἡμῶν κειμένη, ἐν ᾗ διχοτομεῖται ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος. Ὡς πρὸς τὸν χειμερινὸν τροπικὸν συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀνάπαλιν. Πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς μεσημ-

ζρίαν τῶν δύο τροπικῶν, εἶναι πάλιν οἱ δύο *πολικοὶ κύκλοι*, οἱ ἐλάχιστοι τῶν παραλλήλων ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν κατοικίαν. Ὁ ἀρκτικὸς κύκλος εἶναι ὅλος ὑπὲρ γῆν καὶ ἐφάπτεται τοῦ ὁρίζοντος καθ' ἓν σημεῖον. Ἐντὸς αὐτοῦ οἱ ἀστέρες οὔτε δύουσιν, οὔτε ἀνατέλλουσιν, ἀλλὰ φαίνονται στρεφόμενοι δι' ὅλης τῆς νυκτὸς περὶ τὸν πόλον· ὅθεν ὁ κύκλος οὗτος ὁρίζει τὴν χώραν τῶν ἀείποτε ὁρατῶν ἡμῖν ἀστέρων. Ὅσῳ προβαίνομεν πρὸς βορρᾶν, τόσῳ εἶναι μεγαλήτερος· εἰς τινας χώρας συμπίπτει μετὰ τοῦ τροπικοῦ, εἰς ἄλλους ὑπερβαίνει αὐτὸν κατὰ τὸ μέγεθος, ὑπὸ δὲ τὸν πόλον αὐτὸν συμπίπτει καὶ μετὰ τοῦ ἰσημερινοῦ. Ὁ *ἀντάρκτικος κύκλος* εἶναι ὑποκάτω τῆς γῆς, ὥστε οἱ ἐντὸς αὐτοῦ εὑρισκόμενοι ἀστέρες εἶναι ἀείποτε ἡμῖν ἀόρατοι. Ὁρίζει δὲ τὴν χώραν τῶν ἀείποτε ἀοράτων ἡμῖν ἀστέρων καὶ ἐφάπτεται τοῦ ὁρίζοντος καθ' ἓν σημεῖον.

Διὰ νὰ προσδιορισθῇ ἡ ἀμοιβαία ἀπόστασις τῶν παραλλήλων τούτων κύκλων, διαγράφεται διὰ τῶν πόλων κύκλος τέμνων ἅπαντας τοὺς παραλλήλους εἰς δύο σημεῖα· καὶ διαιρεθέντος αὐτοῦ εἰς 60 μέρη, ὁ μὲν ἰσημερινὸς καταγράφεται ἀπέχων ἀφ' ἑκατέρου τῶν τροπικῶν ἑξηκοστὰ 4 (ἤτοι 24 τῶν μεταγενεστέρων μοιρῶν), οἱ δὲ πολικοὶ ἀπὸ τῶν πόλων 6 (ἤτοι 36°, τοὐλάχιστον εἰς τὴν Ἑλλάδα), οἱ δὲ τροπικοὶ ἀπὸ τῶν πολικῶν 5, διότι ἡ ἀπόστασις τῶν ἀρκτικῶν κύκλων ἀπό τε τῶν τροπικῶν καὶ τῶν πόλων μεταβάλλεται, ὡς εἴδομεν, κατὰ τὰ διάφορα κλίματα, ἐνῷ ἐξεναντίας ἡ ἀπόστασις τῶν τροπικῶν ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ μένει πάντοτε ἡ αὐτή. Ὅμοιος διὰ τῶν πόλων τοῦ κόσμου καὶ τοῦ κατὰ κορυφὴν σημείου γραφόμενος μέγιστος κύκλος, ὅστις τέμνει τὴν οὐράνιον σφαῖραν εἰς δύο ἴσα μέρη καὶ ἀποτελεῖ ὀρθὴν γωνίαν μὲ τὸν ὁρίζοντα, εἶναι, ὡς πρὸς πάντα οἱονδήποτε τόπον, ὁ *μεσημβρινὸς*, ὁ κύκλος δηλαδὴ ἐκεῖνος ἐφ' οὗ γενόμενος ὁ ἥλιος τὰ μέσα τῶν ἡμερῶν καὶ τὰ μέσα τῶν νυκτῶν ποιεῖται εἰς τὸν ὑπ' αὐτὸν κείμενον τόπον τῆς γῆς. Εἰς τοὺς διὰ τῶν πόλων διερχομένους κύκλους ἀνήκουσι καὶ οἱ *κόλουροι*, οὕτως ὀνομαζόμενοι (ἀπὸ τοῦ *κόλος* καὶ *οὐρὰ*), διότι ἀείποτε ἓν μέρος αὐτῶν εἶναι ἀθεώρητον, καὶ ἰδίως τὸ μέρος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον χωρίζει ὁ ἀνταρκτικὸς κύκλος ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα. Οἱ δύο οὗτοι διὰ τῶν ἰσημερινῶν καὶ τροπικῶν σημείων ἐλκόμενοι καὶ εἰς τοὺς πόλους διασταυρούμενοι κύκλοι τέμνουσι τὸν ἐκλειπτικὸν εἰς 4 ἴσα μέρη. Ἐκλειπτικοὶ δὲ κύκλοι εἶναι ὁ λοξὸς δρόμος ἐν τῷ μέτῳ τοῦ *ζωδιακοῦ*, ἤτοι τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ χώρου ἐντὸς τοῦ ὁποίου κινοῦνται ἅπαντες οἱ πλανῆται καὶ τον ὁποῖον οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ὑπερβαίνει. Ὁ ζωδιακὸς ἢ ζωδίων κύκλος ὁρίζεται ὑπὸ δύο παραλλήλων τοῦ ἐκλειπτικοῦ γραμμῶν, ὥστε εἶναι, ὡς καὶ ὁ ἐκλειπτικὸς κύκλος, λοξὸς, διχοτομεῖ τὸν ἰσημερινὸν, ἔχει πλάτος 12 μοιρῶν καὶ διαιρεῖται εἰς 12 ἴσα μέρη, ὧν ἕκαστον καλεῖται ἀπὸ ἑνός ἀστερισμοῦ, ἔχοντος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ὄνομα ζώου τινός (ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ ἐπωνυμία τοῦ κύκλου). Τὰ δώδεκα ταῦτα ζώδια εἶναι ὁ κριὸς, ὁ ταῦρος, οἱ δίδυμοι, ὁ καρκῖνος, ὁ λέων, ἡ παρθένος, ὁ ζυγὸς, ὁ σκορπίος, ὁ τοξότης, ὁ αἰγόκερως, ὁ ὑδροχόος, καὶ οἱ ἰχθύες. Ἕκαστον τῶν τμημάτων τούτων ὑποδιαιρεῖται πάλιν εἰς 30 *τμήματα*, ὥστε ὁ ὅλος κύκλος περιέχει 360 τοιαῦτα τμήματα, ὁ δὲ ἥλιος ὅστις διατρέχει αὐτὸν εἰς 364 1/4 ἡμέρας, διέρχεται καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἡμέραν ἓν τοιοῦτον τμῆμα καὶ καθ' ἕκαστον τμῆμα ἓν τῶν ζωδίων. Ὁ δὲ λόγος δι' ὃν ὁ ἥλιος δὲν διέρχεται κατὰ τὸ αὐτὸ διάστημα τοῦ χρόνου ἕνα ἕκαστον τῶν ἴσων τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου μορίων, ἀλλ' ἀπὸ μὲν τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας μέχρι τῶν θερινῶν τρόπων διέρχονται 94 1/2 ἡμέραι, ἀπὸ δὲ τούτων μέχρι τῆς μετοπωρινῆς ἰσημερίας 92 1/2 ἡμέραι, ἀπὸ ταύτης πάλιν μέχρι τῶν χειμερινῶν τροπῶν 88 1/8, καὶ ἀπὸ τούτων μέχρι τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας 90 1/8, ὁ λόγος δι' ὃν συμβαίνει ἡ χρονικὴ αὕτη ἀνισότης εἶναι, ὅτι ὁ ἥλιος κινεῖται, ἐντὸς τοῦ ζωδιακοῦ, εἰς κύκλον οὐ μόνον μικρότερον, ἀλλὰ ἔχοντα καὶ κέντρον ἄλλο παρὰ τὸ κέντρον τοῦ ζωδιακοῦ, ὥστε ὁ δρόμος τοῦ ἡλίου διαιρεῖται εἰς 4 ἄνισα μέρη. Ἡ δὲ μεγίστη αὐτοῦ περιφέρεια κεῖται ὑπὸ τὸ τεταρτημόριον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, τὸ ἀπὸ τῆς 1 μοίρας τοῦ κριοῦ μέχρι τῆς 30 τῶν διδύμων. Ἡ σελήνη ἥτις λαμβάνει τὸ φῶς αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου, διατρέχει τὸν ζωδιακὸν εἰς 27 1/4 ἡμέρας καὶ διέρχεται ὅλον αὐτοῦ τὸ πλάτος. Αἱ φάσεις αὐταὶ συμβαίνουσιν ὡς ἐκ τῶν μεταβολῶν τῆς θέσεώς της πρός τε τὸν ἥλιον καὶ πρὸς τὴν γῆν· διότι τὴν 30 ἡμέραν συμπεσόντος τοῦ ἡλίου μετ' αὐτῆς ἐν τῷ αὐτῷ τμήματι τοῦ ζωδιακοῦ, φωτίζεται τὸ πρὸς τὸν ἥλιον ἐστραμμένον, ἀπὸ τῆς γῆς δὲ ἀπεστραμμένου μέρος αὐτῆς, ὥστε ἡμεῖς τότε παντάπασι δὲν τὴν βλέπομεν, καθὸ χωροῦσαν κατωτέρω τοῦ ἡλίου. Ὅσῳ μᾶλλον ὅμως μακρύνεται ἀπὸ τοῦ ἡλίου, τόσῳ μᾶλλον βλέπομεν αὐτὴν φωτιζομένην· μακρυνθεῖσα ἀπὸ αὐτοῦ ἓν τέταρτον τοῦ ζωδιακοῦ, παρίσταται ἡμῖν κατὰ τὸ ἥμισυ αὐγάζουσα· στᾶσα δὲ ἀπέναντι τοῦ ἡλίου, φωτίζεται ὁλόκληρος. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον φθίνει πάλιν, καθ' ὅσον προσεγγίζει εἰς τὸν ἥλιον, μέχρις οὗ ὅλως εἰς αὐτὸν πλησιάσασα, ἀποβαίνει ὅλως ἀόρατος. Αἱ τῆς σελήνης ἐκλείψεις γίνονται κατὰ τὴν εἰς τὸ σκίασμα τῆς γῆς ἔμπτωσιν τῆς σελήνης, ὅταν δηλαδὴ ὁ ἥλιος, ἡ γῆ, τὸ σκίασμα τῆς γῆς καὶ ἡ σελήνη ἵστανται ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας. Συμβαίνουσι δὲ αἱ ἐκλείψεις μόνον ἐν καιρῷ τῆς πανσελήνου καὶ καθ' ὅσον ἡ σελήνη ποιεῖται τὴν πάροδον διὰ μέσου τοῦ ἐκλειπτικοῦ ἢ οὐ, σκιάζεται ὁλόκληρος ἢ ἐν μέρει μόνον. Εἴπομεν δὲ ἤδη ἐντὸς πόσου χρόνου ἔλεγον τοὺς λοιποὺς 5 πλανήτας συμπληροῦντας τὸν δρόμον αὐτῶν διὰ τοῦ ζωδιακοῦ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἅπαντες κινοῦνται.

Τὴν δὲ γῆν δὲν ἐξελάμβανον συνήθως, καθὰ παρετηρήθη καὶ προηγουμένως, ὡς πλανήτην, ἀλλὰ ὡς τὸ ἀκίνητον κέντρον τοῦ παντός· ἐξετέθησαν ὁμοίως καὶ αἱ περὶ τῆς κατασκευῆς αὐτῆς, τῆς ἀρχικῆς ὕλης καὶ τῆς ἐνδεχομένης καταστροφῆς δοξασίαι τῶν ἀρχαίων. Οἱ παλαιότατοι ποιηταὶ, φιλόσοφοι καὶ ἱστορικοὶ ἐθεώρουν αὐτὴν ὡς δίσκον περίῤῥυτον ὑπὸ τοῦ ὠκεανοῦ· καὶ ὠκεανὸν ἐνόουν κατ' ἀρχὰς ποταμὸν,

βραδύτερον δὲ, ἰδίως ἀπὸ τοῦ Ἡροδότου, ἀπέδωκαν αὐτῷ τὴν σημερινὴν σημασίαν. Ἐδίδον δὲ εἰς τὸν δίσκον τοῦτον ποικιλώτατα σχήματα, διότι οἱ μὲν ἔλεγον αὐτὸν ἐπίπεδον καὶ σφαιροειδῆ, οἱ δὲ ἐπιμήκως στρογγύλον δίσκον, ἔχοντα μῆκος ἡμιόλιον τοῦ πλάτους, οἱ δὲ τυμπανοειδῆ ἢ κυλινδροειδῆ, οἱ δὲ ἐφαντάζοντο τὴν γῆν ὡς κύβον ἢ πυραμίδα. Προεστούτοις ἄλλοι μὲν ἐπίστευον, ὅτι ἡ γῆ ἐπιπλέει ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ὡς ὁ Θαλῆς, ἄλλοι, ὅτι αἰωρεῖται ἐλευθέρα ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ κόσμου, ἄλλοι ὅτι προερείδεται ἐπὶ τοῦ δι' αὐτῆς συμπυκνωθέντος ἀέρος καὶ ἄλλοι ὅτι εἰς ἄπειρον ἐῤῥίζωται. Πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν φρονούντων δισκοειδῆ τὴν γῆν, ἐπίστευον ὅτι εἶναι κοίλη ἐν τῷ μέσῳ καὶ ὅτι ἐν τῷ κοιλώματι τούτῳ ἠθροίσθη ἡ θάλασσα. Πρῶτοι οἱ Πυθαγόρειοι ἀνεγνώρισαν τὸ σφαιροειδὲς σχῆμα τῆς γῆς, οἱ δὲ μεταγενέστεροι φιλόσοφοι, καὶ ἰδίως ὁ Ἀριστοτέλης, οἱ Στωϊκοὶ καὶ οἱ Μαθηματικοὶ, κατέστησαν τὴν δοξασίαν ταύτην πάγκοινον. Οἱ ἀρχαῖοι ὅμως δὲν ἐγνώριζον, ὅτι ἡ γῆ δὲν σχηματίζει ἐντελῆ σφαῖραν, ἀλλ' εἶναι ὀλίγον τι πεπιεσμένη εἰς τοὺς πόλους, ὥστε ἀποτελεῖ σφαιροειδὲς ἢ ἐλλειψοειδὲς σχῆμα, τοῦ ὁποίου ἡ ἐν τῷ ἰσημερινῷ διάμετρος εἶναι μικρόν τι μεγαλητέρα ἢ ἡ μεταξὺ τῶν πόλων. Ὅσοι δ' ἔλεγον τὴν γῆν αἰωρουμένην ἀκίνητον ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ παντὸς, ἐξήγουν τὴν τοιαύτην αὐτῆς θέσιν ἤτοι διὰ τῆς ἰσορροπίας αὐτῆς, ἤτοι διὰ τὸ βάρος τοῦ ἀέρος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐρείδεται, εἰς ὃ ὁ Ἀναξαγόρας προέθετε συγχρόνως καὶ τὴν ἀδιάλειπτον ταχεῖαν τοῦ ὅλου κόσμου περιφοράν. Καθότι ἔτι ἀπὸ του Θάλητος, ὑπὸ πάντων σχεδὸν ἐπρεσβεύετο, ὅτι συγχρόνως μὲ τὸν ὅλον κόσμον ἔπασχε καὶ ἡ γῆ ὁμοίαν περιφορὰν, ἀπὸ δὲ τῆς γνώμης ταύτης εὐχερῶς ἔπειτα πορήχθη ἡ ἄλλη αὐτὴ, ὅτι ἡ γῆ στρέφεται περὶ τὸν αὐτὸν μὲ τὸν ὅλον οὐρανὸν ἄξονα.

Περὶ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ μεγέθους τῆς γηΐνης σφαίρας, κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ ἀρχαῖοι ὑπερέβησαν τὸ μέτρον, ἐπὶ δὲ τέλους κατήντησαν εἰς συμπεράσματα κατώτερα τῆς ἀληθείας. Οἱ ἀρχαιότατοι φιλόσοφοι δὲν ἐδήλουν ἀπόλυτόν τι μέγεθος τῆς γῆς, ἀλλ' ὥριζον αὐτὸ μόνον ἀναλόγως πρὸς τὰ λοιπὰ οὐράνια σώματα (ἴδε ἀνωτέρω σελ. 296 καὶ 297 τὰς περὶ τοῦ μεγέθους τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης δοξασίας τῶν ἀρχαίων). Ὁ Ἡρόδοτος εἶναι ὁ πρῶτος, ἀπὸ τῆς συγγραφῆς τοῦ ὁποίου εἰμποροῦμεν νὰ συμπεράνωμεν ὁποῖόν τι μέγεθος ἀπέδιδεν εἰς τὸν δίσκον τῆς γῆς (περὶ τῆς περιφερείας τῆς γηΐνης σφαίρας δὲν εἰμπορεῖ νὰ γίνῃ εἰσέτι λόγος ὡς πρὸς αὐτόν)· διότι, συνυπολογίζοντες τὰς διαφόρους ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερομένας ἀποστάσεις, εὑρίσκομεν τὸ μῆκος τῆς κατῳκημένης γῆς ἀναβαῖνον εἰς 37,400,000 σταδίων. Περὶ τῆς πραγματικῆς περιφερείας τῆς γηΐνης σφαίρας πρῶτον ἐγένετο λόγος ἀπὸ τῶν μέσων τῆς 4ης. ἑκατονταετηρίδος πρ. Χρ., ὅτε ἐπεκράτησεν ἡ περὶ τοῦ σφαιροειδοῦς σχήματος τῆς γῆς γνώμη. Ὁ Ἀριστοτέλης ὥριζε τὴν περίφερειαν ταύτην εἰς 400,000 σταδίων, ὁ Ἀρχιμήδης, εἰς 300,000, ὁ Ἐρατοσθένης εἰς 252,000, ἔχων σύμφωνον καὶ τὸν Ἵππαρχον· ὁ δὲ Ποσειδώνιος διττῶς, κατ' ἀρχὰς εἰς 240,000, ἔπειτα μόνον εἰς 180,000 σταδίων, καὶ ὑπῆρξεν οὕτως ὁ ἀρχηγὸς τῆς ὑπερβολικῆς ἐκείνης μειώσεως τῆς γηΐνης σφαίρας, ἥτις βραδύτερον ἐν γένει σχεδὸν ἐπεκράτησε, διότι καὶ ὁ Μαρῖνος καὶ ὁ Πτολεμαῖος ἀπεδέχοντο τὸν τελευταῖον ὑπολογισμὸν, ἐνῷ ἄλλοι, οἷον ὁ Στράβων καὶ ὁ Ἀγαθήμερος, ἐταλαντεύοντο μεταξὺ τῶν δύο ὅρων. Ὁ Πλίνιος τελευταῖον ἀναιρέρει ἑτέραν γνώμην, καθ' ἣν ἡ περιφέρεια τῆς γῆς ὁρίζεται εἰς 264,000 σταδίων, ἡ δὲ γῆ ἀποτελεῖ τὸ 96 μέρος τοῦ κόσμου, ὥστε ἡ περιφέρεια τοῦ ὅλου κόσμου συμποσοῦται εἰς 25, 344,000 σταδίων! Ἐπὶ τῆς γνώμης ὅτι ἡ περιφέρεια τῆς γῆς δὲν ὑπερβαίνει τὰς 240,000 σταδίων, ἐρείδεται ὁ προσδιορισμὸς τῆς διαμέτρου αὐτῆς εἰς 80,000 σταδίων, διότι οἱ ἀρχαῖοι ὥριζον τὴν ἀναλογίαν τῆς διαμέτρου πρὸς τὴν περιφέρειαν συνήθως ὡς 1: 3, ἂν καὶ ἤδη ὁ Ἀρχιμήδης ἀπεφήνατο ἀκριβεστέραν τινὰ ἀναλογίαν. Ὁπόσον δὲ ἀβέβαιαι ἦσαν ἅπασαι αὐταὶ αἱ καταμετρήσεις, ἐννόουν κάλλιστα καὶ αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς μαθηματικὰς καὶ ἀστρονομικὰς διαιρέσεις τῆς γῆς, πᾶσαι αἱ διαιρέσεις τῆς οὐρανίου σφαίρας μετεβιβάσθησαν, ἔτι ἀπὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν χρόνων, εἰς τὴν γηΐνην σφαῖραν, διαγραφέντων ἐπ' αὐτῆς τῶν αὐτῶν ἀπαραλλάκτως κύκλων καὶ εἰς τὰς αὐτὰς ἀποστάσεις, ἤτοι τοῦ ἰσημερινοῦ, τῶν τροπικῶν καὶ τῶν πολικῶν κύκλων· ὥστε ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς εὑρέθη τοιουτοτρόπως διηρημένη ὡς πρὸς τὸν δρόμον τοῦ ἡλίου καὶ τὴν ἀπὸ αὐτοῦ ἐξηρτημένην μεγαλητέραν ἢ μικροτέραν θερμότητα αὐτῆς, εἰς διαφόρους, ὑπὸ τῶν κυκλοτερῶν ἐκείνων γραμμῶν ὁριζομένας, *ζώνας*. Ὁ Παρμενίδης ἐλάλησεν, ὡς φαίνεται, πρῶτος περὶ τῶν πέντε τούτων ζωνῶν, τῆς διακεκαυμένης μεταξὺ τῶν δύο τροπικῶν, τῶν δύο εὐκράτων, μεταξὺ τῶν τροπικῶν καὶ τῶν πολικῶν, καὶ τῶν δύο κατεψυγμένων, μεταξὺ τῶν τελευταίων καὶ τῶν πόλων, ἂν καὶ κατ' ἄλλους, ἤδη ὁ Θαλῆς καὶ ὁ Πυθαγόρας διέκρινον πέντε ζώνας. Μετὰ τοῦ Παρμενίδου συνεφώνησαν ἅπαντες ἀναξαιρέτως οἱ μεταγενέστεροι· αἱ δὲ μικραὶ διαφωνίαι ὅσας εὑρίσκομεν εἰς τὸν Πολύβιον καὶ τὸν Ποσειδώνιον δὲν μεταβάλλουσιν οὐσιωδῶς τὴν ἐπὶ τῆς φύσεως αὐτῆς τῶν πραγμάτων στηριζομένην ἐκείνην δόξαν. Τῳόντι ὁ Πολύβιος θεωρεῖ καὶ τὸν ἰσημερινὸν ὡς λοξὴν γραμμὴν καὶ ὁμιλεῖ περὶ δύο διακεκαυμένων, ἐν γένει δὲ περὶ 6 ζωνῶν, ὁ Ποσειδώνιος μάλιστα παραδέχεται 7 τρόπον τινὰ ζώνας, διότι ὑποδιαιρεῖ τὴν διακεκαυμένην εἰς τρία παράλληλα τμήματα καὶ θεωρεῖ τὰ ἐξ αὐτῶν παρὰ τοὺς τροπικοὺς μᾶλλον παρακείμενα ὡς οἰκήσιμα, ὅλως δὲ ἀοίκητον, ἕνεκα τοῦ καύματος, διακεκαυμένην ζώνην, μόνον τὸ μεσαίτατον ἑκατέρωθεν τοῦ ἰσημερινοῦ τμῆμα.

Ἡ ἔκτασις τῶν ζωνῶν ὡρίζετο κατ' ἀρχὰς μόνον κατὰ τὴν γενομένην εἰς 60 μοίρας διαίρεσιν τοῦ μεγίστου κύκλου, ἔπειτα δὲ καὶ κατὰ στάδια, καὶ ἰδίως ὁ Ἐρατοσθένης, ὅστις ὑπελόγιζε τὴν περιφέρειαν τῆς γηΐνης σφαίρας εἰς 252,000 σταδίων, ἀπέδιδεν εἰς τὴν (ἡμίσειαν) διακεκαυμένην ἢ ἀοίκητον ζώνην, ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ μέχρι τῶν τροπικῶν, 4 μοίρας ἤτοι

16,800 στάδια· εἰς ἑκάστην δὲ τῶν εὐκράτων ζωνῶν μεταξὺ τῶν τροπικῶν καὶ τῶν πολικῶν 5 μοίρας ἤτοι 21,000 σταδίων, καὶ εἰς ἑκάστην τῶν κατεψυγμένων ζωνῶν, 6 μοίρας ἤτοι 25,200 σταδίων.

Μετὰ δὲ τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ τῶν τροπικῶν διέγραφον, διὰ διαφόρων ἀξιολόγων τόπων, πλείστους προσέτι ἄλλους *παραλλήλους* κύκλους, εἰς ἀνίσους ἀποστάσεις· ὁ μὲν Ἐρατοσθένης διὰ τῆς Κινναμωμοφόρου ἐν τῇ νοτιωτάτῃ Ἀφρικῇ, διὰ Μερόης, Συήνης, Ἀλεξανδρείας, Ῥόδου (τὸν κύριον παράλληλον ἐν τῷ μέσῳ τῆς κατῳκημένης γῆς), διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου (καὶ Βυζαντίου) διὰ τῶν στομίων τοῦ Βορυσθένους καὶ τῆς Θούλης. Εἰς τούτους, ὁ Ἵππαρχος προσέθετε ἕνα ἔτι διὰ τῆς ἐν Τρωάδι Ἀλεξανδρείας μεταξὺ τοῦ τῆς Ῥόδου καὶ τοῦ Βυζαντίου, πιθανῶς, δὲ καί τινας ἄλλους βορείους μεταξὺ Βορυσθένους καὶ Θούλης, ὁ δὲ Στράβων καὶ τοὺς διὰ τῆς νοτίου ἄκρας τῆς μεγάλης Σύρτεως, διὰ τῆς Μασσαλίας, διὰ τῆς μέσης Γαλλίας καὶ Βρετανίας, ἀνθικαθιστῶν τὸν διὰ τῆς Ἱέρνης (Ἰρλανδίας) ἀντὶ τοῦ διὰ Θούλης. Ὁ Πτολεμαῖος διέγραφεν ἔτι δύο παραλλήλους πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Ἰσημερινοῦ, τὸν ἕνα διὰ Καττιγάρων, καὶ τὸν ἄλλον ἔτι νοτιώτερον, ἐπίσης ἀπέχοντα ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ, πρὸς μεσημβρίαν, ὅσον ὁ διὰ Μερόης διερχόμενος ἀπεῖχεν ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ πρὸς βορρᾶν. Διότι καὶ ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ γεωγραφικοῦ πίνακος τοῦ Πτολεμαίου, τοῦ ἐντελεστέρου τῶν πινάκων τῆς ἀρχαιότητος, οἱ παράλληλοι δὲν διεγράφοντο ἔτι, ὡς οἱ *μεσημβρινοί*, εἰς ὁμοίας ἀποστάσεις. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ μεσημβρινοὶ κατ' ἀρχὰς, παρ' Ἐρατοσθένει καὶ παρὰ Στράβωνι, διεγράφοντο αὐθαιρέτως ὡς οἱ παράλληλοι. Πρῶτος δὲ ὁ Πτολεμαῖος διέγραψε τοὺς μεσημβρινοὺς εἰς ἴσας ἀποστάσεις, ἀπὸ 5 εἰς 5 μοίρας, ἀρξάμενος δυτικώτερον ἢ οἱ πρὸ αὐτοῦ γεωγράφοι, διὰ τῶν νήσων τῶν μακάρων.

Κατὰ δὲ τοὺς διαφόρους παραλλήλους καὶ τὰς μοίρας τοῦ πλάτους ὥριζον καὶ διάφορα *κλίματα* ἤτοι ζώνας γῆς παραλλήλως τῷ ἰσημερινῷ χωρούσας, ἐν αἷς τὸ μῆκος τῶν χειμερινῶν καὶ θερινῶν ἡμερῶν εἶναι τόσῳ μᾶλλον ἄνισον ὅσῳ μᾶλλον τόπος τις ἀπέχει τοῦ ἰσημερινοῦ. Ὁ πληρέστερος τῶν κλιματικῶν αὐτῶν καταλόγων, εἶναι ὁ τοῦ Πτολεμαίου, ὅστις ἀριθμεῖ 38 τοιαῦτα κλίματα. Ἀλλὰ καὶ ὁ Πτολεμαῖος, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ, ὁμιλεῖ ἐννοεῖται περὶ κλιμάτων μόνον τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου, διότι τὸ μεσημβρινὸν οὐδόλως ἐγίνωσκον, ἂν καὶ πολλοὶ τῶν ἀρχαίων ὑπέθετον ὑπάρχουσαν ἐπ' αὐτοῦ ἤπειρον ὁμοίαν τῆς ἡμετέρας γῆς, εἰς ἣν ἀπέδιδον φυσικῷ τῷ λόγῳ τὰ αὐτὰ κλίματα.

Γενομένου δὲ ἐνταῦθα λόγου περὶ τοῦ μεσημβρινοῦ ἡμισφαιρίου, οἰκεῖον νομίζομεν νὰ ἐπιφέρωμεν ὀλίγας τινὰς λέξεις καὶ περὶ τῆς *ἀντίχθονος*, ἧς μνημονεύουσι πολλοὶ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς. Ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, οἵτινες πρῶτοι ὡμίλησαν περὶ ἀντίχθονος, συγχρόνως μετὰ τῆς γῆς περὶ τὸ κεντρικὸν πῦρ στρεφομένης, ἐφαντάζοντο τὴν ἀντίχθονα ὡς οὐράνιόν τι σῶμα ἴδιον καὶ διάφορον τῆς γῆς· οἱ μεταγενέστεροι, μὴ ἠξεύροντες τί νὰ κάμωσι τὴν ἀντίχθονα αὐτὴν, περὶ ἧς οἱ Πυθαγόρειοι φαίνεται ἀσαφῶς καὶ ἀορίστως εἶχον ἐκφρασθῆ, ὁτὲ μὲν ἔλεγον ὅτι εἶναι ἡ σελήνη, ὁτὲ δὲ ὅτι εἶναι τὸ ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου ἡμισφαιρίου ἀποκοπὲν, καὶ μετ' αὐτοῦ παραλλήλως κινούμενον ἀντίθετον ἡμισφαίριον τῆς γῆς. Ἄλλοι τελευταῖον ἐπίστευον, ὅτι οἱ Πυθαγόρειοι παρεδέχθησαν τὴν ἀντίχθονα, ὄχι διότι εἶχον σαφῆ τινα ἔννοιαν περὶ αὐτῆς, ἀλλὰ μόνον διότι ὁμιλοῦντες περὶ τοῦ κεντρικοῦ πυρὸς, τῶν 6 πλανητῶν καὶ τῆς γῆς, εἶχον ἀνάγκην ἑνὸς ἔτι σώματος, διὰ νὰ συμπληρώσωσι τὸν ἀγαπητὸν αὐτῶν ἀριθμὸν 10'.

ΣΥΜΒΑΝΤΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΣ
ΕΝ
ΑΙΓΥΠΤΩ.

Πρὸ τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν, ὅταν ἡ Αἴγυπτος εἶχεν ἀρχίσει ἀντικείμενον γινομένη ἐρευνῶν φιλαρχαίων, πρὶν δ' ἔτι καταστῇ γνωστὴ ὡς τὴν σήμερον διὰ τῶν ἀκαμάτων ἀγώνων τῶν περὶ τὸν Σαμπολιῶνα ἢ Ῥοσσελίνην, δύω νέοι πλούσιοι Ἄγγλοι, οἱ Κύριοι Λὲγ καὶ Σμάλτ, ὑπὸ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Ἡροδότου καὶ Διοδώρου, καί τινων νέων περιηγήσεων κινηθέντες, ἠθέλησαν νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν γῆν ταύτην τοῦ παναρχαίου πολιτισμοῦ, ἣν ἡ φαντασία των τοῖς παρίστα ὑπὸ τὰ γοητευτικώτερα χρώματα. Ἐφαντάζοντο τὸν Νεῖλον, εὐρὺν ὡς θάλασσαν καὶ ἀργυρᾶ κυλίοντα κύματα μεταξὺ πεδιάδων πλουσίων, μεταξὺ δασῶν συκομορεῶν καὶ φοινίκων, μεταξὺ πόλεων ἀχανῶν καὶ ναῶν καὶ ἀνακτόρων ἀπὸ πόλεις μεγαλητέρων, καὶ διαπλεόμενον ἀπὸ σκάφας χρυσοπρώρους μὲ πορφυρᾶ τὰ ἱστία, καὶ στέμματα ἐξαρτώμενα ἐκ τῶν καρχησίων, ὡς τὴν τριήρη τῆς Κλεοπάτρας. Ἐκ τῶν πυκνῶν πτυχῶν τῶν κυμάτων προέκυπτον τερατώδεις κεφαλαὶ κροκοδείλων, φιλικὸν προσηλούντων τὸ βλέμμα πρὸς τὴν Ἶβιν, ἐφ' ἑνὸς ποδὸς ἱσταμένην ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου, καὶ κρατούσαν τὸν ὄφιν θριαμβευτικῶς εἰς τὸ ῥάμφος, ἢ τὸν Ἄπιν σοβαρῶς βρενθυόμενον μεταξὺ τῶν παχυτάτων νομῶν. Εἰς δὲ τοὺς ναοὺς ἔβλεπον τοὺς μυστηριώδεις ἱερεῖς φύλακας τῆς μυστηριώδους σοφίας τῶν παρωχημένων αἰώνων, ταμίας τῆς ἀπορρήτου γραφῆς, ἧς βιβλία εἰσὶν οἱ εὑρεῖς τῶν μνημείων τοῖχοι, καὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὅλα καταστιλβοντα πυρροποικίλου, καὶ ἰάσπιδος καὶ πορφυρίτου, ὅλα κατάκοσμα γλυφαῖς καὶ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ, ἔβλεπον τὸν διάδοχον τῶν Φαραὼ, τὸν νέον Σέτωστριν, τὴν ποικίλην *Καλαΐτικαν* ἀναδεδημένον, τὸν συμβολικὸν βασιλίσκον ὡς προμετωπίδιον ἔχοντα, πρηνῆ δὲ κείμενον ἐπὶ λεοντῆς ἢ δορᾶς παρδάλεως, ἣν ἐφόνευσεν ἐν ταῖς νάπαις τῆς Αἰθιοπίας, καὶ ἀκροώμενον μετὰ τέρψεως τῶν ὕμνων

νέας τραγῳδιστρίας, ἥτις ἐπὶ τοῦ ἀρχαϊκοῦ ψαλτηρίου ἀνεγείρετο τῆς Αἰγύπτου τὴν παλαιὰν δόξαν, καὶ τῶν πολυμόρφων αὐτῆς θεῶν τὰ μυστήρια.

Τοιαύτην ἐκ τῶν βιβλίων περὶ τοῦ τόπου ὃν ἤθελον νὰ ἐπισκεφθῶσιν ἀρυσθέντες ἰδέαν, ἔπλεον οἱ δύω φίλοι πρὸς τὴν Αἴγυπτον, ἀδημονοῦντες διὰ τοῦ πλοῦ τὴν βραδύτητα, διότι τότε ὁ ἄτμὸς δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀφαιρέσει τὰς ἀποστάσεις.

Τέλος ἔφθασαν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἐπροχώρησαν ἕως εἰς τὸ Κάϊρον καὶ τὸν μὲν Νεῖλον εὗρον κυλίοντα πάντοτε τὰ κύματά του ὡς ἐπὶ τοῦ Θουτμόσιος καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἕως καί τινα μορφὴν νὰ ἀπήντησαν κροκοδείλου πεφοβισμένου· ἀλλὰ μέχρι τούτου περιωρίζετο ἡ ὁμοιότης τῶν ὀνείρων των πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἣν εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν. Ἀντὶ ὀχθῶν κατασκίων καὶ πολυδένδρων, ἀντὶ πλουσίας καὶ τὰς ὄψεις τερπούσης καλλιεργείας, ἔβλεπον ἐκατέρωθεν ἄμμου εὐρείας καὶ ἀφόρους ἐρήμους, μόλις που διατεμνομένας ὑπό τινων φοινίκων καχεκτικῶν· ἀντὶ τῶν εὐσώμων καὶ χαλκοχρόων Αἰγυπτίων ἐκείνων, πολιστῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἐφευρετῶν πασῶν τῶν τεχνῶν καὶ πάντων τῶν ἐπιτηδευμάτων, εὐτυχῶν κατακτητῶν ἢ οἰκιστῶν πάντων τῶν γνωστῶν αὐτοῖς τόπων, ἀπήντησαν ῥυπαρούς τινας ῥακενδύτας, ἐλεεινοὺς φελλάχιδας, ἐν τῷ βορβόρῳ πηγνύοντας τὰς ἀβίβας καλύβας των, καὶ μετὰ τῶν ἀκαθάρτων κτηνῶν των διαιτωμένους, κατὰ δὲ τὴν διάνοιαν ὀλίγον αὐτῶν διαφέροντας. Αἱ δὲ πόλεις, μὲ τὰς ξυλίνας οἰκίας των, μὲ τὰς στενὰς καὶ σκολιὰς ἀγυιάς των, μὲ τὰς δυσαέρους των ἀγορὰς, ὀλίγον ὡμοίαζον τὰς ἑκατονταπύλους Θήβας ἢ τὴν πολυτελῆ Μέμφιν· καὶ ὅτε ἀπῆλθον εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ Τοπάρχου, δὲν εὗρον Φαραώ τινα εἰς λεοντῆν ἢ παρδαλῆν κατακείμενον, καὶ ψαλτηρίου ἀρχαϊκοῦ ἀκροώμενον, ἀλλ' εὗρον τὸν Μεχμὲτ Ἀλῆν, τότε ἀκόμη τῆς βαρβαρότητος τὴν ἐπιδερμίδα μὴ ἀποξέσαντα, σταυροποδιτὶ δ' ἐπὶ προσκεφαλαίων καθήμενον, καὶ βρενθυόμενον εἰς νέφη καπνοῦ τοῦ πολυτελοῦς ναργιλέ του.

Οὕτω κατ' ὀλίγον οἱ περιηγηταί μας ἤρχισαν ἐννοοῦντες, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι εἶχον ἀποθάνει, καὶ ὅτι μάτην τοὺς ἐζήτουν εἰς τὰ χωρία καὶ εἰς τὰς πόλεις. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ τοὺς ζητήσωσιν, ὅπου καὶ μόνον τοῖς ἦτον δυνατὸν νὰ τοὺς εὕρωσιν, εἰς τοὺς τάφους. Οὕτω λοιπὸν, καὶ τοι ἐγκαρδίως ἐλεεινολογοῦντες τὸν Μεχμὲτ Ἀλῆν ὅτι δὲν ἦτον ἀρχαῖος Φαραὼ, ἦλθον ὅμως πρὸς αὐτὸν πάλιν, καὶ τὴν ποθιάν του φιλήσαντες, τῷ ἐζήτησαν ἄδειαν καὶ συστάσεις διὰ τὴν παραπέρω τοῦ Νείλου ἀνάβασιν. Αὐτὸς δὲ, ἐλεεινολογῶν τοὺς ἀπίστους κύνας διὰ τὴν μωρίαν των, ὅτι ἔχοντες εἰς τὸ Κάϊρον καὶ καλὰ στρώματα, καὶ καλὸν καπνὸν, καὶ καλὸν πιλάφιον, ἤτρεχον νὰ ζητοῦσι τὰς ἐρήμους, τοῖς ἔδωκεν ὅμως φερμάνιον, δι' οὗ διέτασσε τοὺς ἐπάρχους καὶ σωματάρχας, νὰ τοῖς παράσχωσι πᾶσαν προστασίαν καὶ συνδρομήν.

Τὸ ἐφόδιον τοῦτο ἦτον ἄφευκτον διὰ τὴν περαιτέρω ὁδοιπορίαν των. Μισθώσαντες λοιπὸν πλοιάριον, μέλλον τότε ν' ἀναπλεύσῃ τὸν Νεῖλον μετά τινος ἐγχωρίου ἐμπόρου, ἐπιστρέφοντος εἰς Ἀβυσσινίαν, καὶ νέον σύντροφον λαβόντες ἕνα Ἀμερικανὸν, Βάρθω καλούμενον, ὃν ἀπήντησαν ἐν Καΐρῳ, ἀνεχώρησαν. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἀντικείμενον ὃ προσέβαλε τὰς ὄψεις τῶν ὁδοιπόρων, παραλλασσόντων τὸ Κάϊρον, ἀπεστέλλεσεν ἰσχυρὰν ἐπ' αὐτῶν ἐντύπωσιν, καὶ σχεδὸν τοὺς ἀπεζημίωσε δι' ὃν ἐβρήνουν τὸν θάνατον τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων. Ἦν δὲ τοῦτο οἱ γιγαντιαῖοι ἐκείνων τάφοι, αἱ ὑπερήφανοι πυραμίδες, αἵτινες, ἐν τῇ σιγῇ καὶ μεγαλοπρεπείᾳ τῆς ἐρήμου ὑψούμεναι, διηγοῦνται περὶ αἰώνων ἐν οἷς οἱ ἄνθρωποι ὄρη

ἀνήγειρον, καὶ ᾠκοδόμουν διὰ τὴν αἰωνιότητα. Ταύτας ἠρεύνησαν μετ' ἐπιστασίας, εἰς τῶν μὲν ἀνέβησαν τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς, εἰς τῶν δὲ κατέβησαν τὰ βαθέα ῥέατα· ἀλλ' ὅ,τι πρὸ πάντων ἐζήτουν, τοὺς ἀρχαίους Αἰγυπτίους ζῶντας ἢ τεθνεῶτας, τοῦτο δὲν εὗρον, διότι τινὲς μὲν τῶν πυραμίδων δὲν εἶχον ἀνοιχθῇ εἰσέτι, οὐδ' εἶχεν εὑρεθῇ ἡ ὁπή των, ἣν κλείει συνήθως εἰς ἀπροσδιόριστον μέρος λίθος ἐντελῶς ὅμοιος τοῖς λοιποῖς, καὶ διὰ τοῦτο παντάπασι δυσδιάκριτος· αἱ δὲ προανοιχθεῖσαι ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἢ ὑπὸ τῶν ξένων περιηγητῶν, αὐταὶ εἶχον στερηθῇ τῶν νεκρῶν των κατοίκων, οὓς ἐπὶ τετρακισχίλια ἔτη εἶχον διατηρήσει ἀλύτους καὶ ἀβλαβεῖς.

Ἀπὸ δὲ τῶν πυραμίδων οἱ περιηγηταὶ ἀνέβησαν εἰς τὰς Θήβας, ὅπου ἐξεπλάγησαν ἰδόντες τὰ κολοσσιαῖα ἐκεῖνα μνημεῖα, πρὸς οὐδὲν τῶν ἀλλαχοῦ γνωστῶν οὔτε ἐν Ἑλλάδι οὔτε ἐν Ἰταλίᾳ ὡς πρὸς τὸν καταπληκτικὸν αὐτὸν ὄγκον παραβαλλόμενα. Ἡ θέα αὐτῶν ἐξῆψεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἐπιθυμίαν των τοῦ νὰ γνωρίσωσι τοὺς μεγαλεπηβόλους αὐτῶν ἀρχιτέκτονας, καὶ ἡ πρωτίστη των ἐπιμέλεια ἐστράφη εἰς ἔρευναν μομμιῶν, τῶν τεταριχευμένων ἀρχαίων νεκρῶν.

Ἐν Θήβαις ὁ ὁδηγός των τοὺς ἔφερεν εἰς μικρὰν ὀπὴν κατάχωστον ὑπὸ θάμνους. Δι' αὐτῆς εἰσέδυσαν εἰς θαλαμίσκον ὑπόγειον, καὶ ὀπίσω αὐτοῦ εὗρον δι' ἄλλης διόδου δεύτερον θάλαμον μέγαν, ἔχοντα τοὺς τοίχους πέριξ καταποικίλτους παντοίαις γραφαῖς, κεκοσμημένον δὲ διὰ σειρᾶς κιόνων ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένων, καὶ περιέχοντα πρὸς τὸν ἀντικείμενον τῇ εἰσόδῳ τοῖχον πέντε ἄμορφα θεῶν ἀγάλματα. Ἀλλὰ τὸ ἔδαφος αὐτοῦ παρίστα φοβερὸν θέαμα. Χεῖρες, πόδες, κεφαλαὶ ἀνθρώπιναι ἦσαν διεσπαρμέναι πανταχοῦ μεταξὺ ἐσχισμένων καὶ ῥυπαρῶν ὑφασμάτων, ὧν οἱ Ἄραβες τῆς ἐρήμου εἶχον συλήσει τὰ ῥάκη διὰ νὰ καλύψωσι τὴν γυμνότητά των. Μετὰ φρίκης καὶ ἀηδίας ἐξῆλθον οἱ ὁδοιπόροι τῆς ἀπαισίου ταύτης κατοικίας τοῦ θανάτου καὶ τῆς βεβηλώσεως, ὅστις οὐδεμίαν περιεῖχε μουμμίαν ὁλόκληρον, καὶ ἠθέλησαν νὰ ἐξακολουθήσωσι τὰς ἐρεύνας των περαιτέρω.

Εἷς Ἕλλην τῶν ἐν Θήβαις τοῖς διηγήθη ὅτι εἰς ἓν χωρίον τῆς ἐρήμου καλούμενον Ἀμαβδὶ ἐν τῇ ἄνω Αἰγύπτῳ εἶχε καταβῇ εἰς φρέαρ, ὅπου οὐ μόνον ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸ περίεργον, κροκοδείλους εἶδε ταριχευτοὺς, καὶ ἀφ' οὗ ὑπόγειοι σύριγγες ἐφαίνοντο κοινωνοῦσαι μετ' ἄλλων τάφων πιθανῶς οὐδέποτε ἀνοιχθέντων. Τοῦτο ἐκίνησε μεγάλως τὴν περιέργειάν των, καὶ ἐξακολουθήσαντες ν' ἀναβαίνωσι τὸν ποταμὸν, προσωρμίσθησαν εἰς τὴν πόλιν Μανφαλοὺτ, παρὰ τὴν ἀριστερὰν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην, καὶ ἐκεῖ ὄνους καὶ δᾷδας λαβόντες, ἀνεχώρησαν πρὸς ἀναζήτησιν τῆς θέσεως Ἀμαβδὶ, εἰς ἣν μετὰ πολλὰς πλανήσεις μόλις ἔρθασαν μετὰ τέσσαρας ὥρας καὶ ὅπου εὗρον τέσσαρας μόλις Ἄραβας, κόπτοντας ξύλα· πρὸς αὐτοὺς λοιπὸν ἀπετάθησαν, ἐρωτῶντες περὶ τοῦ φρέατος· ἀλλ' οἱ Ἄραβες ἅμα ἤκουσαν τὴν ἐρώτησίν των, ἔστρεψαν ὀργίλα βλέμματα πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἀντὶ νὰ τοῖς ἀποκριθῶσιν, ἐφαίνοντο συσκεπτόμενοι μυστικῶς, καί τινες ὕποπτοι καὶ ἀπαίσιοι τοὺς διέφυγον λόγοι, οὓς ὁ Κ. Βάρθω, πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ ἐμπορευόμενος, καὶ διὰ τοῦτο τὴν Ἀραβικὴν ἐννοῶν, ἐξήγησεν εἰς τοὺς συνοδοιπόρους του διὰ τούτων τῶν λέξεων. «Ἂν ὁ εἷς ἀποθάνῃ, ὅλοι θ' ἀποθάνουν.»

Τοῦτο ἐφάνη ὕποπτον, καὶ οἱ ὁδοιπόροι ἐτροβήθησαν προδοσίαν. Ἀλλὰ ὄντες ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν, ἔλπισαν ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει δύνανται νὰ ὑπερισχύσωσι τῶν τεσσάρων Ἀράβων, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐξακολουθήσωσιν. Ἐπανέλαβον ἑπομένως τὰς προτάσεις των, καὶ ἐπιτείνοντες τὰς χρηματικὰς ὑποσχέσεις, ἔπεισαν τέλος τοὺς Ἄραβας νὰ γίνωσιν ὁδηγοί των. Ἐπὶ μίαν ὥραν διώδευσαν διὰ τῆς ἐρήμου, καὶ τέλος ἔφθασαν εἰς μεμονωμένην ὀπὴν, ἔχουσαν δέκα μὲν ποδῶν διάμετρον, βάθος δὲ δεκαοκτώ. Ἡ εἰς τὸν πυθμένα κατάβασις ἐγένετο ἄνευ πολλῆς δυσκολίας. Ἀλλ' ἐνταῦθα οἱ Ἄραβες ἐγυμνώθησαν, καὶ κατὰ παρακίνησιν αὐτῶν ἀπεδύθησαν καὶ οἱ ὁδοιπόροι διατηρήσαντες μόνον τοὺς χιτῶνας καὶ τὰ βρακία των· ὁ δὲ Κ. Λὲγ ἔλαβε κρυφίως μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὰ πιστόλιά του, διὰ πᾶσαν ἐνδεδομένην ἀπόπειραν ἐκ μέρους τῶν ὁδηγῶν.

Ἀπεφασίσθη λοιπὸν ὅτι ἐκ τῶν τεσσάρων Ἀράβων τρεῖς ἔμελλον νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ σπήλαιον, ὁ δὲ τέταρτος νὰ μείνῃ εἰς τὴν εἴσοδον μετὰ τοῦ Ἀβυσσινίου ἐμπόρου, ὅστις δὲν ἤθελε νὰ εἰσέλθῃ, καὶ μετὰ τῶν ναυτῶν, οἷς ἀνετέθη ἡ φυλακὴ τῶν ἐνδυμάτων τῶν ὁδοιπόρων. Οἱ ὁδηγοὶ ἐπροπορεύοντο· μετὰ τὸν τελευταῖον δὲ Ἄραβα εἵπετο ὁ Κ. Λέγ. Ἐπὶ ἑπτὰ ἡ ὀκτὼ ὀργυιὰς ἑρπόμενοι προυχώρησαν διὰ στενῆς παρόδου ἐκ τοῦ πυθμένος τοῦ ῥέατος, ἣν εἶχε βύσει κατὰ μέγα μέρος ἡ ἄμμος τῆς ἐρήμου, καὶ παρῆλθον εἰς μέγα δωμάτιον, ἔχον ὕψος δεκαπέντε ποδῶν. Ὀξεῖς συριγμοὶ ἀπὸ ὅλα προερχόμενοι τοῦ σπηλαίου τὰ μέρη τοὺς κατέπληξαν κατ' ἀρχὰς, νομίσαντας ὅτι εἶχον ἐμπέσει εἰς ὄφεων φωλεάν· ἀλλ' μετ' ὀλίγον εἰς τὸ φῶς τῶν λαμπάδων εἶδον ὅτι ἔθνος ὁλόκληρον νυκτερίδων, εἶχεν ἐκεῖ τὴν ὑπόγειον πόλιν του· εἰς δὲ το ἔδαφος εὗρον μέρη ταριχευτῶν κροκοδείλων, καὶ ἐγνώρισαν ὅτι τοῦτο ἦν τὸ δωμάτιον μέχρις οὗ εἶχε προχωρήσει ὁ Ἕλλην, καὶ πέραν αὐτοῦ εἶδον τὰς σκοτεινὰς καὶ βαθείας σύριγγας ἃς ἐκεῖνος τοῖς εἶχε περιγράψει, καὶ ἐν αἷς ὑπέθετον ταμιευομένας ἀνεπάφους καὶ ἀσυλήτους μουμμίας. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ ἐρευνήσωσι καὶ αὐτὰς, καὶ ἀνῆψαν ὅλοι δᾷδας· κατ' ἐπίμονον δ' ἀπαίτησιν τῶν Ἀράβων παρετάχθησαν οὕτως, ὥστε ἕκαστος τῶν ὁδοιπόρων εἶχεν ἐμπρός του ἀνὰ ἕνα ἄραβα. Οὕτως εἰσῆλθον εἰς μίαν τῶν συρίγγων, ταπεινὴν καί σκοτεινὴν, καὶ ἐπροχώρησαν ἐν αὐτῇ, ἄλλοτε μὲν κύπτοντες, ἄλλοτε δὲ ἑρπόμενοι, κατὰ τὸ διάφορον ὕψος τῆς ὀροφῆς της, μέχρις οὗ μετὰ μίαν ὥραν εὑρέθησαν ἐντὸς εὐρυχώρου θαλάμου. Ἀλλ' ἐξετάσαντες αὐτὸν ἀκριβῶς, ἀνεκάλυψαν ὅτι αὐτὸς ἦν ἐκεῖνος ἀφ' οὗ εἶχον ἀναχωρήσει, καὶ ὅτι ἑπομένως τοσοῦτον χρόνον περιελθόντες τὰ ἀφώτιστα καταχθόνια ἐκεῖνα, οὐδόλως ἐπροχώρησαν, ἀλλὰ διά τινος στροφῆς τῆς σύριγγος, ἣν δὲν εἶχον παρατηρήσει, ἐπανῆλθον εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν ἀφετηρίαν.

Οἱ Ἄραβες κατ' ἀρχὰς ἠρνοῦντο ὅτι ἡ αἴθουσα ἦτον ἡ αὐτὴ, ἀλλὰ τέλος ὡμολόγησαν ὅτι ἐπλανήθησαν, καὶ ἐπρότεινον εἰς τοὺς ὁδοιπόρους νὰ τοὺς ῥέψωσιν εἰς τὰς μομμίας, ἂν ἤθελον νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν ἀπόπειραν. Οἱ ὁδοιπόροι, εἰ καὶ κεκοπιακότες ὑπὸ τῆς μακρᾶς ὁδοῦ, ἣν διήνυσαν, κεκυρότες δὲ καὶ ὑπὸ τῆς πνιγηρᾶς θέρμης τῶν ὑπογείων ἐκείνων, αὐξανομένης ὑπὸ τῆς φλογὸς καὶ τοῦ καπνοῦ τῶν λαμπάδων, ἐδέχθησαν ὅμως προθύμως, διότι ὁ ἐπιστημονικὸς ζῆλος ἐνεθάῤῥυνε αὐτούς. Κατ' ἀρχὰς ἐπροχώρησαν πρὸς θολωτὴν δίοδον· ἀλλὰ πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτῆς ἀπὴν τησαν χάσμα, οὗ τὸ βάθος δὲν ἐδύναντο νὰ καταμετρήσωσι, τὸ δὲ πλάτος ἦτον τοσοῦτον, ὥστε δὲν ἐδύναντο νὰ τὸ ὑπερβῶσιν ἄνευ γενναίου πηδήματος. Τὸ ἐπήδησεν ὅμως ὁ πρῶτος Ἄραψ καὶ κατόπιν αὐτοῦ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι. Ἀλλ' ἡ σύριγξ εἰς ἣν εἰσῆλθον ἦν στενὴ καὶ τόσον ταπεινὴ, ὥστε ἦσαν ἠναγκασμένοι καθ' ὅλον τὸ διάστημα νὰ προχωρῶσι καταπιδητὶ, καὶ πολλάκις νὰ ἕρπωνται ἐντελῶς πρηνεῖς κατὰ γῆς. Ἦτον δὲ τοσοῦτον σκολιὰ καὶ πολύστροφος, ὥστε ἦτον σχεδὸν λαβύρινθος. Τέλος δὲ ἀπέληξαν εἰς αἴθουσαν μικροτέραν τῆς πρώτης ἀφ' ἧς εἶχον ἀναχωρήσει, ἀλλ' αὐτὴ οὐδὲν περιεῖχε περιεργείας ἄξιον.

Ἀλλ' ἐντεῦθεν ἠνοίγοντο νέαι σύριγγες, καὶ οἱ ἀτρόμητοι ὁδοιπόροι δὲν ἐδίστασαν νὰ εἰσχωρήσωσι δι' αὐτῶν περαιτέρω εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς. Ὁ πρῶτος Ἄραψ εἰσῆλθεν ἑπομένως εἰς νέαν δίοδον, καὶ κατόπιν αὐτοῦ ὁ Κ. Λέγ, μεθ' ὃν οἱ λοιποὶ ὁδοιπόροι καὶ Ἄραβες, κατὰ τὴν παραδεδεγμένην τάξιν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἡ θέρμη κατέστη ὑπερβολικὴ, ὁ Κ. Λὲγ ἤρχισε δυσπνοῶν, ὀριμὺν πόνον ᾐσθάνετο εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ αἷμα συμφορούμενον κατὰ τὴν καρδίαν, ἐκ τοῦ κενοῦ καὶ ἀποκεκλεισμένου ἀέρος ὃν ἐνέπνευσεν.

Τότε μετὰ τρόμου ᾐσθάνθησαν ὅτι εἶχον προχωρήσει πέραν τοῦ δέοντος, ὅτι δὲ καὶ ἡ ὁδὸς τῆς ἐπιστροφῆς τοῖς ἦτον σχεδὸν κεκλεισμένη. Αἴφνης ἡ δᾷς τοῦ πρώτου Ἄραβος ἐσβέσθη, καὶ ὁ Κ. Λὲγ τὸν εἶδε πίπτοντα· βίαιοι σπασμοὶ ἐτίνασσον τὰ μέλη του, γογγισμὸς ἀγωνίας ἠκούσθη εἰς τὸν λάρυγγά του, καὶ ἔμεινεν ἄπνους. Ὡχριῶν ὁ Κ. Λὲγ ὠπίσθοδρόμησεν αὐτομάτως ἓν βῆμα, ὁ δὲ δεύτερος Ἄραψ γενναιότερος καὶ ἧττον προσεκτικὸς, ὥρμησεν εἰς βοήθειάν του, καὶ ἔκραζε πρὸς αὐτὸν· ἀλλ' ἀμέσως ἐφάνη λειποθυμῶν, ἐκλονίσθη, ἔπεσε καὶ ἐξέπνευσε καὶ αὐτὸς τότε ἐπροχώρησε καὶ ὁ τρίτος Ἄραψ πρὸς τοὺς νεκροὺς τῶν φίλων του· ἀλλ' ἔμεινε καὶ αὐτὸς ἀκίνητος. Φρίκη ἀπερίγραπτος κατέλαβε τοὺς ὁδοιπόρους, καὶ μὲ τὰς τρίχας ὀρθὰς ἔβλεπον τὴν σκηνὴν ταύτην τοῦ θανάτου, καὶ μετ' ἀπελπισίας ἀπέβλεπον πρὸς ἀλλήλους. Λὶ ἐναπολειπόμεναι δᾷδες διέχεον ἀμυδρὸν μόνον καὶ ἀμφίβολον φῶς. τῶν ἐπιζώντων αἱ πνοαὶ ἐστενοχωροῦντο, τὰ στήθη ἐπιέζοντο, τὰ γόνατα ἔτρεμον, τὰ μέλη ἐλύοντο. Πάσης τῆς συνοδείας ἡ τελευταία στιγμὴ ἐφαίνετο φθάσα, Ἀλλ' ὁ Ἀμερικανὸς Βάρθω, ὁ οὐραγὸς τῆς πορείας, ἀνέκραξεν ἐμψύχων τοὺς λοιποὺς καὶ προκαλῶν αὐτοὺς νὰ στραφῶσιν ἀνυπερθέτως εἰς τὰ ὀπίσω. Σκοτοδινιῶντες ἤρχισαν ἀμέσως νὰ ὀπισθοδρομῶσιν ὁ τρίτος Ἄραψ βλέπων ἑαυτὸν ἐγκαταλειπόμενον, τοὺς ἐπεκαλεῖτο, τοὺς ὕβριζε διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν των. Ἀλλ' ὁ κίνδυνος ἐπέκειτο στιγμιαῖος, καὶ ἡ δειλία εἶναι ἀγενής. Τὸν δυστυχῆ, τὸν ἐγκατέλιπον.

Ἀλλὰ ποῖαι ἀκαταλόγιστοι αἱ δυσχέρειαι τῆς ἐπιστροφῆς! Ἡ σύριγξ ἦτον τόσον στενὴ, καὶ τόσον πολύπλοκος! Ἂν δὲν ἐπανήρχοντο ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν βημάτων των, ἅπαξ μόνον ἂν παρεξέκλινον, ἐλύναντο νὰ πλανηθῶσιν εἰς τοὺς ἀνεξιτήτους λαβυρίνθους ἐκείνους, καὶ οὐδέποτε νὰ νὰ μὴ εὕρωσι πλέον τὴν ἔξοδον εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Προσέτι δὲ καὶ αἱ δυ-

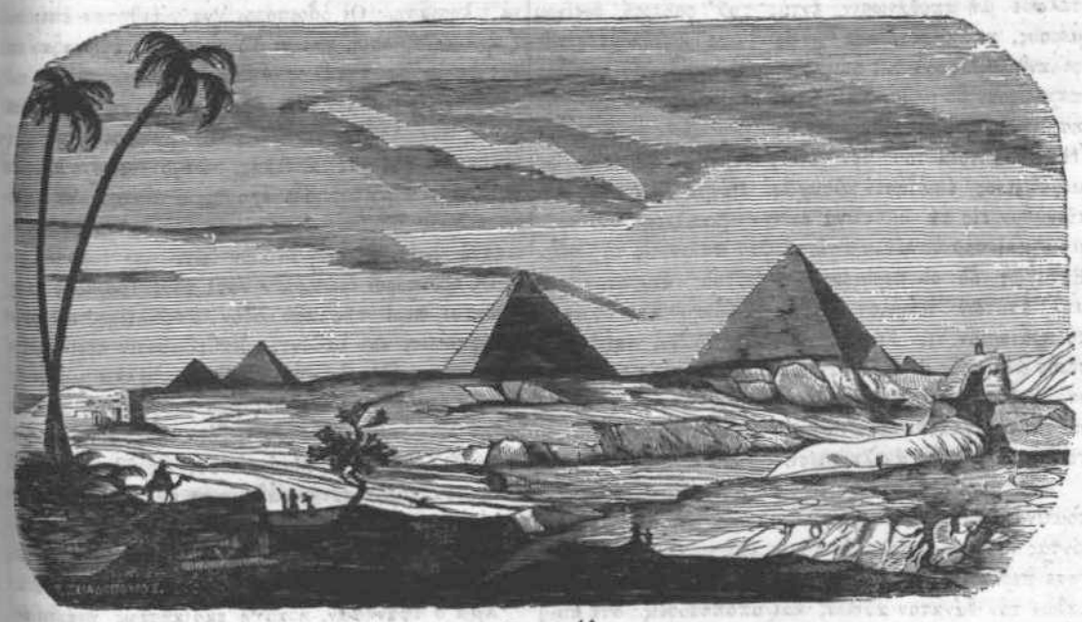

Πυραμίδες

νάμεις των εξέλιπον, καὶ πιθανὸν ἦτον ὅτι μέχρι τέλους ἤθελον τοὺς ἐγκαταλείψει. Ὁσάκις ἔφλαγον εἰς μέρη ὅπου αἱ σύριγγες διεσχίζοντο, ἵσταντο, παρετήρουν καὶ συνεβουλεύοντο· ἅπαξ δὲ εὑρέθησαν καὶ διαφωνοῦντες, διότι ὁ μὲν Βάρθω ἔλεγεν ὅτι πρέπει νὰ στραφῶσι πρὸς ἀριστερὰν, αἱ δὲ δύο ἄλλοι πρὸς δεξιάν. Τέλος ἀπεφάσισαν ἡ γνώμη τῶν δύο νὰ ὑπερισχύσῃ ὑπὲρ τὴν τοῦ ἑνὸς, καὶ κατ' εὐτυχίαν ἀπεφάσισαν τοῦτο, διότι μετά τινας ἐναγωνίους προσπαθείας ἀκόμη, ἔφθασαν εἰς τὸ χάσμα, ἀλλ' ἔφθασαν ἐξηντλημένοι, ἀνίκανοι νὰ προχωρήσωσι περαιτέρω. Ὁ Κ. Λὲγ ὅμως, συνάψας ὅλας του τὰς δυνάμεις, ἐπήδησεν ὑπὲρ τὸ χάσμα, καὶ τὸν ἠκολούθησε καὶ ὁ Ἀμερικανός. Ὁ Σμὲλτ ὅμως ἔμεινεν ἀκίνητος εἰς τὸ στόμιον, ἕτοιμος νὰ πέσῃ ὑπὸ καμάτου καὶ παρεκάλει τοὺς συνοδοιπόρους του νὰ τῷ ὁρέξωσι χεῖρα βοηθείας, ἢ κἂν νὰ τὸν περιμείνωσι πέντε λεπτὰ, ἕως ὅτου ἀναλάβῃ τινὰ δύναμιν καὶ δυνηθῇ νὰ πηδήσῃ. Ἀλλ' ὁ φόβος τοὺς κατέλαβε μὴ ἀποθάνωσιν ἐντὸς τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου μέρους, καὶ κατεσίγασε τὴν φωνὴν τοῦ καθήκοντος τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς φιλίας! νὰ μείνουν δὲν ἤθελον, τὸν παρεκίνουν δὲ μόνον νὰ μὴ δειλιᾷ, ἀλλὰ νὰ πηδήσῃ· ἠστιγμὴ ἦτον φοβερὰ, ἐπρόκειτο περὶ ζωῆς ἢ θανάτου. Ἡ ἀπελπισία του τὸν ἐνίσχυσε, καὶ ὁρμήσας ὡς μαινόμενος ἐπήδησεν εὐτυχῶς. Πέντε ὥρας ἀφ' οὗ εἰσῆλθον εἰς τὰ σκοτεινὰ ἐκεῖνα βασίλεια τοῦ τρόμου καὶ τοῦ θανάτου ἐπέστρεψαν πάλιν εἰς τὸ φῶς. Εὐτυχῶς δὲ οἱ περιμένοντες αὐτοὺς ναῦται εἶχον μεθ' ἑαυτῶν λάγινον μὲ ὀλίγον ὕδωρ, καὶ ἔβρεξαν τὸ πρόσωπον τῶν λειποψυχούντων. Τοῦτο, καὶ ὁ δροσερὸς ἀὴρ τοὺς ἀνεκάλεσαν εἰς τὴν ζωήν. Ἀλλὰ ν' ἀναβρίχηθῶσιν τὸ φρέαρ τοῖς ἦτον ἀδύνατον, ὥστε οἱ ναῦται ἠναγκάσθησαν νὰ τοὺς δέσωσι μὲ τὰς ζώνας των καὶ νὰ τοὺς ἀνελκύσωσι.

Ἀλλ' ἅμα ἔφθασαν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ὁ ἐκεῖ ἐναπομείνας τέταρτος ὁδηγὸς ἐξεπλάγη μὴ ἰδὼν ἐξελθόντας τοὺς συναδελφούς του, καὶ περίφροντις ἠρώτησε περὶ αὐτῶν. Ἀλλ' οἱ ὁδοιπόροι ἐφοβήθησαν μὴ, μαθὼν τὸν θάνατον αὐτῶν, καὶ ὑποπτευθεὶς ὅτι αὐτοὶ τοὺς ἐφόνευσαν, διεγείρῃ κατ' αὐτῶν τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου Ἀμαβδὶ, οἱ δὲ τοὺς διώξωσι, καὶ τοὺς φονεύσωσιν· ὅθεν ὁ φόβος, ὅστις ἐντὸς τοῦ φρέατος τοὺς ἐκίνησεν εἰς ἀγενῆ λειποταξίαν, τοῖς ἐνέπνευσε καὶ ἤδη τὴν δυστυχῆ ἰδέαν νὰ καταφύγωσιν εἰς ἀγενὲς ψεῦδος. Ἀπεκρίθησαν λοιπὸν ὅτι οἱ ὁδηγοὶ ἤρχοντο, ἀλλ' ὅτι ἔμειναν ὀπίσω διὰ νὰ φέρωσι τὰς ἐν τῷ φρέατι εὐρεθείσας μομμίας. Ἀμέσως δὲ, ἀναβάντες τοὺς ὄνους των, ἔσπευσαν, ὅσον ὄνοι ἀπεύδουσι, νὰ διέλθωσι τὴν ἔρημον, νὰ παρέλθωσιν ἐμπρὸς τοῦ χωρίου, καὶ νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν πόλιν Μανφλαούτ· μετὰ τεσσαρας δὲ ὥρας ἐπέδησαν πάλιν ἀσφαλῶς εἰς τὸ πλοῖον των. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη συνέπεσε νὰ ἦναι ἡ γενέθλιος τοῦ Κ. Σμὲλτ, καὶ σκοπὸν εἶχον νὰ τὴν πανηγυρήσωσιν. Ἀλλὰ καὶ ὁ φόβος τοῦ μέλλοντος καὶ ἡ ἀνάμνησις τῶν παρελθόντων συμβάντων τοῖς ἀφῄρει καὶ ὄρεξιν καὶ διάθεσιν. Ἀντὶ εὐωχίας ἑπομένως σωθῆλθον ἀμέσως εἰς σύσκεψιν περὶ τοῦ πρακτέου, διότι προέβλεπον ὅτι οἱ Ἄραβες τοῦ Ἀμαβδὶ ἤθελον ἐννοήσει τὴν ἀπουσίαν τῶν συγχωρίων των καὶ ἤθελον ἐκλάβει ὡς φονεῖς των τοὺς ξένους, καθ' ὧν βεβαίως ἤθελον ἐπέλθῃ διὰ νὰ ἐκδικηθῶσιν. Ἐπειδὴ δὲ ἀδύνατον ἦτον νὰ τοὺς πείσωσι ποτὲ περὶ τῆς ἀθωότητός των, ἡ φυγὴ τοῖς παρεῖχε τὴν μόνην ἀκόμη σωτηρίας ἐλπίδα. Ἀπεφάσισαν ἑπομένως, ἅμα δύσῃ ὁ ἥλιος ἐντελῶς, βοηθείᾳ τοῦ σκότους νὰ καταβῶσι τὸν Νεῖλον μέχρι Μινιὰτ, τῆς πρώτης ἐμπορούρου πόλεως. Ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν ν' ἀποπλεύσωσι πρὸ τῆς πέμπτης τῆς πρωΐας, καὶ ἐπειδὴ ἔπλεεν ἀντίπρωρος αὐτοῖς λαμπρὸς ἀπαρκτίας, μέχρι τῆς ἑβδόμης μόλις εἶχον προχωρήσει δύω λευγῶν ὁδόν.

Τότε ἐράνησαν τέσσαρες Τοῦρκοι ἔφιπποι, ἀπὸ ὀρυτῆρος τρέχοντες πρὸς τὸν ποταμὸν, καὶ κατόπιν αὐτῶν δύω Ἄραβες πεζοί. Φθάσαντες δὲ εἰς τὴν ὄχθην, ἐπειδὴ τὸ πλοῖον ἐκ τοῦ ἐναντίου ἀνέμου ἐβραδυπόρει, ἔῤῥιψαν ἓν πιστόλιον, καὶ διέταξαν τὸ πλοῖον νὰ πλησιάσῃ. Οἱ ὁδοιπόροι ἠναγκάσθησαν ἑπομένως ν' ἀνακωχήσωσιν, καὶ οἱ Τοῦρκοι τοὺς ἐρώναζαν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς ὅτι ἐστάλησαν ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ νὰ τοὺς φέρωσιν εἰς Μανφλοὺτ, διὰ ν' ἀπολογηθῶσι περὶ τοῦ φόνου τῶν Ἀράβων ὁδηγῶν. Οἱ δὲ πεζοὶ Ἄραβες ἐξέμεττον φοβερὰς ἀπειλὰς, λέγοντες ὅτι θέλουσιν αἷμα ἀντὶ αἵματος, ὅτι ἔχουσιν ἀπόφασιν νὰ φονεύσωσι τοὺς ὁδοιπόρους, καὶ ἂν διὰ τοῦτο ἤθελον θυσιασθῇ εἴκοσι ἐκ τῶν ἐδικῶν των.

Οἱ ὁδοιπόροι ἐρώτησαν τότε τοὺς Τούρκους ἂν ἐγγυῶνται περὶ τῆς καθ' ὁδὸν ἀσφαλείας των μέχρι Μανφαλοὺτ, καὶ λαβόντες διαβεβαίωσιν περὶ τούτου, ἀπεφάσισαν νὰ τοὺς ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ μόνον ἀφ' οὗ τοῖς ἐπετράπη νὰ ἔχωσι μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ ὅπλα των. Οὕτως ἠκολούθησαν πεζοὶ τοὺς ἱππους των. Ὅταν δ' ἔφθασαν εἰς Μανφαλοὺτ, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Διοικητοῦ, εὗρον αὐτὸν καθήμενον καὶ καπνίζοντα ἐντὸς αὐλῆς ἀνακεπταμένης, ἔχοντα δὲ πλησίον του πέντε σωματοφύλακας, καὶ περιεστοιχισμένου ὑπὸ τεσσαράκοντα τοὐλάχιστον ἐγχωρίων.

Ἅμα δ' ἐφάνησαν, κραυγὴ ἐκδικήσεως ἠγέρθη ἀφ' ὅλων τὰ στόματα· ὁ δὲ Διοικητὴς αὐστηρῶς καὶ ὑπεροπτικῶς τοῖς εἶπε περὶ τίνος κατηγοροῦντο ὑπὸ τοῦ περιϊσταμένου λαοῦ. Τότε ἐννόησαν ὅτι ἡ ἀλήθεια οὐχὶ μόνον εὐγενὴς εἶναι πάντοτε, ἀλλὰ καὶ συμφέρουσα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ ὅτε ἀκόμη ὁ βραχὺς ἀνθρώπινος νοῦς βλέπει ἐν τῷ ψεύδει τὴν σωτηρίαν. Ὁ Βάρθως λοιπὸν, ὡς διερμηνεὺς ἐνεργῶν, διηγήθη τὰ συμβάντα των ἐντὸς τῆς κρύπτης, καὶ ἐπαρουσίασε καὶ τὸ φερμάνιον δι' οὗ ὁ σατράπης τοὺς συνίστα εἰς τὴν προστασίαν πάντων τῶν Διοικητῶν. Εἷς τῶν γραμματέων ἀνέγνω αὐτὸ εἰς ἐπήκοον πάντων· λαβὼν δὲ αὐτὸ ἐκ τῶν χειρῶν του ὁ διοικητὴς, εἶπεν, ἀπειλητικῶς ἀφορῶν πρὸς τοὺς ξένους, ὅτι δὲν βλέπει τὸ φερμάνιον τοῦτο νὰ τοῖς δίδῃ τὸ δικαίωμα νὰ μεταχειρίζωνται κακῶς ἢ νὰ φονεύωσι τοὺς Ἄραβας. Μετὰ ταῦτα δὲ χείμαῤῥον ὕβρεων κατ' αὐτῶν ἐξεμέσας ἀραβιστὶ, πρὸς μεγίστην εὐχαρίστησιν τῶν περιϊσταμένων, ἀπεσύρθη εἰς ἄλλην αὐλὴν ἐσωτερικὴν, καὶ ἀμέσως τοὺς περιεστοίχισαν μετ' ἀπειλητικῶν σχημάτων ὅλοι οἱ Ἄραβες, ὡπλισμένοι μὲ λόγχας καὶ ξίφη. Κατ' εὐτυχίαν των ὅμως μετ' ὀλίγον ὁ Διοικητὴς ἔπεμψε τινὰς τῶν στρατιωτῶν του νὰ τοὺς φέρωσι πάλιν ἐνώπιόν του. Τοὺς ἐδέχθη δὲ ἤδη, ὅταν οἱ Ἄραβες δὲν τὸν παρετήρουν πλέον, πολὺ ἐπιεικέστερον, καὶ κατέλιπε τὸν ἀπειλητικὸν τόνον. «Φίλοι μου, τοῖς εἶπε, θέτων τὴν χεῖρά του εἰς τὸν ὦμον τοῦ διερμηνέως, ἠξεύρω ὅτι τὸ φιρμάνιον μοὶ ἐπιβάλλει τὸ καθῆκον νὰ σᾶς προστατεύσω, καὶ ἡ κεφαλή μου ἐγγυᾶται ὑπὲρ τῆς σωτηρίας σας. Πιστεύω τὴν διήγησίν σας, ἀλλ' ἡ φρουρά μου σύγκειται ἐκ πεντήκοντα στρατιωτῶν μόνον, τὸ δὲ χωρίον Ἀμαβδὶ, περιέχει ὑπὲρ τὰ ἑπτακόσια πυροβόλα, καὶ ἂν ὅλον τὸ χωρίον θελήσῃ ν' ἀναμιγῇ εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, καὶ ἐπέλθῃ καθ' ἡμῶν ἔνοπλον, τὰ ἀποτελέσματα θὰ εἶναι ὀλέθρια καὶ εἰς σᾶς καὶ ἐμέ. Πρέπει νὰ ὑπαπεύσετε, ἐνῷ ἐγὼ ἀπασχολῶ ἐδῶ τοὺς Ἄραβας.

Οἱ ὁδοιπόροι εὐχαρίστησαν τὸν διοικητὴν διὰ τὴν φιλοφροσύνην του, καὶ ἔσπευσαν ν' ἀποσυρθῶσι διὰ ἐπιθίας πύλης. Μετ' ὀλίγον δ' εὗρον τὸ πλοῖόν των πρμένον, διότι ἀναχωροῦντες τὸ εἶχον διατάξει νὰ τοὺς παρακολουθήσῃ.

Ἀπέπλευσαν λοιπὸν πάλιν. Ἀλλ' ὁ ἄνεμος ἔπνεε κάντοτε σφοδρῶς ἀπὸ τῆς ἄρκτου· ἑπομένως μικρὰ τοῖς ἔμενεν ἐλπὶς διαφυγῆς, καθότι ὁ ποταμὸς ἐδῶ ὅν εἶχε πλάτος ὑπὲρ διπλῆν πυροβόλου βολὴν, ὅπως προχωρήσωσι δὲ, ἦσαν ἠναγκασμένοι ἀδιακόπως νὰ ἰσοδρομῶσι. Καὶ ἐκωπηλάτουν μὲν μεθ' ὅλης των δυνάμεως, ἀλλ' ὀλίγον προέβαινον, καὶ μόλις εἶχον παύσει τοῦ νὰ βλέπωσι τὴν πόλιν, ὅταν παρετήρησαν σῶμα ἱππέων μακρὰν ἐν τῇ ἐρήμῳ, κατὰ τὴν ἀῤῥᾶν ὄχθην τοῦ Νείλου, καὶ ἐξέλαβον αὐτοὺς ὡς Ἄραβας καὶ Βεδουίνους. Ἀλλ' ἀμέσως μετὰ ταῦτα εἶδον κεφαλὰς προκυπτούσας ἀπὸ τοὺς ἀμμολόφους τῆς ἰδίας ὄχθης. Ἔπλεον δὲ τότε περίπου κατὰ τὸ μέσον τοῦ ποταμοῦ, ἑπομένως οὐχὶ ἐντελῶς ἐντὸς βολῆς πυροβόλου. Αἴφνης τινὲς Ἄραβες ἀνεπήδησαν, καὶ τοὺς ἐφώναξαν νὰ ἔλθωσι πρὸς αὐτοὺς, ἢ ὅτι πυροβολοῦσιν.

Οἱ ὁδοιπόροι, ἀντὶ νὰ ὑπακούσωσιν, ἔσπευσαν ἐξ ἐναντίας πρὸς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην. Ἀλλ' ὁ κίνδυνος ἦτον κατεπείγων. Ἐχθροὶ τοὺς περιεστοίχιζον πανταχόθεν, καὶ ὁ διοικητὴς δὲν ἐδύνατο νὰ τοὺς προστατεύσῃ. Ἡ πόλις Μινιὰτ ἀπεῖχε ἑβδομήκοντα μίλια· καὶ ἂν μὲν ἦτον ὁ ἄνεμος οὔριος, ἐδύναντο νὰ προσπαθήσωσι, παραπλέοντες τὴν ἀριστερὰν ὄχθην, μακρὰν τῶν διωκτῶν των, νὰ φθάσωσιν εἰς αὐτήν. Ἀλλ' ὡς τὰ πράγματα διέκειντο, ἀῤῥοσύνη ἦν πᾶσα τοιαύτη ἀπόπειρα.

Τέλος ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Μανφαλοὺτ, νὰ ἐπικαλεσθῶσιν ἐκ νέου τὴν προστασίαν τοῦ Διοικητοῦ, καὶ νὰ ἐπιχειρήσωσι νὰ πείσωσι τοὺς Ἄραβας περὶ τῆς ἀθωότητός των. Ἀλλὰ μόλις ἀπέδησαν εἰς τὴν γῆν, καὶ τρεῖς γυναῖκες καὶ πέντε ἢ ἓξ παιδία ὥρμησαν κατ' αὐτῶν. Ἔμαθον δὲ ὅτι ἦσαν αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία τῶν ἀποθανόντων Ἀράβων. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχον ὅπλα, κατώρθωσαν νὰ φθάσωσι σῶοι εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ διοικητοῦ, ὃν εὗρον περιεστοιχισμένον ὑπὸ τετρακοσίων Ἀράβων, ἐν οἷς καὶ ὁ δικαστὴς τοῦ χωρίου Ἀμαβδί.

Ὁ Βάρθως ἐπανέλαβε τὴν διήγησίν του, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς ἔμεινεν ὡς ἐμβρόντητος, ἤρχισεν ὅλος νὰ τρέμῃ, καὶ ἡ φωνή του ἐκόπη, διότι αἴφνης εἶδεν ἀπέναντί του, ὠχρὸν ὡς νεκρὸν ἄταφον, ἀδυνατοῦντα νὰ σταθῇ εἰς τοὺς πόδας του καὶ φερόμενον ὑπὸ δύω Ἀράβων τὸν τρίτον Ἄραβα ὃν εἶχον ἀφήσει ἐκπνέοντα ἐντὸς τῆς κρύπτης, ὅστις ὅμως μετὰ τῆς δραστηριότητος ἣν ἡ φύσις παρέχει εἰς τοὺς ἐντὸς αὐτῆς διατωμένους, καὶ ὑπὸ τοῦ ἐξευγενισμοῦ μὴ ἐκθηλυνθέντας υἱούς της, εἶχεν ἐγερθῇ, ἐσύρθη ὅπως ἠδυνήθη κατόπιν τῆς λαμπάδος τοῦ Σμὰλτ, ἧς ἀμυδρὰν ἔβλεπε τὴν τελευταίαν ἀκτῖνα, καὶ ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ χάσμα, ἔμεινεν ἐκεῖ κείμενος μέχρις οὗ ἀνέλαβέ τινα δύναμιν ὥστε νὰ τὸ πηδήσῃ· τὰ τελευταῖά του δὲ ζωτικὰ λείψανα ἐδαπάνησεν εἰς τὸ ν' ἀναῤῥιχηθῇ τὰ πλευρὰ τοῦ φρέατος. Ἂν οἱ ὁδοιπόροι μας, τὴν φωνὴν τῆς φιλανθρωπίας ἀκούοντες, τὸν εἶχον περιμείνει καὶ τὸν εἶχον βοηθήσει, ὡς ἦτον τὸ καθῆκόν των, ὁ Ἄραψ βεβαίως ὑπ' εὐγνωμοσύνης κινούμενος, θὰ ἐπεκύρου τοὺς λόγους των, καὶ τότε ἡ σωτηρία των ἦτον βεβαία. Ἀλλ' ἠμιθανὴς αὐτὸς, ἔπνεεν ἐξ ἐναντίας ἐκδίκησιν, καὶ ὅταν ὁ Βάρθως συνελθὼν, ἐπεκαλέσθη τὴν μαρτυρίαν του, αὐτὸς ἀντ' αὐτῆς, συμφώνως καὶ μετὰ τοῦ τετάρτου Ἄραβος, τοῦ ἔξω τοῦ ὀρύγματος μείναντος, ὅστις ἐπίσης ὑπώπτευε τοὺς Εὐρωπαίους ὡς ἐνόχους, διότι τοὺς ἤκουσε ψευδομένους, ἐκήρυξεν ὅτι αὐτοὶ διὰ τῆς βίας ἠνάγκασαν αὐτὸν καὶ τοὺς συντρόφους του νὰ τοὺς φέρωσιν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο.

Ὁ κίνδυνος τῶν ὁδοιπόρων ἦτον ἤδη μέγιστος. Ἀλλὰ τέλος ὁ διοικητὴς ἐπενέβη, καὶ κατώρθωσε νὰ πραΰνῃ τὰ πνεύματα διὰ τῆς εὐγλωττίας του, ἔτι δὲ μᾶλλον διὰ τοῦ εὐγλωττοτέρου χρυσοῦ. Οἱ ὁδοιπόροι, δόντες ἀνὰ δύω δίστηλα εἰς ἑκάστην τῶν γυναικῶν, καὶ ἄλλα τόσα εἰς τὸν δικαστὴν τοῦ χωρίου, ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ ἀπέλθωσι, καὶ ἀπέπλευσαν ἀπὸ Μανφαλοὺτ, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ ἀπὸ Ἀλεξάνδρειαν, ἀφοῦ ἐκορέσθησαν εἰς ὅσην πεῖραν ἔλαβον τῶν κατοίκων τῆς Αἰγύπτου, ζώντων ἢ τεταριχευμένων.

ΠΑΛΑΙΟΘΗΡΙΑ.

Σπεύδω ν' ἀναγγείλω εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, ὅτι διευθυνόμενος κατὰ τὴν 8ην τοῦ μεσοῦντος πρὸς ἐντάμωσιν τοῦ κατὰ τὰ μεθόρια ἀρχηγοῦ τῶν Ὀθωμανικῶν στρατευμάτων, ἀνεκάλυψα τυχαίως δύω τινὰ ἀντικείμενα πολλοῦ λόγου ἄξια, ἀναγόμενα εἰς τὴν γεωλογίαν. Τὸ μὲν πρῶτον συνίσταται ἐξ ἀπολιθωμένων φυτῶν καὶ σπανίων ὀστέων ἀγνώστων ζώων, ἐξ ὧν σύγκεινται οἱ ἀκρογωνιαῖοι λίθοι τοῦ στρατῶνος τοῦ Δερβὲν Φούρκα· τὸ δὲ δεύτερον ἐκ μαστοδόντων ἀ-

πολιθωμένων, σχηματιζόντων βράχον ογκώδη καὶ ὑψιμήκη, κείμενον ὄπισθεν τῆς μονῆς Ἀντινίτζης, ὑπὸ τὴν βάσιν τοῦ ὁποίου ῥέει διαυγέστατον πηγαῖον ὕδωρ.

Περὶ μὲν τῶν ἀπολιθωμένων φυτῶν δὲν δύναμαι πρὸς τὸ παρὸν νὰ προσθέσω τί περισσότερον εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, καθότι ὀδεύων παρετήρησα αὐτὰ εἰς τοὺς ἀκρογωνιαίους λίθους τοῦ μνησθέντος στρατῶνος. Ἐπιφυλάττομαι ὅμως νὰ χορηγήσω τὰς ἀναγκαίας ἐπιστημονικὰς πληροφορίας, ὅταν μάθω, ποῦ κεῖται τὸ λατομεῖον, ἐξ οὗ οἱ περίεργοι οὗτοι λίθοι ἐλατομήθησαν. Περὶ δὲ τῶν μαστοδόντων, οἵτινες πρώτην ἤδη φορὰν ἀνακαλύπτονται ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, καὶ εἰς τοσαύτην πληθὺν, ὡς εἰς οὐδὲν ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου, ἐξ ὅσων ἐγὼ γνωρίζω, ὀφείλω νὰ χορηγήσω τὰς ἀναγκαίας ἐπιστημονικὰς πληροφορίας τῆς περιέργου ταύτης ἀνακαλύψεως, καθότι καὶ ὥρας διέτριψα εἰς τὴν μνησθεῖσαν Μονὴν, καὶ ἱκανὰ τεμάχια μαστοδόντων ἀπέσπασα ἐκ τῶν βράχων διὰ τῆς σφύρας, τὰ ὁποῖα ἐξαποστέλλω πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον ἠριθμημένα, διὰ νὰ τεθῶσιν εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας πρὸς μελέτην τῶν περὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καταγινομένων.

Οἱ μαστόδοντες οὗτοι ἀνήκουσιν εἰς θηρία μεγαλήτερα τοῦ ἐλέφαντος, ὑπάρξαντα ἐπὶ τῆς γῆς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ. Πρῶτος ὁ Κυβιέρος, ὁ Ἀριστοτέλης τοῦ αἰῶνος μας, ὡμίλησε περὶ αὐτῶν, ὀνομάσας αὐτὰ Παλαιοθηρία ἢ Μαστόδοντα· Παλαιοθηρία μὲν, ἐκ τῆς ἀρχαιότητος αὐτῶν, μαστόδοντα δὲ, ἐκ τοῦ σχήματος τῶν ἑαυτῶν ὀδόντων, ὁμοιαζόντων τὴν θηλὴν τῶν γυναικείων μαστῶν. Ἕκαστος ἐμπρόσθιος ὀδοὺς ζυγίζει πέντε περίπου ὀκάδας· πᾶν δὲ παλαιοθηρίον εἶχεν ἓξ τοιούτους ἐμπροσθίους ὀδόντας, καθόσον συμπεραίνεται ἐκ τῆς ἀνατομικῆς ἀναλογίας των. Ὁποία δὲ πρέπει νὰ ἦτον ἡ κεφαλὴ τῶν θηρίων, καὶ τίνα τὰ σώματα αὐτῶν, ἕκαστος δύναται νὰ συμπεράνῃ, ἔχων ὑπ' ὄψιν τὸ μέγεθος τῶν ὀδόντων.

Ὁ Κυβιέρος κατατάσσει τὰ ὑπερμεγέθη αὐτὰ θηρία εἰς τὸ γένος τῶν ὀπωροφάγων, συμπεραίνων τοῦτο ἐκ τοῦ σχήματος τῶν ὀδόντων· ὀνομάζει δὲ αὐτὰ καὶ ἀνοπλοθηρία, διότι δὲν ἔχουσιν ὅπλα πρὸς ἐπίθεσιν ἢ ἀμύνην, ἤτοι ὄνυχας, ὀξεῖς ὀδόντας, κέρατα ἢ προβοσκίδας, ἄρα τὰ θηρία ταῦτα δὲν ἦσαν ἄγρια, οὔτε σαρκοφάγα. Ἡ πάνσοφος πρόνοια τοῦ Δημιουργοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ δώσῃ εἰς τοιαῦτα πελώρια θηρία ὅπλα καὶ ἐνστίγματα σαρκοφάγα, διότι τότε οὐδὲν ἄλλο ζῶον ἐδύνατο νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἀποδεικνύει, καθόσον ἐνθυμοῦμαι, ὅτι τὰ θηρία ταῦτα ὑπῆρξαν πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζει αὐτὰ (des animaux antidéluviens), ἤτοι ζῶα ὑπάρξαντα πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ. Τοῦ σοφοῦ Κυβιέρου ἡ γνώμη καθιερώθη ὡς μαθηματικὴ ἀλήθεια, διότι διὰ τῆς συγκριτικῆς ἀνατομίας καὶ τῶν στρωμάτων τῆς γῆς ὑπεστήριξε τὰς σοφὰς παρατηρήσεις του.

Ἄρα καὶ ἡ Ἑλλὰς, ὁ μυθολογικὸς καὶ κλασικὸς οὗτος τόπος τῶν Τιτάνων, τῶν Λαπίθων, τῶν Γιγάντων, τῶν ἡρώων καὶ τῶν ἐκτάκτων τῆς ἀρχαιότητος ἀνδρῶν, ἐκατοικεῖτο πρὸ τῆς ὑπάρξεως τον ἀνθρώπου καὶ τῶν γνωστῶν ἤδη ζώων ἀπὸ ἄνοπλα παλαιοθηρία, ἀνακαλυφθέντα μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εἰς μικρὸν ἀριθμὸν, εἴς τε τὴν Ῥωσσίαν καὶ τὴν Γαλλίαν, τῶν ὁποίων τὰ λείψανα στολίζουσι σήμερον τὰ Μουσεῖα τῶν δύω μεγάλων αὐτῶν Ἐπικρατριῶν, προξενοῦντα θαυμασμὸν εἰς τοὺς ἐραστὰς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, καὶ χορηγοῦντα οὕτως εἰπεῖν εἰς αὐτοὺς τὸν μίτον τῆς Ἀριάδνης, διὰ νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὸν λαβύρινθον τῆς δημιουργίας τοῦ σύμπαντος.

Ἀλλ' ἴσως ἐρωτηθῶ, εἰς ποῖον τάχα κατακλυσμὸν ἠφανίσθησαν τὰ ζῶα ταῦτα, μεταβληθέντα εἰς βραχολίθους εὐθραύστους ὡς ὁ ὄλεθος! Τὸ κατ' ἐμὲ, ὁδηγὸν ἔχων τὸν Κυβιέρον, τοῦ ὁποίου ἡ γνώμη συμφωνεῖ καὶ μὲ τὴν γέννεσιν, φρονῶ, ὅτι τὰ θηρία ταῦτα τῆς Ἀντινίτζης ἢ Ἀντσίνης, κειμένης ἀπέναντι τοῦ ὄρους ἡ Οἴτη, ἠφανίσθησαν εἰς κατακλυσμόν τινα πρὸ τοῦ Δευκαλίωνος, συνοδευθέντα ὑπὸ αἰφνιδίου καὶ βιαίας ἡφαιστείου ἐκρήξεως, μετὰ πλημμύρας, καλυψάσης διὰ πολὺν χρόνον τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Αὕτη εἶναι ἡ γνώμη τοῦ σοφοῦ Κυβιέρου καὶ ὅλων τῶν γεωλόγων, διὰ μόνης τῆς ὁποίας δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ ἀπολίθωσις τῶν ζώων καὶ ἡ διατήρησις αὐτῶν, εἰκ ἐξῆλθον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Δημιουργοῦ.

Τρία τινὰ ἐνισχύουσι τὴν γνώμην μου ταύτην ὡς πρὸς τὰ ἡμέτερα παλαιοθηρία τῆς Ἀντινίτζης, τὴν ὁποίαν ὑποβάλλω εἰς τὴν βάσανον τῶν σοφῶν· Α'. Τὰ θερμὰ ὕδατα τῆς Ὑπάτης, τῶν Θερμοπυλῶν, τῆς Αἰδηψοῦ καὶ τῆς Κύθνου, κείμενα εὐθυγράμμως ὑπὸ τὴν ὑπώρειαν τῆς Οἴτης, καὶ ἀνήκοντα εἰς τὸν αὐτὸν οὕτως εἰπεῖν ῆφαιστον, τοῦ ὁποίου ἡ ἐκρῆξις ἀπέσπασε τὴν Εὔβοιαν καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους ἀπὸ τὴν στερεάν· Β'. Τὸ ἐκ σιδήρου, θείου καὶ τῆς ἡφαιστείου τέφρας συγκείμενον ὄρος τῆς Ὄθρυος, τὸ διαχωρίζον τὴν Φθιώτιδα ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀνεκαλύφθησαν τὰ προκείμενα ἀπολιθωμένα ζῶα καὶ φυτὰ εἰς ἀνυπολόγιστον ἀριθμόν· καὶ Γ'. Τὸ ἐκ τῶν χαράδρων τῶν βραχολίθων ἐκρέον πότιμον καὶ διαυγέστατον ὕδωρ, τὸ ἀνῆκον εἰς τὰς πρωτογόνους ἐκείνας λίμνας, τὰς ὁποίας οἱ οὐράνιοι ὄμβροι καὶ καταῤῥάκται ἐναπέθεσαν εἰς τὰ κοῖλα, τὰς διασφάγας καὶ τοὺς μυχοὺς τῶν ὑψικόμων ὀρέων, ἀνεξαρτήτως τῶν ἐτησίων τακτικῶν ὑετῶν, τῶν σχηματιζόντων τὰ ἐπὶ τῆς ὑδρογείου διαῤῥέοντα ὕδατα. Τὴν γνώμην ταύτην ὑποστηρίζει, ἔτι μᾶλλον, καὶ ἡ ὑποκάτω τῆς Ὄθρυος ὑπάρχουσα Βοιβηΐς λίμνη, ἡ Τουρκιστὶ σήμερον γνωρισμένη ὑπὸ τὸ ὄνομα Νταουκλῆ ἢ Νηζερὰ, ἀπέχουσα μίαν περίπου ὥραν ἀπὸ τῆς μονῆς Ἀντινίτζης. Ἐντὸς τῆς λίμνης ταύτης ὑπάρχουσι δύω νησίδια, περὶ τὰ ὁποῖα ἀναβρύει τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον δι' αὐλακος διαπορθμεύεται εἰς τὸν Πηνειὸν ποταμόν. Ἅπαντα τὰ φυσικὰ ταῦτα φαινόμενα εἶναι τόσα ἀλάνθαστα τεκμήρια, ὑποστηρίζοντα ὅσα ἀνωτέρω ἐξέθεσα περὶ τῆς ἱστορίας τῶν παλαιοθηρίων τῆς Φθιώτιδος.

Μὴν ἔχων πλησίον μου συγγράμματα ἐπιστημονικὰ, πραγματευόμενα τὰ τοιαύτης φύσεως ἀντικείμενα, διὰ νὰ πλουτίσω τὴν διατριβήν μου μὲ τὴν προσήκουσαν ἐπιστημονικὴν ἀκρίβειαν, περιορίζομαι, εἰς ὅσα αὐτοσχεδίως ἐξέθεσα ἐνταῦθα, καὶ μεταβαίνω εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν μαστοδόντων, τὰ ὁποῖα πέμπω σήμερον, ἐντὸς κιβωτίου πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον διὰ τοῦ χωροφύλακος . . . διὰ νὰ ἴδῃ ὅ,τι διὰ τῆς περιγραφῆς εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσῃ. Ἰδοὺ ἡ ὅσον ἐνεστιν ἀκριβὴς περιγραφὴ τῶν ἀποστελλομένων τεμαχίων·

Α'. Τεμάχιον παριστάνον δύο ὀδόντας συναλλήλως προσηρμοσμένους, καθὼς ὑπῆρχον εἰς τὴν σιαγόνα τοῦ παλαιοθηρίου, εἰς ὃ ἀνῆκον ζῶντος τοῦ θηρίου. Τὸ τεμάχιον τοῦτο εἶναι λίαν περίεργον διὰ τὴν διατήρησιν τῶν ὀδόντων εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν των·

Β'. Τεμάχιον τεθλασμένον ἐν τῷ μέσῳ, περιστάνον τὸ πλεῖστον μῆκος τῶν ἐμπροσθίων ὀδόντων, κεκαλυμμένων σχεδὸν ἀπὸ τὸ σμαλτῶδες στρῶμά του· ἡ ἐν τῷ μέσῳ θλάσις τοῦ ὀδόντος τούτου συνέβη ὅτε ἀπεχωρίζετο ἐκ τοῦ βράχου.

Γ'. Τεμάχιον παριστάνον τὸ ἔμπροσθεν μέρος ὀδόντος καθημαγμένου, ἐξελθόντος ἀπὸ βραχόλιθον. Τὸ τεμάχιον τοῦτο ἐπιμαρτυρεῖ τὸ βίαιον τῆς ἡφαιστείου ἐκρήξεως, διότι ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται ἡ παρουσία τοῦ εἴματος.

Δ'. Τεμάχιον παριστάνον δύω ὀδόντας καθημαγμένους, ἐπίσης διατηροῦντας τὴν φυσικὴν αὐτῶν θέσιν, ἐκ τῶν παλαιοθηρίων ἕνεκα τοῦ λυθοειδοῦς ἄκρου του καὶ τῆς ἀνεπαισθήτου κυρτότητος αὐτῶν. Τὴν γνώμην ταύτην ἐκφράζω ἁπλῶς, διὰ τὰ ὁποῖα ἀνέφερον χαρακτηριστικά. Ἀλλ' ἐνδέχεται, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ πιθανώτερον, ὅτι οἱ ὀδόντες οὗτοι εἶναι ἐκ τῶν πλαγίων. ὑπινες εἰς τὸ γένος τῶν θηρίων τούτων εἶσι μικρότεροι καὶ ὀλιγώτεροι ἢ καθόλου κυρτοὶ ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν σιαγόνων τῶν θηρίων καὶ τῆς λειτουργίας τοῦ μασσήματος, τρεφομένων, ὡς εἶπον, ἐξ ὁπωρῶν καὶ ῥιζῶν· καὶ τῶν μὲν ὁπωρῶν ἡ λαβὴ ἐγίνετο ἐκ τῶν δένδρων, τῶν δὲ ῥιζῶν ἐκ τῆς γῆς. Ἐντεῦθεν εἶπετο, ὅτι ἡ ὑπερτάτη πρόνοια ἔπρεπε νὰ πλάσῃ τοὺς ἐμπροσθίους ὀδόντας κυρτούς.

Ε'. Τεμάχιον, παριστάνον τὰ ἄκρα δύω μυώνων, διατηρούντων εἰσέτι τὰς ἀπονευρώσεις των, καὶ μέρος τῶν ἑαυτῶν τενόντων. Τὸ ἐρυθροῦν χρῶμα τοῦ τεμαχίου τούτου δὲν εἶναι αἷμα, ἀλλὰ τὰ ἄκρα, ὡς εἶπον, δύω μυώνων ἀπολιθωμένων καὶ τηρούντων τὸ πρωτότυπον φυσικὸν χρῶμά των. Τὸ τεμάχιον τοῦτο, μικρὸν μὲν ἀλλὰ λίαν περίεργον ὡς πρὸς τὸ εἶδός του, διὰ τὴν ἐντέλειαν τῆς διατηρήσεως τῶν σαρκικῶν ὀργάνων καὶ τοῦ χρώματος αὐτῶν.

Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἐν τῷ κιβωτίῳ περιεχόμενα λείψανα τῶν ἀπολιθωμένων προκατακλυσμαίων παλαιοθηρίων.

Δίδων τέλος τῆς παρούσης διατριβῆς, παρακαλῶ τὸ Ὑπουργεῖον νὰ μὴ προσέξῃ εἰς τὰς ἐλλείψεις αὐτῆς, προελθούσας, ὡς εἶπον, ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως ἁρμοδίων συγγραμμάτων, ἀλλὰ νὰ θεωρήσῃ μὲ εὐμενὲς ὄμμα τὸ πρωτοφανὲς καὶ ἀξιοπερίεργον τῆς ἀνακαλύψεως, ἥτις δημοσιευομένη διὰ τοῦ τύπου θέλει δώσει ἀφορμὴν εἰς τοὺς σοφοὺς τῆς Εὐρώπης νὰ ἐπισκεφθῶσι τὰ μέρη ταῦτα τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, τὰ ὁποῖα κατασταθέντα ἄλλοτε κλασικὰ διὰ τὰς Θερμοπύλας των, ἠμποροῦν σήμερον νὰ χορηγήσουν εἰς αὐτοὺς διὰ τῶν γεωλογικῶν ἐρευνῶν νέα καὶ ἄφθονα στοιχεῖα πρὸς τελειοποίησιν τῆς ἱστορίας τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταλέγεται καὶ ὁ ἄνθρωπος.

Α. ΖΥΓΟΜΑΛΑΣ.

—o—

Τὴν ἄνω δημοσιεύοντες πραγματείαν, ἀποδίδομεν πάντα ἔπαινον εἰς τὸν φίλον τῶν καλῶν καὶ σπουδαίων Κ. Νομάρχην Φθιώτιδος, διὰ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐκτιμᾷ τὰ διοικητικά του καθήκοντα. Ἐπιθυμητὸν εἶναι, σπουδῆς γινομένης περὶ τῶν ἀνακεκαλυμμένων ἀπολιθώσεων, νὰ ἐρευνηθῇ ἀκριβῶς ποίας φύσεως εἶναι ἡ γῆ ἐν ᾗ εὑρέθησαν, διότι, ὡς γνωστὸν, ἡ γνῶσις αὐτῆς συμβάλλεται μεγάλως εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἐποχῆς αὐτῶν. Δὲν εἶναι δὲ ἴσως περιττὸν νὰ ὑπενθυμίσωμεν ὅτι τὸ ὕδωρ τῶν Θερμοπυλῶν ἔχει ἰσχυρὰν ἐπιλιθώσεως δύναμιν, ὥστε πρέπει ἴσως νὰ παρατηρηθῇ, ὡς πρὸς τὰ φυτὰ τοὐλάχιστον, ἂν ἡ φαινομένη αὐτῶν ἀπολίθωσις δὲν εἶναι αὐτοῦ ἴσως καὶ οὐχὶ τῶν αἰώνων ἐνέργεια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

—o—

Ἐγχειρίδιον τῆς Γενικῆς Ἱστορίας, συνταχθὲν ὑπὸ Κωνσταντίνου Παπαῤῥηγοπούλου, κατὰ τὰ νεώτερα καὶ δοκιμώτερα βοηθήματα, ἐκδοθὲν δὲ δαπάνῃ Ἀνδρέου Κορομηλᾶ.—Βιβλίον δεύτερον, περιέχον τὴν Μέσην Ἱστορίαν. (τιμᾶται δραχ. 5) *Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς Τυπογραφίας Ἀνδρέου Κορομηλᾶ* 1852.

—

Ὁ Κ. Κωνσταντῖνος Παπαῤῥηγόπουλος ἐκδίδει σήμερον τὸ δεύτερον βιβλίον τοῦ Ἐγχειριδίου τῆς Γενικῆς Ἱστορίας, τοῦ ὁποίου τὸ πρῶτον βιβλίον, τὸ περιέχον τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν, ἐξεδόθη τῷ 1849. Δὲν ἀνήκει εἰς ἡμᾶς νὰ ἐπιφέρωμεν γνώμην περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἔργου ἑνὸς τῶν κυριωτέρων συνταικτῶν τῆς Πανδώρας. Ὅθεν περιοριζόμεθα νὰ καταχωρίσωμεν ἐνταῦθα τὸν πρόλογον τοῦ συγγραφέως.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

—o—

ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ τοῦτο συντάχθη διὰ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ ἐνταῦθα Γυμνασίου,

εἰς τοὺς ὁποίους ἄλλοτε, ἐπὶ τέσσαρα ἔτη, παρέδωκα τὴν Γενικὴν Ἱστορίαν. Συνετάχθη δὲ, καθὼς λέγω καὶ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ βιβλίου, κατὰ τὰ νεώτερα καὶ δοκιμώτερα βοηθήματα. Κυρίαν βάσιν τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδοθέτων δύο μερῶν, ἔλαβον τὴν μεγάλην συγγραφὴν τοῦ Γερμανοῦ Σχλοσσέρου, ὅστις πραγματεύεται εἰς δέκα τόμους τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν μέσην ἱστορίαν. Προετίμησα δὲ αὐτὸν, διότι νομίζω, ὅτι ἀκριβέστερον ἐκθέτει, ἀπαθέστερον ἐκτιμᾷ, καὶ μεθοδικώτερον κατατάσσει τὰ γεγονότα τῆς Γενικῆς Ἱστορίας. Εἷς τινα ὅμως μέρη, μάλιστα τῆς ἀρχαίας ἱστορίας, ἠκολούθησα τὴν ἐπιτομωτέραν ἔκθεσιν τοῦ Λέοντος καὶ τοῦ Ῥαμσχορνίου, καὶ τὴν ἔτι ἐπιτομωτέραν τοῦ Οὐαχλέρου. Παρεκτὸς τῶν γενικῶν αὐτῶν ἱστοριῶν, μετεχειρίσθην καὶ διαφόρους εἰδικὰς συγγραφάς· λ. χ. ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν Γεωγραφίαν, τὸν Γερμανὸν Φορβίγερον, ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν, τὸν Ἄγγλον Θιρλοὺαλλον, (τὸ ἀριστούργημα τοῦ Γρότε δὲν ἐγνώριζον ἔτι ὅτε συνετάχθη ἡ ἑλληνικὴ αὕτη ἱστορία) τοὺς Γερμανοὺς Οὐαχσμούθιον, Μύλλερον, καὶ ἄλλους, τῶν ὁποίων εἰς τοὺς οἰκείους τόπους παρέθεσα τὰ ὀνόματα καὶ στιγμάμματα· ὡς πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἱστορίαν, τὸν Νεῖβουρον καὶ τὸν Οὐάλτερον· ὡς πρὸς τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν, τὸν Φαλλμεραθερον, ὡς πρὸς τὴν Τουρκικὴν, τὸν Ἄμμηρον, καὶ ὡς πρὸς ἄλλας ἄλλους. Ἐπὶ πᾶσιν εἶχον ὑπ' ὄψιν τὰς Ἑβραϊκὰς, τὰς Ἑλληνικὰς, τὰς Ῥωμαϊκὰς καί τὰς Βυζαντινὰς πηγάς· καὶ ἂν δὲν παρέθεσα εἰμὴ μόνον τὰς τρεῖς πρώτας, παραλιπὼν τὰς Βυζαντινὰς, αἴτιον τούτου εἶναι, ὅτι τὸ βιβλίον συνετάχθη, ὡς προεῖπον. κυρίως διὰ μαθητὰς Γυμνασίου, οἵτινες ὀφείλουν καὶ δύνανται νὰ ποιήσωσι χρῆσιν τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων συγγραφέων, ὄχι ὅμως καὶ τῆς ὀγκώδους καὶ τῆς μὴ κλασσικῆς Βυζαντίδος.

Ἡ ἀρχαία ἱστορία ἐξετέθη ἐκτενέστερον τῆς μέσης· διότι, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν, ἐκτὸς τῶν κυρίως πολιτικῶν γεγονότων, ἐνόμισα χρήσιμον νὰ πραγματευθῶ καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων ἀντικειμένων, συνετελεστικῶν εἰς τὴν διευκρίνησιν τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος, τῆς ὁποίας ἡ γνῶσις ἀποτελεῖ ἕνα τῶν κυριωτάτων σκοπῶν τῆς ἐν τοῖς Γυμνασίοις σπουδῆς· τοιαῦτα ἀντικείμενα εἶναι ἡ ἀρχαία Γεωγραφία, ἡ ἐθνογραφία, καὶ ἠθικὴ κατάστασις, τὰ πολιτεύματα καὶ τ. τ. Χάριν δὲ τῆς οἰκονομίας τοῦ τόπου, αἱ πραγματεῖαι αὗται, καθὼς καὶ τὰ δευτέρου λόγου ἄξια πολιτικὰ γεγονότα, ἐξετυπώθησαν διὰ στοιχείων πολὺ μικροτέρων τῶν συνήθων, τῶν δὲ τελευταίων τούτων δέν ἐγένετο χρῆσις εἰμὴ ὡς πρὸς τὰ πρωτεύοντα πολιτικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἐτάχθησαν πρὸ πάσης ἄλλης ὕλης, ἐν ἀρχῇ ἑκάστου παραγράφου. Ἡ μέση ἱστορία περιωρίσθη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ κυρίως πολιτικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα διεκρίθησαν ὁμοίως, καθὰ μετ' ὀλίγον θέλει ἀκτιβέστερον ἐξηγηθῆ, εἰς ἀξιολογώτερα καὶ εἰς δευτερεύοντα. Χάριν δὲ ἔτι πλείονος οἰκονομίας τοῦ τόπου, ὁ ἐκδότης δὲν μετεχειρίσθη, εἰς τὸ δεύτερον βιβλίον, τὰ συνήθη στοιχεῖα εἰμὴ ὡς πρὸς μόνας τὰς συντόμους εἰσαγωγὰς τῶν τμημάτων καὶ τῶν παραγράφων, ἐξ ὧν αἱ εἰς τοὺς παραγράφους εἰσαγωγαὶ πολλάκις δὲν εἶναι εἰμὴ ἁπλαῖ ἐπιγραφαί· ἡ δὲ τῶν κυριωτέρων ἐθνῶν ἱστορία ἐξετυπώθη διὰ γραμμάτων μέσων, μεταξὺ τῶν μεγαλητέρων καὶ τῶν μικροτέρων τῆς ἀρχαίας ἱστορίας, καὶ μόνη ἡ τῶν δευτερευόντων ἐθνῶν ἱστορία ἐτυπώθη διὰ τῶν μικροτέρων γραμμάτων.

Εἰς τὴν κατάταξιν τῶν κατ' ἰδίαν γεγονότων ἠκολούθησα τὴν λεγομένην Γενικοϊστορικὴν μέθοδον, ἔχων ὑπογραμμὸν καὶ κατὰ τοῦτο, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὸν Σχλόσσερον. Καθ' ἑκάστην δηλαδὴ περίοδον, δὲν ἱστορήθη ἕκαστον ἔθνος ἰδίᾳ, ἀλλὰ τὰ ἐπικρατέστατα ἔθνη, γεγονότα, ἢ ἄτομα ἐτέθησαν ὡς στήμονές τινες τῆς ὅλης ἀφηγήσεως, περὶ οὓς διεπλάκη ἡ λοιπὴ τῆς περιόδου ἱστορία. Ἰδίᾳ δὲ δὲν ἱστορήθησαν τὰ δευτερεύοντα ἔθνη, εἰμὴ ὁσάκις ἦτο ἀδύνατον νὰ συνυφανθῶσι τὰ κατὰ τὰ ἔθνη ταῦτα μὲ τὰ πρωτεύοντα. Καὶ τούτων ὅμως τῶν ἐθνῶν ἡ ἱστορία δὲν ἐξετέθη ὅλως μεμονωμένη, ἀλλὰ συνεδυάσθη μετὰ τῆς ἱστορίας ἄλλων οἰκείων δευτερευόντων ἐθνῶν. Λ. χ. ἡ ἀρχαιοτέρα ἐποχὴ τῶν Σκανδιναυῶν συνηφάνθη μετὰ τῆς ἀρχαιοτέρας τῶν Ἀγγλοσαξόνων· ἀπὸ δὲ τῆς κατακτήσεως τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου, ὅτε ἡ τύχη τῆς Ἀγγλίας συνδέεται μᾶλλον με τὰ Γαλλικὰ πράγματα, τὰ κατὰ τοὺς Σκανδιναυοὺς χωρίζονται μὲν ἀπὸ τὴν Βρετανικὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον συνάπτονται πάλιν μὲ τὰ κατὰ τὰ Φιννικὰ καὶ Σλαυϊκὰ ἔθνη τῆς βορειοδυτικῆς Εὐρώπης. Ἀνάλογόν τι ἐγένετο καὶ ὡς πρὸς τὰ Μωαμεθανικὰ καὶ τὰ Χριστιανικὰ κράτη τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου· καὶ ὡς πρὸς τοὺς Μογγόλους, καὶ ὡς πρὸς ἄλλους.

Διὰ μόνης τῆς τοιαύτης μεθόδου, ἡ γενικὴ ἱστορία συμπληροῖ τὸν ἀληθῆ αὐτῆς καθολικὸν χαρακτῆρα καὶ παύει τοῦ νὰ ἦναι μηχανικὸν ἄθροισμα τῶν κατ' ἰδίαν ἑκάστου ἔθνους ἱστοριῶν· διότι τὴν γενικὴν ἱστορίαν δὲν ἀποτελεῖ μόνη ἡ εἴδησις τῆς ἰδιαιτέρας ἑκάστου ἔθνους ἱστορίας, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἡ γνῶσις τῆς ἑκάστοτε ἀμοιβαίας τῶν ἐθνῶν σχέσεως καὶ τῆς ἐντεῦθεν παραγομένης ἐπιδράσεως αὐτῶν εἰς τὴν ὅλην τύχην τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐδέησε λοιπὸν νὰ εὑρεθῇ τρόπος ἐπιτήδειος εἰς τὸ νὰ παραστήσῃ ὅσον ἐνδέχεται ζωηρότερον τὴν κατὰ πᾶσαν περίοδον τοιαύτην σχέσιν καὶ ἐπίδρασιν· καὶ αὕτη εἶναι ἡ γενικοϊστορικὴ μέθοδος τὴν ὁποίαν καὶ *ἀρχιτεκτονικὴν* τῆς Γενικῆς Ἱστορίας, εὐλόγως ὠνόμασεν ὁ Λέων. Ἀλλ' ἡ μέθοδος αὕτη δὲν εἶναι ὁμοιόμορφος παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι, μάλιστα ὡς πρὸς τὴν μέσην καὶ τὴν νέαν ἱστορίαν. Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τὰ ἐπικρατέστατα ἔθνη ἤκμασαν ἀλληλοδιαδόχως, καθ' ἑκάστην δὲ τῶν ἀπὸ τῆς 6ης π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐρεξῆς τεσσάρων κυρίων αὐτῆς περιόδων ὑπάρχει πάντοτε ἓν ἔθνος τοσοῦτον ἐπικρατέστερον τῶν ἄλλων, ὥστε εἶναι πρόδηλον ὅτι περὶ αὐτὸ καὶ μόνον περιστρέφεται ἡ ὅλη λοιπὴ ἱστορία, ἐνίοτε δὲ καὶ σύμπασα ἡ γενικὴ ἱστορία ἐν αὐτῷ περιορίζεται ὡς συμβαίνει κατὰ τὰς τελευταίας πέντε ἑκατονταετηρίδας. Εἰς τὴν μέσην ὅμως καὶ τὴν νέαν ἱστορίαν συγχρόνως πρωταγωνιστοῦσι πολλὰ ἔθνη, ἰδίως δὲ ἀπὸ τοῦ τρίτου τμήματος τῆς μέσης καὶ ἐρεξῆς, ἡ ἀμοιβαία αὐτῶν σχέσις καὶ ἐνέργεια ἀποβαίνει τοσοῦτον πολύπλοκος, ποοκίλη καὶ ἀνώμαλος, ὥστε ἀναγκαίως ἡ Γενικὴ Ἱστορία λαμβάνει ὡς βάσιν τῆς ἐκθέσεώς της, οὐχὶ πλέον ἓν ἔθνος, ἀλλὰ συμπλέγματα ἐθνῶν ἢ γεγονότων· ὁ δὲ καταρτισμὸς τῶν συμπλεγμάτων τούτων ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀτομικὴν κρίσιν τοῦ ἱστορικοῦ, καὶ, τούτου ἕνεκα, εἶναι ἐπιδεκτικὸς πολλῆς διαφωνίας. Ὅθεν προέκειτο νὰ ἐκλεχθῇ ἐνταῦθα τὸ ὀρθότερον, καὶ ὅστις παραβάλῃ τὴν μέσην ἱστορίαν τοῦ Σχλοσσέρου πρὸς τὴν τοῦ Λέοντος, θέλει ὁμολογήσει, ὅτι οἱ συνδυασμοὶ τοῦ πρώτου εἶναι φυσικώτεροι, οἱ δὲ τοῦ δευτέρου μᾶλλον βεβιασμένοι.

Σημειωτέον ὅμως, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ φυσικώτεροι τῶν συνδυασμῶν τούτων δύνανται νὰ φανῶσιν ἀνώμαλοι ἐκ πρώτης ὄψεως. Λ. χ. ἡ Οὐγγαρικὴ ἱστορία ὁτὲ μὲν ἐκτίθεται μετὰ τῆς Γερμανικῆς, ὁτὲ δὲ μετὰ τῆς Βυζαντινῆς καὶ Τουρκικῆς· ἡ Ἰταλικὴ ἐπὶ πολὺν χρόνον συνάπτεται μετὰ τῆς Γερμανικῆς, περὶ δὲ τὰ τέλη συνδυάζεται μετὰ τῆς Ἱσπανικῆς. Ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ ἡ ἱστορία τῶν Συρακουσῶν κατ' ἀρχὰς συνεκτίθεται μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, ἔπειτα μετὰ τῶν Καρχηδονιακῶν. Ἀλλ' ἅμα τις ἐξοικειωθῇ ὁπωσοῦν μὲ τὸ πνεῦμα τῆς Γενικοϊστορικῆς μεθόδου, θέλει ἐννοήσει, ὅτι ἡ φαινομένη ἐκείνη ἀνωμαλία οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἡ πιστὴ εἰκὼν τῆς ἀληθοῦς τῶν πραγμάτων καταστάσεως.

Οἱ διάφοροι ἱστορικοὶ ἐκφέρουσι πολλάκις ὅλως ἀνωμοίας καὶ ἐνίοτε συστηματικὰς κρίσεις περὶ τῶν ἱσοραίων γεγονότων. Ἐπροσπάθησα νὰ προτιμήσω πάντοτε τὴν κρίσιν τὴν ὁποίαν ἐνόμισα εὐστοχωτέραν καὶ μετριοπαθεστέραν, μάλιστα ὡς πρὸς τὰ δύο ἐπικρατέστατα ἐν τῇ ἱστορίᾳ ζητήματα, τὸ θρησκευτικὸν καὶ τὸ πολιτικόν. Ἡ θρησκεία παντὸς ἔθνους εἶναι σεβαστὴ, ἰδίως ὅμως μετὰ τῆς ὀφειλομένης εὐλαβείας ἠνέτο λόγος περί τε τῆς παλαιᾶς διαθήκης καὶ περὶ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν γένει. Ἀλλ' ἂν οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν, ἐν ἀρχῇ τοῦ μεσαίωνος, εὐεργετικὴν τῆς παπικῆς ἐξουσίας εἰς τὴν τύχην τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἐπιρροὴν, τὴν ὁποίαν καὶ οἱ διαμαρτυρόμενοι ἱστορικοὶ ὁμολογοῦσιν, οὐδεὶς δύναται νὰ δικαιολογήσῃ τὰς μετέπειτα καταχρήσεις τῆς ἱεραρχίας. Ἐνόμισα περιττὸν νὰ λεπτολογήσω περὶ τῶν μεταξὺ τῆς ἀνατολικῆς καὶ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας δογματικῶν διαφωνιῶν· περὶ τοῦ σχίσματος ὅμως τῶν ἐκκλησιῶν, ὡς πολιτικοῦ γεγονότος θεωρουμένου, καὶ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ ὡς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἐθνικότητα, ἐξέφρασα γνώμην (ἴδε σελ. 122—126 τοῦ δευτέρου βιβλίου), τὴν ὁποίαν πρὸ καιροῦ πρεσβεύει πᾶς Ἕλλην. ἀπεδέχθησαν δὲ καὶ πολλοὶ Εὐρωπαῖοι (ἴδε τοῦ πρώην ἀντιβασιλέως Μάουρερ τὸ πλείστου λόγου ἄξιον σύγγραμμα, τὸ ἐπιγραφόμενον **Das Griechische Volk** κτλ. τόμου πρώτου, σελ. 5 καὶ 6, καὶ τοῦ Γάλλου Οὐίλλεμαίνου τὸν Λάσκαριν). Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς αὐτῆς γνώμης ἐκρίθησαν καὶ πᾶσαι αἱ ἀπόπειραι τῶν Παλαιολόγων περὶ τῆς ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν.

Εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν πολιτευμάτων ἐτήρησα ὁμοίως μέσην τινὰ γραμμὴν, μὴ γενόμενος συνήγορος οὔτε τῆς ἀπολύτου κυριαρχίας, οὔτε τῆς δημαγωγίας· καὶ ἡ περὶ τῶν τριῶν πολιτευμάτων τῆς Ῥώμης, τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης ἐκτεθεῖσα, ἐν σελ. 277 καὶ 278 τοῦ 1 βιβλίου, κρίσις, παρέχει τὸ μέτρον τῶν περὶ τούτων ἀρχῶν τοῦ Ἐγχειριδίου. Ὑπάρχουσιν ὅμως εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν ἐθνῶν ἐποχαὶ καθ' ἃς τὸ ἀπόλυτον τοῦ ἑνὸς κράτος εἶναι σωτήριον· τίς δύναται νὰ κατακρίνῃ εὐλόγως τοὺς μεγάλους ἐκείνους βασιλεῖς τῆς Γαλλίας, οἵτινες, παραλαβόντες συμμάχους τὰς κοινότητας, καθήρεσαν κατὰ μικρὸν τοὺς ὀλεθρίους Φεουδάρχας καὶ μετεχειρίσθησαν τὴν οὕτω κρατυνθεῖσαν αὐτῶν ἐξουσίαν, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸ νὰ ἀποβάλωσι τοὺς Ἄγγλους ἀπὸ τοῦ πατρίου ἐδάφους, ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸ νὰ ὑπερασπισθῶσι τὰ δίκαια τοῦ ἔθνους κατὰ τῶν καταπιέσεων τῆς παπικῆς ἐξουσίας; Ἐν γένει ἡ περὶ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων συστηματικὴ κρίσις, ἡ κατ' ἀπολύτους τινὰς ἀρχὰς καὶ προκατειλημμένας δοξασίας γινομένη, οὐδ' ἀσφαλὴς εἰμπορεῖ νὰ ἦναι, οὐδὲ ἀληθῶς διδακτική.

Κατέβαλον πᾶσαν προσπάθειαν διὰ νὰ ἐλαττώσω ὅσον ἐνδέχεται τὰς περὶ τὰς χρονολογίας καὶ τὰ καθ' ἕκαστα τῶν γεγονότων παραδρομάς. Λέγω νὰ ἐλαττώσω, διότι ὅστις φρονεῖ, ὅτι βιβλίον περιέχον τοσαύτην ἀπειρίαν χρόνων καὶ γεγονότων δύναται νὰ ἦναι ἀναμάρτητον, δὲν γνωρίζει τί ἐστι γενικὴ ἱστορία. Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ἡ κατὰ τοῦτο μεγαλητέρα ἢ μικροτέρα ἀξία τῶν τοιούτων βιβλίων εἶναι πάντοτε σχετική, οὐδέποτε ἀπόλυτος. Αὐτὴ ἡ τελευταία Γενικὴ Ἱστορία τοῦ Σχλοσσέρου, ἡ ἀπὸ τοῦ κειμένου αὐτοῦ, πρὸς χρῆσιν τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ, ὑπὸ τοῦ **Kriegk** μεταskευασθεῖσα, ἱστορία, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἥτις, εἰς δευτέραν μελέτην, ὑπὸ δύο τηλικούτων ἀνδρῶν ἐξηκριβώθη καὶ ἐξηλέγχθη, περιέχει οὐδὲν ἧττον ἁμαρτήματα ὄχι ὀλίγα, ἐξ ὧν λαμβάνω τὴν τόλμην νὰ ἀναφέρω ἐνταῦθα, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, ἕν, διότι τὸ ἓν τοῦτο χαρακτηρίζει θαυμασίως εἰς ποίους παραδόξους νυσταγμοὺς περιπίπτουσιν ἐνίοτε οἱ ῥωμαλεώτεροι νόες. Εἰς τὸ 6 τόμον τῆς εἰρημένης ἱστορίας, γινομένου λόγου, ἐν σελίδι 5, περὶ Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου, ἐπιφέρεται· **Man hat ihm z. B. Geldgier und Geiz vorgeworfen, und doch stelte er mit grossen Kosten die berühmte Wasserleitung wieder her, welche einst durch Kaiser Valens zwischen Chalcedon und Constantinopel erbaut, und zur Zeit des Herakius bei einer Belagerung zerstört worden war.** Ὅ ἐστι, λέγεται, ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ἀνῳκοδόμησε τὸν περίφημον ἀγωγὸν, τὸν ὁποῖον πάλαι ποτὲ ὁ βασιλεὺς Οὐάλης κατεσκεύασε μεταξὺ Χαλκηδόνος καὶ Κωνσταντινουπόλεως. Εἶναι δυνατὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ **Kriegk** καὶ ὁ Σχλόσσερος ἠγνόουν, ὅτι μεταξὺ Χαλκηδόνος καὶ Κωνσταντινουπόλεως δὲν εἰμπορεῖ νὰ κατασκευασθῇ ὑδραγωγεῖον, ἠγνόουν ὅτι τὰ ὕδατα τοῦ ὑδραγωγείου τοῦ Οὐάλεντος κατήρχοντο ἀπὸ τοῦ Αἵμου; (ἴδε τῆς γνωστῆς τοῦ **Andreossy** πραγματείας τὸ Ε'. Κεφάλαιον τοῦ 3 βιβλίου, **Aqueduc de Valens**, σελ. 233 κ. ἑ.). Ἀλλὰ πόθεν προέκυψε τὸ λάθος; Ὑποθέτω ὅτι ὁ Σχλόσσερος ἀνέγνω εἰς τὸ κεφάλαιον ΙΣΤ'. τοῦ βιβλίου XIII τοῦ χρονικοῦ τοῦ Ἰωάννου Ζωναρᾶ· « κα-

» θρέθη δὲ τότε καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως Καλκηδόνος, ὡς τῶν αὐτῆς πολιτῶν τὰ Προκοπίου φρονούντων... Ὁ μὲν οὖν Οὐάλης, τῇ τῶν τειχῶν τῆς Χαλκηδόνος ὕλῃ, εἰς οἰκοδομὴν ὅλκοῦ ἐχρήσατο ὕδατος καὶ τοῦτον Οὐάλεντα ἐπωνόμασε.» (Ἴδε καὶ Γεωργίου Κεδρηνοῦ σύνοψιν ἱστοριῶν, σελ. 310 τῆς Παρισινῆς ἐκδόσεως). Ἡ παράθεσις τοῦ χωρίου τούτου ἐγένετο ἴσως ἀτελῶς ἢ ἀσαφῶς ἐν ταῖς σημειώσεσι τοῦ ἱστορικοῦ, ἐντεῦθεν δὲ ἡ παρεξήγησις, ἥτις, καί τι πρόδηλος, ἔλαθε τὴν προσοχὴν ἀμφοτέρων τῶν συντακτῶν. Ἀλλ' ἂν τοιαῦτα συμβαίνωσιν εἰς τοὺς διδασκάλους ἡμῶν ἐστὶν δυνατὸν νὰ ὑποθέσω ὅτι τοῦ ἀνὰ χεῖρας Ἐγχειριδίου τὰ ἐκδοθέντα δύο βιβλία δὲν περιέχουσιν ἁμαρτήματα; Τινὰ ἐξ αὐτῶν φθὰς παρετήρησα καὶ ἐγὼ, καὶ ἐσημείωσα εἰς τοὺς πίνακας τῶν ἡμαρτημένων. Εὐγνωμόνως δὲ θέλω δεχθῆ τὰς περὶ τῶν λοιπῶν παρατηρήσεις τῶν λογίων ἀνδρῶν.

Καὶ τὸ ὕφος τοῦ λόγου θέλει φανῆ ἐνίοτε πολύπλοκον καὶ δυσεξέλικτον, κατὰ τὸν Διονύσιον· τοῦτο προέκυψε κυρίως ἐκ τοῦ ὅτι ἠναγκάσθην νὰ συμπυκνώσω ἐντὸς στενοῦ χώρου ὅσον ἐνδέχεται πλείονα γεγονότα. Ἀλλ' οἱαδήποτε καὶ ἂν ὦσι, κατά τε τοῦτο καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ, τὰ ἐλαττώματα τοῦ Ἐγχειριδίου, ἐλπίζω, ὅτι θέλει χρησιμεύσει εἰς τοὺς νέους τῆς ἱστορίας σπουδαστὰς, δι' οὓς ἐφιλοπονήθη, τούλάχιστον μέχρις οὗ ἄλλοι κρείττονες ἐμοῦ ἄνδρες ἐκδώσωσιν ἔργα ἀκριβέστερα καὶ μεθοδικώτερα.

Τὸ τρίτον βιβλίον, τὸ ὁποῖον θέλει περιέχει τὴν νέαν ἱστορίαν, ἐκδίδεται προσεχῶς.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 10 Σεπτεμβρίου 1852.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

ΟΠΩΡΑΙ ΚΑΙ ΦΥΤΑ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ.

Ὅτι ὁ Κολόμβος ἀπέβη κατὰ πρῶτον εἰς τὸν νέον κόσμον, ἐξέστη πρὸ πάντων ἐνώπιον τῆς μεγαλοπρεποῦς καὶ πολυφόρου φύσεως τῆς Ἀμερικῆς, πολὺ πλουσιωτέρας, καὶ κατὰ τὰ πλεῖστα ἀνομοίου τῆς τοῦ ἀρχαίου ἡμισφαιρίου· ὅτε δὲ μετά τινα ἔτη, κύπτων τὴν κεφαλὴν εἰς ἄδικον καὶ ἀτεβῆ ἀπόρασιν, μετέβαινεν ἑκουσίως εἰς δεσμωτήριον, τὸν ἴδομεν θαυμάζοντα ἀνὰ πᾶν βῆμα τὰς πολυανθεῖς τῆς Μικρᾶς Ἱσπανίας πεδιάδας, καὶ μετὰ δακρύων χωριζόμενον ἀπὸ τῆς ἐξαισίας ἐκείνης φύσεως.

Ὅσοι τῶν ἀναγνωστῶν τῆς *Πανδώρας* δὲν βαρύνονται νὰ ῥίπτωσιν ἐνίοτε τὸ βλέμμα καὶ ἐπὶ τὸν *Κυνηγὸν*, σκοπὸν κύριον ἔχοντα τὴν περιγραφὴν τῶν ἠθῶν, τῶν ἐθίμων καὶ τῆς φύσεως τῆς Ἀμερικῆς, συλλαμβάνουσι βεβαίως, εἰ καὶ ἀτελῶς, ἰδέαν τινὰ τῆς δαψιλείας καὶ τοῦ κάλλους της, ἢ μᾶλλον τοῦ ἀγρίου ἐκείνου μεγαλείου τὸ ὁποῖον καταπλήττει καὶ τὸν ἧττον εὐαίσθητον. Αἱ πεδιάδες εἶναι ἀπέραντοι· ὁ χόρτος κρύπτει καὶ τοὺς ὑψηλοτέρους ἀνθρώπους καὶ τὰ τερατωδέστερα ζῶα, καὶ τρέφει τὰς μυριάδας τῶν βονάσσων καὶ τῶν ἵππων περὶ ὧν τοσαῦτα

Ἄμπελος τῆς Ἀμερικῆς.

λέγει ὁ *Κυνηγὸς*, τὰ δένδρα εἶναι κολοσσιαῖα καὶ ὑπερεφῆ, οἱ ποταμοὶ ὠκεάνειοι, καὶ οἱ λειμῶνες ὅλοι μυριανθεῖς καὶ κατάφυτοι. Ἐκεῖ βλαστάνουσιν ἄγρια τὰ παντοδαπὰ εἴδη τοῦ *ἀραβὰ*, τοῦ γλυκυτέρου ὅλων τῶν καρπῶν ὅσους ὁ Πλάστης ἐδωρήσατο πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Τίς δύναται νὰ ἐξεικονίσῃ τὰ βαθύσκια καὶ ἀχανῆ δάση τῆς Ἀμερικῆς, ὧν τὰ ὑψιπέτηλα δένδρα συνέχονται πολλάκις πρὸς ἄλληλα διὰ τῶν περὶ αὐτὰ ἐγκισσευομένων φυτῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων διαπρέπουσιν ἡ φίλη τῶν γαστριμάργων *βαριλλία*, καὶ ἡ ἀλλοία παρὰ τὴν ἡμετέραν ἄμπελος, τὴν ὁποίαν παριστάνει ἡ ἀνωτέρω εἰκών;

(Ἀκολουθεῖ.)

ΠΑΝΔΩΡΑ.

ΥΠΝΟΒΑΣΙΑ. Τὸ 1758, ἀξιωματικός τις Ἄγγλος, κοιμώμενος, παρίστανε περιεργώτατα φαινόμενα ὑπνοβασίας. Οἱ συστρατιῶταί του, ὁμιλοῦντες εἰς τὸ ἀτίον του διεύθυνον κατὰ θέλησιν τοὺς ὀνείρους του. Μίαν νύκτα τῷ ὡμίλησαν περὶ ἔριδος μεταξὺ αὐτοῦ καί τινος ἄλλου, τῆς ὁποίας ἡ λύσις ἀπεφασίσθη νὰ γείνῃ διὰ μονομαχίας. Τότε ἔβαλον εἰς τὴν δεξιάν του πιστόλιον, καὶ αὐτὸς ἀμέσως ἐπυροβόλησεν. Ἄλλοτε, ἐνῷ ἐκοιμᾶτο ἐπὶ κιβωτίου, εἶπον πρὸς αὐτὸν ὅτι ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τὸν προέτρεψαν νὰ σωθῇ κολυμβῶν· καὶ αὐτὸς εὐθὺς ἐμιμήθη τὰς κινήσεις τῶν νηχομένων. Μετ' ὀλίγον οἱ φίλοι του εἶπον πρὸς αὐτὸν ὅτι κατεδιώκετο ἀπὸ καρχαρίαν, καὶ τὸν παρεκάλεσαν νὰ βυθισθῇ διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνον. Καὶ αὐτὸς ἔπεσε πάραυτα ἀπὸ τοῦ κιβωτίου κατὰ γῆς, καὶ πληγωθεὶς ἐξύπνησεν.

Ἄλλοτε τὸν εὗρον κοιμώμενον ἐντὸς τῆς σκηνῆς του, καὶ δίδοντα σημεῖα ὅτι ἐστενοχωρεῖτο ἀπὸ τὸν κρότον τῶν κανονίων. Τῷ εἶπον τότε ὅτι εὑρίσκετο ἐν μέσῳ τῆς μάχης· αὐτὸς δὲ, φοβηθείς, ἔδειξεν ὅτι ἐπιθύμει νὰ φύγῃ. Οἱ φίλοι του τὸν ἐπέπληξαν διὰ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως ἐπηύξησαν τοὺς φόβους του σπεύδοντος ὡς ἂν εἶχε τραυματισθῇ ἢ ὡς ἂν ἔπνεε τὰ λοίσθια. Ἐπὶ τέλους εἶπον ὅτι ὁ πλησιέστερός του παραστάτης ἐφονεύθη. Καὶ εὐθὺς κατέβη ἀπὸ τὴν κλίνην του, ὥρμησεν ἐντὸς τῆς σκηνῆς του, καὶ ἐξύπνησε προσκόψας εἰς τὰ σχοινία της.

ΒΡΕΤΑΝΙΚΟΝ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΟΝ ΠΥΡ. Πῦρ οἰκονομικώτατον, ἄκαπνον, ἄοσμον, χωρὶς τέφρας, χωρὶς αἰθάλης, χωρὶς φλογῶν, χωρὶς σπινθήρων, μὴ διαδίδον πώποτε πυρκαϊὰν, ἀναπτόμενον ἐν ἀκαρεῖ, καὶ μηδεμίαν ἔχον ἀνάγκην περιποιήσεως, τοιοῦτο εἶναι τὸ **Britisch polytechnic fire** τὸ ὁποῖον ἐφεῦρον ἐσχάτως δύο Ἄγγλοι ὀνομαζόμενοι **Bachhoffner** καὶ **Defries.**

Αἱ ὕλαι ἐξ ὧν ἀνάπτεται δὲν εἶναι πολυάριθμοι· πλάκες λεπταὶ ἐκ πλατίνης καὶ ἄριον ὑδραργόνον, ἰδοὺ ὅλαι αὐταί. Αἱ πλάκες προσβάλλονται ἀπὸ τὸ ὑδραργόνον, κοκκινίζουσι, καὶ ἐκπέμπουσι συγχρόνως καὶ φῶς καὶ θέρμην.

Ἡ μηχανὴ εἶναι ἁπλουστάτη· στρέφεις ἐξ ἑνὸς μέρους τὸ μαζούριον (*) καὶ τὸ πῦρ ἀνάπτεται, τὸ στρέφεις ἐκ τοῦ ἄλλου καὶ σβέννυται. Τὸ δὲ μέταλλον μένει πάντοτε ἀδιάφθορον, καὶ μόνον τὸ ὑδραργόνον καταναλίσκεται. Δαπανῶντες 65 λεπτὰ τὴν ἡμέραν, θερμαίνομεν διὰ τούτου τοῦ μέσου ὁλόκληρον αἴθουσαν.

(*) Οὕτω λέγει ἡ συνήθεια τὸ **robinet** τῶν Γάλλων, ἡ δὲ λέξις, εἰ καὶ μὴ θησαυρισθεῖσα ἐν τοῖς λεξικοῖς, οὐχ ἧττον εἶναι ἑλληνική, ὡς παραγομένη ἀπὸ τὸ μ α ζ ὸ ς τῶν ἀρχαίων.

Ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἔδωκε δίπλωμα ἐφευρέσεως εἰς τοὺς Ἄγγλους τούτους.

Οἱ κάτοικοι ἰσημερινῶν τινων τόπων ἔχουσιν ἄλλον τρόπον πολὺ ἁπλούστερον καὶ πολὺ οἰκονομικώτερον, ἂν ὄχι διὰ νὰ θερμαίνωνται, τούλάχιστον διὰ νὰ φωτίζωνται. Περιηγηταί τινες διηγήθησαν πρὸ πολλοῦ ὅτι οἱ ἄγριοι τῆς Μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς μεταχειρίζονται ζωύφια φωσφόρα ἐν εἴδει φανῶν, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἐφαίνετο ἀπίθανον. Σήμερον ὅμως πᾶς δισταγμὸς πρέπει νὰ ἐκλείψῃ· διότι ὁ Κ. Ὀσκουλέτης βεβαιοῖ διὰ τῆς *Ζωολογικῆς ἀποθήκης καὶ ἐπιθεωρήσεως*, ὅτι ἐφώτισεν αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸν θάλαμόν του διὰ ζωυφίων ἐκ τῶν λεγομένων *πυροφόρων*.

ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ. Εἰς Ἀγγλικόν τι βιβλίον ἀνέγνωμεν τὴν ἑξῆς ἀγγελίαν· « Ἀπὸ τῆς 18 Ἀπριλίου 1703, οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ μεταβῶσιν ἀπὸ Λονδίνου εἰς Ἐβόρακον, (ἐν Ἀγγλίᾳ) καὶ ἐναλλάξ, παρακαλοῦνται νὰ διευθυνθῶσιν εἰς τὸ δεῖνα καὶ δεῖνα κατάστημα. Ἐκεῖ θέλουσιν εὑρεῖ ἅμαξαν ἀναχωροῦσαν καθ' ἑκάστην δευτέραν, τετάρτην καὶ παρασκευὴν, καὶ διαπεραιοῦσαν τὸ ταξείδιον, Θεοῦ θέλοντος, ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν. »

Τὸ ταξείδιον τοῦτο διαπεραιοῦται σήμερον ἐντὸς 8 ἢ 9 ὡρῶν!

ΑΣΤΕΡΕΣ. Μία Ἑλουητικὴ ἐφημερὶς διαλαμβάνει τὰ ἑξῆς·

Τὴν νύκτα τῆς 10 πρὸς τὴν 11 Αὐγούστου, τὸ ἀστεροσκοπεῖον τῆς Βέρνης ἠρίθμησεν 846 διάττοντας ἀστέρας. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται τακτικῶς κατὰ πᾶν ἔτος τὴν νύκτα ταύτην· καὶ ἀρχαία μὲν Ἰρλανδικὴ παράδοσις ἔλεγεν ὅτι οἱ ἀστέρες ἐκεῖνοι εἶναι τὰ δάκρυα τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου, εἰς ὃν εἶναι ἡ ἡμέρα αὕτη καθιερωμένη· ἡ δ' ἐπιστήμη ἐξηγεῖ αὐτὸ διὰ τῆς ὑποθέσεως, ὅ.ι τὴν ἡμέραν ταύτην ἡ γῆ διέρχεται χώραν τοῦ οὐρανοῦ, ἐν ᾗ περιστρέφονται πολλὰ διάπυρα σώματα, ὄντα ἢ ἐρείπια ἀρχαίων κόσμων ἢ σπέρματα νέων.

Περὶ δὲ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου γράφουσιν εἰς μίαν Βελγικὴν ἐφημερίδα τὰ ἀκόλουθα·

Ἡ περιοδικὴ ἐπάνοδος τῶν διαττόντων ἀστέρων, ἥτις κατὰ πρῶτον παρετηρήθη εἰς τὸ ἐν Βρυξέλλαις βασιλικὸν ἀστεροσκοπεῖον τῷ 1836 ἔτει, ἐπανελήφθη καὶ πάλιν κατὰ τὸ ἐνεστὼς ἔτος. 113 τοιαῦτα μετέωρα παρετηρήθησαν ἐν τῷ καταστήματι τούτῳ, τῇ 10 Αὐγούστου, ἀπὸ τῆς 9 ὥρας καὶ ¼ μέχρι τοῦ μεσονυκτίου καὶ ¼.

Τὸ δὲ φαινόμενον ἦτο χαρακτηριστικώτατον ὄχι μόνον διὰ τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν διαττόντων ἀστέρων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμοιόμορφον αὐτῶν πορείαν. Ὅλοι σχεδὸν ἐφαίνοντο προκύπτοντες ἀπὸ σημείου κειμένου μεταξὺ τῶν ἀστερισμῶν τοῦ Περσέως καὶ τῆς Κασσιόπης. Ἐκ δὲ τῶν 113 παρατηρηθέντων τοιούτων μετεώρων, οἱ 88 κατεφέροντο πρὸς τὰ σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος τὰ περιλαμβανόμενα μεταξὺ μεσημβρίας καὶ δυσμῶν.

ΝΕΟΙ ΠΛΑΝΗΤΑΙ. Ὁ Κ. Ι. Ρ. Χίνδ, Ἄγγλος τὴν πατρίδα, ἀνεκάλυψε καὶ νέον πλανήτην, ἐντὸς τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ ὑδροχόου, εὐκόλως διορώμενον διὰ τηλεσκοπίου. Ἡ λάμψις του εἶναι ὡς ἡ τῶν ἀστέρων ἐννάτου μεγέθους, καὶ διακρίνεται διὰ χρωματισμοῦ τινος κιτρίνου, ὡς τοῦ τῆς Παλλάδος, τῆς Μελπομένης, καὶ ἄλλων πλανητῶν. Ἀλλὰ καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἀστεροσκοπείου Κ. Κέλλης ἀνήγγειλεν ὅτι τὴν πρωΐαν τῆς 14 (26) Αὐγούστου περὶ τὴν 3 καὶ 1/2 ὥραν, ἀνεκάλυψεν ἐντὸς τοῦ ἀστερισμοῦ τῶν Διδύμων, σμικρότατον κομήτην. Περὶ πλανητῶν ἐγράψαμεν ἐκτενέστερον ἐν τῷ Μ΄. φυλλαδίῳ τῆς *Παν∂ώρας*.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΙ ΥΠΟΒΡΥΧΙΟΙ. Φαίνεται ὅτι ἡ διὰ τῶν ὑποβρυχίων ἠλεκτρικῶν τηλεγράφων συγκοινωνία πρόκειται νὰ λάβῃ τεραστίαν καὶ ἀπέραντον ἔκτασιν. Μετὰ τὴν μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας σύστασιν τοιούτου, γίνεται ἤδη ἄλλη μεταξὺ Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Βελγικῆς. Ἀλλὰ, καθ' ἃ γράφουσιν αἱ Ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες, ἑτοιμάζονται ἐν τοῖς ἐργοστασίοις τῆς Μεγάλης Βρετανίας πολυάριθμοι ἀγωγοὶ διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν διαπόρθμευσιν τῶν ἀνταποκρίσεων μεταξὺ Τουλώνης καὶ Ἀλγερίας, Κοπεναγης καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἤπειρον Δανικῶν κτήσεων, καὶ πολλῶν ἄλλων μερῶν ἔτι μᾶλλον ἀπεχόντων ἀπ' ἀλλήλων.

ΨΕΥΔΗΣ ΕΙΔΗΣΙΣ. Εἰς τὴν Γαλλικὴν ἐφημερίδα *ὁ Τύπος* τῆς 5 Σεπτεμβρίου ε. ν. ἀναγινώσκομεν τὴν περίεργον ταύτην εἴδησιν·

« Ὁ Κ. Ἀργόπουρος, ναύαρχος τῆς Ἑλλάδος, ἔφθασεν εἰς Γαλλίαν, ἔχων ἀπὸ τὴν κυβέρνησίν του ἐντολὴν νὰ σπουδάσῃ τὸν ὀργανισμὸν τοῦ ἡμετέρου ναυτικοῦ Σχολείου, κοὶ νὰ φέρῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅλα τὰ ἀναγκαῖα στοιχεῖα εἰς σύστασιν ὁμοίου σχολείου ἐν Πειραιεῖ. »

Περιττὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι οὔτε ναύαρχον Ἀργόπουρον ἔχομεν, οὔτε ἄλλος τις τοιοῦτος ἐστάλη ἐπὶ τοιούτῳ σκοπῷ.

Η ΤΕΧΝΗ

(Ἐκ τῶν τοῦ VICTOR HUGO.)

I

Ἡ τέχνη εἶναι ἡ χαρὰ καὶ τῆς ψυχῆς ἡ δόξα.
Εἰς ἐποχὰς τρικυμιῶν χρυσᾶ τανύει τόξα,
Τὸν οὐρανὸν φωταγωγεῖ !

Ἡ τέχνη λάμψιν ἱερὰν ἐπὶ τοῦ κόσμου χύνει,
Καὶ, ὡς τὸ ἄστρον τοῦ Θεοῦ τὸ μέτωπον λαμπρύνει,
Τὰ πλήθη φέγγει κ' ἕρηγεῖ.

Ἡ τέχνη εἶναι τὸ λαμπρὸν, τὸ χάριν πνέον ἄσμα·
Ὡς οὐρανόπεμπτον λαλεῖ εἰς τὴν καρδίαν φάσμα·
Τὸ ὄ∂σος καὶ ἡ πόλις

Τὸ ψάλλουσι, καὶ ὁ ἀνὴρ πρὸς τὴν γυναῖκα ψάλλει,
Καὶ πᾶσα τῆς ψυχῆς χορδὴ τὸ μελῳδεῖ καὶ πάλλει
Μεθ' ἁρμονίας ὅλης.

Ἡ τέχνη εἶν' ἡ φλογερὰ ἀνθρώπινος ἰδέα,
Ἡ πάντα θραύουσα δεσμὰ καὶ παλαιὰ καὶ νέα,
Κατακτητὴς οὐράνιος·

Ὑπήκοοί της ῥέουσιν ὁ Τίβερις καὶ Ῥῆνος·
Δοῦλε λαὲ, σ' ἐλευθεροῖ, γενναῖος ἀκινδύνως
Γίνου ὁι' αὐτῆς σπάνιος !

II

Ὦ φίλη, ὦ ἀνίκητος πατρίς μου, ὦ Γαλλία,
Εἰρηνικὴ τὰ στήθη σου ὃς τέρπῃ μελῳδία !
Ψάλλε καὶ ὕμνει τὸν Θεόν !

Ἡ μαγικὴ καὶ ζωηρὰ φωνή σου ὃς κυλίῃ,
Λαὲ μεγάλε, ἐπὶ γῆς· τὴν χάριν ὃς μηνύῃ
Καὶ τὴν ἐλπίδα τῶν λαῶν !

Φῶς λαὲ, τὸ ἄσμά σου μελῳδεῖ τὴν πρωΐαν·
Καὶ τὴν ἑσπέραν τὴν ὑγρὰν ἐκφώνει ἁρμονίαν.
Τὸ ἔργον χαρὰν φέρει.

Ἡ γραῖ' ὃς φεύγῃ ἐποχὴ, τὸν ἔρωτα ὑμνῴδει·
Καὶ ἡ ἐλευθερία σου γενναῖον καὶ ἀνδρώδη
Τὸν φθόγγον σου ὃς αἴρῃ !

Φῶς λαὲ, τὴν ἱερὰν ἀνύμνει Ἰταλίαν.
Τὴν Πολωνίαν τὴν νεκρὰν, τὴν κλαίουσαν Οὐγγρίαν,
Τὴν αἷμ' ἀθῶον βρύουσαν

Νεάπολιν ! . . . ὦ τύραννοι, ὅταν ὁ λαὸς ψάλλῃ,
Τὸ στῆθός σας εἰς τὴν φωνὴν τοῦ λέοντος θὲν πάλλει,
Τὴν θύελλαν μηνύουσαν ;

Μάντσεστερ, Νοέμβριος 1851.

Χ. Α. ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ.

Λύσις τοῦ ἐν τῷ φυλλ. Ξ΄.

ΛΕΞΙΓΡΙΦΟΥ.

Θὴρ — Ἀσία.

ΣΥΝΤΑΓΜΑ

ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ.

Τῶν τε Ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, καὶ τῶν οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν Συνόδων, καὶ τῶν κατὰ μέρος Ἁγίων Πατέρων,

Ἐκδοθὲν, σὺν πλείσταις ἄλλαις τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν διεπούσαις διατάξεσι Μετὰ τῶν ἀρχαίων ἐξηγητῶν καὶ διαφόρων ἀναγνωσμάτων.

Ὑπὸ Γ. Α. ΡΑΛΛΗ, καὶ Μ. ΠΟΤΛΗ,

Ἐγκρίσει τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καὶ τῆς ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἀθήνησιν, ἐκ τῆς Τυπογραφίας Γ. Χαρτοφύλακος, 1852.

Ἐξεδόθησαν τόμοι 2, ὧν ὁ πρῶτος περιέχει τὸν Νομοκάνονα τοῦ Φωτίου, ὁ δὲ δεύτερος τοὺς κανόνας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

ΑΓΓΕΛΙΑ.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ,

ΠΡΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ.

Πρὸ πολλοῦ σκεφθείς, πῶς εἰμπορεῖ ἐπιτηδειότερον νὰ διδαχθῇ ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους εἰς παῖδας Ἕλληνας, μὴ ἔχοντας ἔτι κἀμμίαν ἔννοιαν ἱστορίας, συνέταξα ἐπὶ τούτῳ βιβλίαριον, τὸ ὁποῖον προσφέρω σήμερον εἰς τοὺς γονεῖς καὶ εἰς τοὺς διδασκάλους.

Ἐνόμισα περιττὸν νὰ περιλάβω εἰς αὐτὸ τὴν γεωγραφίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ γεωγραφία αὐτὴ πρέπει νὰ διδάσκεται εἰς τοὺς παῖδας ὄχι μόνον πρὸ τῆς ἱστορίας, ἀλλὰ καὶ χωριστὰ ἀπὸ αὐτήν. Ὅτι πρέπει νὰ διδάσκεται πρὸ τῆς ἱστορίας, ἐννοεῖται ὁἰκοθεν· διὰ νὰ καταλάβῃ τις τὰ ἱστορικὰ συμβάντα, ἀνάγκη νὰ γνωρίζῃ ὁπωσοῦν τὸν τόπον ὅπου συνέβησαν· παρεκτὸς δὲ τούτου, αἱ στοιχειώδεις τῆς γεωγραφίας ἔννοιαι εἶναι εὐκαταληπτότεραι τῶν ἱστορικῶν. Προσθέτω ὅμως, ὅτι ἀπαιτεῖται ἡ γεωγραφία νὰ διδάσκεται χωριστὰ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, διότι, ὅσῳ ἁπλαῖ καὶ ἂν ἦναι αἱ γεωγραφικαὶ εἰδήσεις αἱ ὁποῖαι θέλουν παραδοθῆ εἰς τοὺς παῖδας, ἀνάγκη, διὰ νὰ τὰς καταλάβωσιν οὗτοι, νὰ παραδοθῶσιν εἰς αὐτοὺς εὐμεθόδως καὶ εὐκρινῶς. Ἡ δὲ γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος, ἡ συνήθως περιλαμβανομένη εἰς τὰ ἱστορικὰ βιβλιάρια, προϋποθέτει τὴν γνῶσιν τόσων πραγμάτων καὶ εἶναι ἐξ ἀνάγκης τόσον σύντομος, ὥστε ἀπὸ αὐτὴς καὶ μόνης οἱ παῖδες δὲν δύναται βεβαίως νὰ λάβωσιν ἔννοιαν σαφῆ τῶν τόπων. Ἂν λοιπὸν δὲν γνωρίζωσιν αὐτούς, ἡ γεωγραφία ἐκείνη εἶναι ἄχρηστος· ἂν δὲ τοὺς γνωρίζωσιν, εἶναι περιττή.

Οὐδεμίαν ἐσημείωσα χρονολογίαν ἀρχαιοτέραν τοῦ 777 ἔτους πρὸ Χριστοῦ, νομίζων, ὅτι εἶναι ἄδικον νὰ βασανίζωμεν τοὺς παῖδας ὑποχρεοῦντες αὐτοὺς νὰ μανθάνωσι χρονολογίας αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι παντάπασιν ἀσφαλεῖς. Πολλὰ ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα λέγεται ὅτι συνέβησαν πρὸ τοῦ ἔτους 777, δὲν εἶναι ἐπίσης βέβαια· ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ μυθικώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι χρήσιμα εἰς τὴν κατάληψιν τῶν μετέπειτα ἀσφαλῶν γεγονότων καὶ τοῦ κειμένου τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων· ὥστε ἡ γνῶσις τῶν μυθικῶν συμβάντων εἶναι ἀναγκαία· ἀλλ' ἐρωτῶ ! εἰς τί χρησιμεύει ἡ ἀπομνημόνευσις τῶν μυθικῶν χρονολογιῶν ;

Ἀντὶ νὰ περιορισθῶ εἰς μόνην τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν, ἀνέφερα καὶ τὰ μετέπειτα συμβάντα μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων. Τωόντι νομίζω, ὅτι οἱ παῖδες ἡμῶν ὀφείλουν νὰ μανθάνωσι τὰ με-

γάλα κατορθώματα τῶν νεωτέρων χρόνων ἐπίσης καθὼς καὶ τὰ τῶν Μηδικῶν πολέμων· οὐδ' ἐννοῶ διατὶ ἀπαιτεῖται μᾶλλον νὰ γνωρίζωσι πότε συνέβη ἡ ἅλωσις τῆς Κορίνθου παρα πότε συνέβη ἡ ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἢ τοῦ Μεσολογγίου.

Τὸ βιβλίον εἶναι συντομώτατον. Ἡ ἱστορία ἡ ὁποία πρέπει νὰ παραδίδεται εἰς τὴν ἡλικίαν ταύτην σύγκειται ἀπὸ δύο διακεκριμένα μέρη· πρῶτον, ἀπὸ τὴν ἀκριβῆ σύνοψιν τῶν κυριωτέρων συμβάντων, ὅσων εἶναι δυνατὸν ν' ἀντιληφθῇ νοῦς πρωτόπειρος καὶ ἀγύμναστος· δεύτερον, ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα τὰ περιστατικὰ τῶν σύμβάντων, ἀπὸ ὅλας τὰς πράξεις καὶ ὅλους τοὺς λόγους τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, ὅσων ἡ λεπτομερεστέρα ἔκθεσις εἶναι ἐπιτηδεία νὰ προξενήσῃ ἀγαθὴν ἐντύπωσιν εἰς τὴν νεαρὰν φαντασίαν καὶ εἰς τὴν ἁγνὴν καρδίαν τῶν παίδων. Τὸ κείμενον τὸ ὁποῖον δίδεται εἰς χεῖράς των δὲν πρέπει νὰ περιέχῃ εἰμὴ τὸ πρῶτον μέρος, καὶ τοῦτο μόνον ὀφείλουν ἀκριβῶς νὰ ἐκςηθίζωσι. Τὰ δὲ περίεργα καὶ τερπνὰ περιστατικὰ, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσιν οὕτως εἰπεῖν τὰ κοσμήματα τῆς ἱστορίας, ἀρκεῖ νὰ ἐκτεθῶσι προφορικῶς ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, διότι ; τίς δὲν γνωρίζει μὲ πόσην εὐκολίαν διατηροῦσιν οἱ παῖδες εἰς τὴν μνήμην των ὅσα ἀκούσωσιν εὐκρινῶς διηγούμενα ; Φρονῶ μάλιστα, ὅτι ὄχι μόνον δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐκςηθίζωνται τὰ τοιαῦτα κατὰ λέξιν, ἀλλὰ καὶ δεν συμφέρει. Οἱ μαθηταὶ, ἀπαγγέλλοντες αὐτὰ ἐλευθέρως ὅπως τὰ διετήρησαν εἰς τὴν μνήμην των, γυμνάζονται ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας εἰς τὴν προφορικὴν ἔκθεσιν. Πρὸς τούτοις, ἂν ὅλα ἐκεῖνα τὰ περιστατικὰ περιληφθῶσιν εἰς τὸ κείμενον, ἐκτὸς ὅτι τοῦτο ἀποβαίνει ὀγκῶδες, ὑπάρχει καὶ κίνδυνος, μήπως οἱ παῖδες, προςηλωθέντες εἰς αὐτὰ μᾶλλον ὡς πλέον εὐάρεστα, παραμελήσωσι τὸ ἄλλο ξηρότερον, ἀλλὰ κυριώτερον μέρος τοῦ μαθήματος.

Ἐπροσπάθησα νὰ συντάξω τὸ κείμενον τοῦτο εἰς γλῶσσαν ἀφελῆ καὶ ἀκριβῆ, προβαίνων, ὅσον ἐνδέχεται, ἀπὸ τῶν γνωστῶν εἰς τὰ ἄγνωστα· καὶ, ἂν ἡ ὀλίγη πεῖρα τὴν ὁποίαν εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ἀπέκτησα δὲν μὲ ἀπατᾷ, τολμῶ εἰπεῖν, ὅτι τὸ μικρὸν αὐτὸ ἔργον δὲν θέλει ἀποβῆ ἄχρηστον.

Ἐκδίδεται δὲ ἐντὸς τοῦ προςεχοῦς Σεπτεμβρίου μηνὸς, καὶ τιμᾶται δραχμῶν 2 διὰ τοὺς ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος συνδρομητὰς, δραχμῶν δὲ 2 καὶ ¼ διὰ τοὺς ἐκτὸς, ἕνεκα τῆς πρὸς ἀποστολὴν δαπάνης.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 20 Αὐγούστου 1852.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ.

ΥΠΟ Β. Π. Β.

Πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν Σχολείων, ἐκδίδεται διὰ δαπάνης ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1852. Τιμ. λεπ. 30.